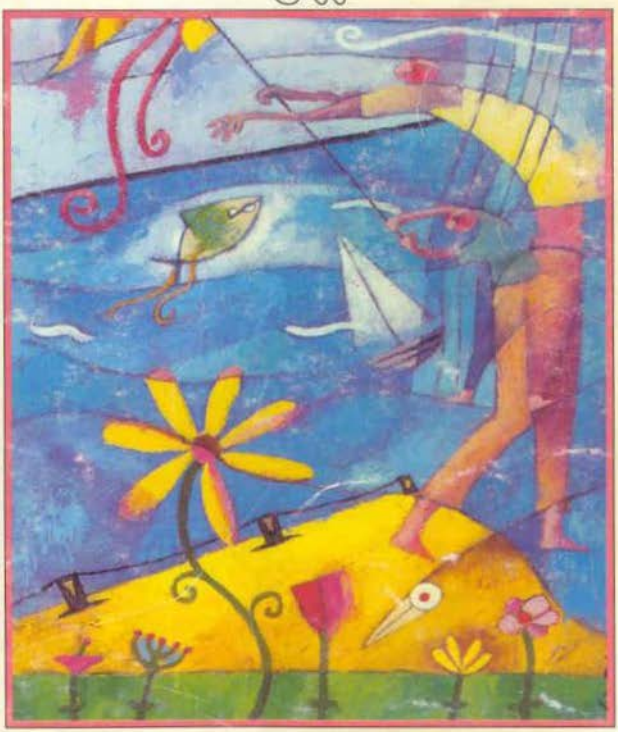
André Gide

DÜNYA NİMETLERİ
VE
YENİ NİMETLER

CAN

Fransızca aslından çeviren
TAHSİN YÜCEL

André Gide

DÜNYA NİMETLERİ
ve
YENİ NİMETLER

DÜNYA KLASİKLERİ

1. basım: 1989, Can
2. basım: 2000, Can

ISBN 975-510-088-1
© Bu çevirinin yayın hakları Can Yayınları'ndadır. (1989)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevi'nde basıldı. (2000)
Cilt: ZE Ciltevi
Dizgi: Mine Sarıkaya

André Gide

DÜNYA NİMETLERİ ve YENİ NİMETLER

ANLATI

Fransızca aslından çeviren
TAHSİN YÜCEL

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi- No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 - 292 55 00 Fax: 252 72 33
web sayfamız: http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Özgün adı
Les Nourritures Terrestres
(1897)

ANDRÉ GIDE'İN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

BATAK / *roman*
DÜNYA NİMETLERİ ve YENİ NİMETLER / *anlatı*
KALPAZANLAR / *roman*
VATİKAN'IN ZİNDANLARI / *roman*

André Gide, Protestan bir babanın ve Katolik bir annenin oğlu olarak 1869 yılında Paris'te doğdu. Yazı hayatına 1891'de yayınladığı *André Walter'in Defterleri* ve *Narsis Üstüne İnceleme* ile başladı. Bunları 1897'de yayınladığı ünlü yapıtı *Dünya Nimetleri* izledi. *Gide* bu kitabında, lirik ve canlı bir üslupla kişinin, bağlardan sıyrılmasını ve hayatın bütün yönleriyle tadını çıkarmasını savunuyordu. En önemli eserlerinden biri olan *Ayrı Yol*'u 1902'de yayımladı. *André Gide* Birinci Dünya Savaşından sonra büyük bir yazar olarak kabul edildi, geniş okur kitlelerince tanındı. *Gide*'in yazarlıktaki ustalığı, üslubundaki açıklık ve duruluk, bir yandan kitaplarında ortaya koyduğu kaygılarıyla, öte yandan düşüncelerinin karmaşıklığıyla tam bir çelişme halindedir. 1919'da yazdığı *Pastoral Senfoni* son derece duygulu ve insancıl bir romandır. *Gide*'in en iyi eseri sayılan *Kalpazanlar* 1925'te yayınlandı. Bu tarihten sonraki eserlerinde toplum sorunlarını öne aldı. En ağır konuları işlemekten çekinmedi, her türlü önyargıdan uzaklaşıp yerleşik inanç ve düşüncelere körü körüne bağlanmaktan kaçındı. Çağının aydınları üstünde büyük etkisi oldu. 1947'de Nobel Edebiyat Ödülünü aldı. 1951'de öldü.

SUNUŞ

Dünya Nimetleri (1897), André Gide'in yapıtlarından biri, coşkulu anlatımının da tanıklık ettiği gibi, bir gençlik ürünüdür. Daha sonra, ünlü yazar bu gençlik yapıtının coşkulu anlatımından yavaş yavaş uzaklaşarak yalın ve ölçülü bir anlatıma yönelir; birbirlerini neredeyse baş döndürücü bir hızla izleyen yapıtlarında, bir yandan değişik türleri, değişik biçimleri denerken, bir yandan da konularını ve izleklerini alabildiğine çeşitlendirir. Üstelik, bu yapıtların her biri, André Gide'in benzersiz ustalığının, ele aldığı yazınsal ve düşünsel sorunların sarsıcı derinliğinin yeni bir kanıtı olarak belirir. Bunlar arasında, *Ayrı Yol* (1902), *Dar Kapı* (1909), *Vatikan'ın Zindanları* (1914), *Pastoral Senfoni* (1919) ve *Kadınlar Okulu* (1929) bugün de ilgiyle okunan anlatı örnekleridir. Roman olarak nitelediği tek yapıtı *Kalpazanlar* (1925), hem yansıttığı olayların ve kişilerin çekiciliği, hem de roman çevresinde geliştirdiği yorumların yeniliğiyle, çağdaş romanın köşe taşlarından biridir. *Oedipe* adlı oyunu (1930), kaç kez ele alınmış bir söyleni yeniden yorumlarken, yalınlıkla derinliğin kusursuz bir bileşimi olarak belirir. *Dostoyevski* (1927), öznel eleştiri türünün belki de en ilginç ve en başarılı örneğidir. *Günlük*, büyük bir sanatçının elli yıllık yazarlık yaşamının bir özeti, onun tasarı ve atılımlarının, başarı ve başarısızlıklarının, düşünce ve duygularının canlı bir öyküsü niteliğindedir, bunun için de hem bir anlatı, hem bir deneme gibi okunur. *Kongo Yolculuğu* (1923) ve *Sovyet Rusya Dö-*

nüşü (1936) gibi yapıtlarsa, çağının siyasal olayları karşısında özgür ve açık yürekli bir düşünürün tutumunu önyargısız bir biçimde dile getirişinin az rastlanır örneklerini sunar. Kısacası, burada ancak bir bölümünü andığımız bunca yapıt arasında bir gençlik yapıtının fazla önemli bir yer tutmasına olanak bulunmadığı, üstelik André Gide de kahramanı Edouard gibi sabahki varlığı akşamki varlığını tanımayacak oranda değişen bir kişi olduğuna göre, 1951 yılında, yani *Dünya Nimetleri*'nin yazılışından elli dört yıl sonra, yaşamının sonuna geldiği zaman, onun çok uzaklarında bulunduğu düşünülebilir.

Bununla birlikte, biraz yakından bakılınca, bu gençlik yapıtı, André Gide'in yarım yüzyılı aşan yazarlık yaşamının türlü dönüşümlerine karşın, hiçbir zaman kesintiye uğramamış bir sürekliliğin, bir birliğin en güçlü göstergesi olarak belirir, bu nedenle de onun bütün yapıtları içinde ayrıcalıklı bir yer tutar. Gerçekten de, André Gide'in kişiliğinin temel yöneliminin bencillikle hiçbir ilgisi bulunmayan, özgün bir bireycilikle varlığını bütün yapıtlarında duyuran bir içtenlik tutkusu olduğu düşünülürse, *Dünya Nimetleri*'nin her iki eğilimi de açıkça dile getirdiği söylenebilir. Daha yapıtın ilk satırlarında, "Utanmadan, hiçbir yapmacığa kaçmadan kendimi koydum bu kitaba," der André Gide; böylece, bir yandan sınırsız içtenliğini kesinlerken, bir yandan da başlıca konusunun kendi benliği, kendi deneyimleri, kendi düşleri olduğunu söyler. Öte yandan, *Dünya Nimetleri* kişinin kendi benliğini gerçek bir özgürlüğe, gerçek bir bütünlüğe kavuşturma yolunda bir arayış, bu arayışın ilk koşulu da, kendi benliğinin önemini kesinledikten sonra, her şeyi yeni baştan ve en somut yanıyla ele almak, buna engel olan ne varsa, hepsini yadsımaktır. André Gide, gene kitabının ilk satırlarında, "Başkaları kitaplar yayımlarken, çalışırken, ben kafamla öğrendiğim her şeyi unutmak için tam üç yıl yolculuk ettim. Ağır oldu, güç oldu bu bilgilerden kurtulmak, ama insanların zorla verdiği bütün bilgilerden daha yararlıydı, ger-

çek bir eğitim başlangıcı oldu," derken, bunu söylemek ister.

Hiç kuşkusuz, böylece kişinin kendi gerçeğinin kendinden kaynaklanması gerektiğini kesinledikten sonra, belirli bir yaşama biçimini göklere çıkarır Gide, dünü ve yarını düşünmeden, bugünü bütün doluluğuyla yaşamanın, tükenmez bir coşku içinde, doğanın sunduğu bütün olanaklardan yararlanmanın, hiçbir yere, hiçbir kimseye bağlanmadan yaşamın tadını çıkarmanın güzelliklerini anlatır. Ama, hemen belirtmek gerekir ki, izlenmesi gereken tek yol değil, 'yaşam karşısında *binlerce* tutumdan biri'dir bu. "Neyse beni okuduğun zaman, bu kitabı at – ve çık," der yazar. Sonra da şunları ekler: "Kitabım çıkmak arzusu versin isterdim sana, nereden olursa olsun çıkmak – kentinden, ailenden, odandan, düşüncenden. Yanına alma kitabımı." Önemli olan 'atmak' ve 'çıkmak', yani her türlü alışkıdan, her türlü önyargıdan sıyrılarak her şeye yeni bir gözle bakmak, her şeyi en özgün, en gerçek, en yeni yönüyle değerlendirmektir. Gerçek eğitim de, gerçek bilgelik de budur. Bunun için, "Durmamacasına yetiştirdim kendimi," der. "Çabamı sürdürüyorum. Kendime bir değer veriyorsam, yapabileceklerimden dolayı veriyorum." *Dünya Nimetleri*'nden yaklaşık kırk yıl sonra yayımlanan *Yeni Nimetler* (1935) de bunu doğrular, yani üç aşağı beş yukarı, Gide'in *Dünya Nimetleri*'nde ortaya koyduğu temel yönelimleri yansıtır. Fazla fazla, *Yeni Nimetler*'in *Dünya Nimetleri* ölçüsünde coşkulu olmadığı, bir de 'doğa' yanında 'toplum'a, 'ben' yanında 'başkası'na daha ağırlıklı bir yer verdiği görülür, ama bir tarihten sonra, iki kitabın hep bir arada yayımlanmasının da gösterdiği gibi (Türkiye'de bu tutuma ilk kez bu baskıyla uyulmaktadır), benzerlikler karşıtlıklardan çok daha fazla, çok daha önemlidir.

Şu var ki, bu benzerlik André Gide'in değişmediğini göstermez; tam tersine, ünlü yazar yazınsal, tinsel, düşünsel, siyasal açılardan çok değişimler geçirmiştir, ama Gide'in uzun yaşamı boyunca geçirdiği dönüşümler, daha

Dünya Nimetleri'nde ve *Yeni Nimetler*'de sözü edilen 'çaba'nın sürdürülmesi olmuş, sanatının ve kişiliğinin derin birliğinin değişik yüzleri olarak belirmiştir. İlk yayımlandığı 1897 yılından bu yana, *Dünya Nimetleri*'ni bunca gencin başucu kitabı yapan da budur kuşkusuz: bu ilk kaynak, ilk uyanış, ilk arılık, ilk bilgelik niteliği.

Tahsin Yücel

DÜNYA NİMETLERİ

Dostum MAURICE QUILLOT için

Özgün adı
Les nourritures terrestres
(1897)

İşte yeryüzünde beslendiğimiz meyveler
KURAN

Bu kitaba verdiğim kaba ada bakıp da aldanma, Nathanaël; ona Ménalque da diyebilirim, ama senin gibi Ménalque da hiçbir zaman var olmadı. Bu kitabın bürünebileceği biricik ad kendi adımdı; ama o zaman da imzalamayı nasıl göze alabilirdim?

Utanmadan, hiçbir yapmacığa kaçmadan, kendimi koydum bu kitaba, bazen de hiç görmediğim ülkelerden, duymadığım kokulardan, hiç yapmadığım işlerden –ya da senden, daha hiç karşılaşmadığım Nathanaël'im– söz edersem, ikiyüzlülükten değildir bu ve bunların yalanlığı, gerçek adını bilmediğim için sana verdiğim bu adın, beni okuyacak olan Nathanaël adının yalanlığını geçmez.

Neyse, beni okuduğun zaman, bu kitabı at ve çık. Kitabım çıkmak arzusu versin isterdim sana, nereden olursa olsun çıkmak – kentinden, ailenden, odandan, düşüncenden. Yanına alma kitabımı. Ménalque olsam, seni götürmek için sağ elinden tutardım, sol elin bunu bilmezdi, sonra, kentlerden uzaklaşır uzaklaşmaz bırakırdım bu sıktığım eli, sonra sana: Beni unut, derdim.

Kitabım kendisinden çok kendi kendinle ilgilenmeyi öğretsin sana – sonra kendi kendinden çok, kendi dışında kalanlarla ilgilenmeyi.

BİRİNCİ KİTAP

Uzun zaman uyuklamış
tembel mutluluğum uyanıyor
HÂFIZ

I

Nathanaël, Tanrı'yı her yerden başka yerde arama.

Her yaratık Tanrı'yı belirtir, apaçık göstermez hiçbiri.

Üzerinde bakışımız durmayagörsün, her yaratık uzaklaştırır bizi Tanrı'dan.

Başkaları kitaplar yayımlarken, çalışırken, ben kafamla öğrendiğim her şeyi unutmak için üç yıl yolculuk ettim. Ağır oldu, güç oldu bu bilgilerden kurtulma; ama insanların zorla verdiği bütün bilgilerden daha yararlı oldu, gerçek bir eğitimin başlangıcı oldu.

Yaşamla ilgilenmemiz için ne çabalar, ne çabalar harcamamız gerekti, bunu hiçbir zaman bilemeyeceksin; ama şimdi bizi ilgilendiriyor ya, bu da her şey gibi olacak – tutkuyla.

Sevinçle cezalandırıyordum tenimi, ceza suçun hazzından da büyük bir haz veriyordu – yalnız günah işlemekle kalmamanın gururu öylesine sarhoş ediyordu beni.

Değer düşüncesini silmeliyiz içimizden; akıl için çok büyük bir engeldir o.

... Yollarımızın belirsizliği yaşam boyu yedi bitirdi bizi. Ne diyecektim sana? Her seçim ürperticidir, bir düşünüldü mü: Bir görevin yönlendirmediği özgürlük ürperticidir. Hiçbir yanı bilinmedik bir ülkede tutulacak bir yoldur bu, herkes *kendi* yolunu kendi bulur orada, hem de, iyi dikkat et, yalnız kendisi için bulur; öyle ki, en bilinmedik Afrika'da en belirsiz bir iz bile böylesine kuşkulu değildir. Gölgelik korular çeker bizi; hâlâ kurumamış kaynakların serapları çeker... Ama arzularımız kaynakları nerede akıtırsa kaynaklar daha çok orada olacak; çünkü ülke yaklaşmamızın kendisini biçimlendirdiği ölçüde vardır ancak, görünüm de çevremizde yavaş yavaş biz ilerledikçe hazırlanır; ufkun ucunda görmeyiz; yanımızda bile birbiri ardından gelen, değişken görünüşlerden başka bir şey değildir.

Ama böylesine önemli bir konuda benzetmeler yapmak neden? Hepimiz inanıyoruz: Tanrı'yı bulmamız gerek. Yazık ki onu buluncaya dek dualarımızı nereye yönelteceğimizi bilmeyiz. Sonra, en sonunda insan onun, Bulunmaz'ın, her yerde, herhangi bir yerde olduğunu düşünür, sonra da rastgele diz çöker.

Ve sen, Nathanaël, sen kendi yolunu bulmak için, elinde tuttuğu ışığın ardından giden insan gibi olacaksın.

Nereye gidersen git, yalnız Tanrı'yla karşılaşabilirsin – Ménalque söylerdi: Tanrı önümüzde olandır.

Nathanaël, her şeye geçerken bakacaksın, hiçbir yerde durmayacaksın. Yalnız Tanrı'nın geçici olmadığını düşün.

Önem bakışında olsun, bakılan şeyde değil.

Benliğinde *ayrı* bilgilerden sakladığın her şey, yüzyılların tükenişine dek senden ayrı kalacak. Neden böylesine değer veriyorsun onlara? Arzularda yarar vardır, arzuları doyurmakta yarar vardır – çünkü böyle çoğalırlar. İnan bana, Nathanaël, sözlerim gerçek: Arzular, arzuladığımı elde etmekten daha çok zenginleştirdi beni.

Birçok güzel şeyler için aşkla yıprattım kendimi, Nathanaël. Onlar için hiç durmadan yanıp tutuşmamdan geliyordu parıltıları. Yorulmak bilmiyordum. Her coşku bir aşk yıpranmasıydı benim için, çok hoş bir yıpranmaydı.

Sapkınların en sapkınıydım, sapa kanılar çekti hep beni, düşüncelerin şiddetle yön değiştirmeleri, aykırılıkları çekti. Her kafa yalnız ve yalnız başkalarından ayrılan yanıyla ilgilendiriyordu beni. Bu yüzden sonunda sevgiyi kovdum içimden, bunda yalnız ortak bir coşkunluğun nimetini görür oldum.

Sevgi değil, değil, Nathanaël – aşk.

Yaptığının iyi mi, kötü mü olduğunu *yargılamadan* davranmalı. İyi mi, kötü mü olduğuna bakmadan sevmeli bir şeyi.

Nathanaël, sana coşkuyu öğreteceğim.

Durgun durgun yaşamaktansa, acı bir yaşam daha iyi, Nathanaël. Ölüm uykusundan başka dinleniş istemem ben. Yaşarken doyuramayacağım her arzu, her güç, sonraki yaşayışlarında beni rahatsız ederler diye

korkuyorum. İçimde bekleyen her şeyi boşalttıktan sonra, doyduktan sonra, tümüyle *umutsuz* öleceğimi *umuyorum*.

Sevgi değil, değil, Nathanaël aşk. Anlıyorsun, değil mi, aynı şeyler değil bunlar. Kimi kederleri, sıkıntıları, sızıları sevebilmem, bir aşkı yitirmek korkusundandı. Yoksa pek çekemezdim onları. Bırak, herkes kendi eliyle düzenlesin yaşamını.

(Bugün yazamam, çünkü ambarda bir çark dönüyor. Dün gördüm; kolza dövüyordu. Sap havalanıyordu; tohum yere yuvarlanıyordu. Toz soluğu kesiyordu. Bir kadın taşı döndürüyordu. İki güzel oğlan, yalınayak, tohumları topluyordu.

Ağlıyorum, çünkü söyleyecek sözüm kalmadı.

Biliyorum, bundan başka söyleyecek şeyi kalmadı mı yazmaya başlamaz insan. Ama ben gene de yazdım, daha başka şeyler de yazacağım aynı konuda.)

❄

Nathanaël, daha hiç kimsenin vermediği bir sevinç vermek isterdim sana. Nasıl vereceğim bilmiyorum, gene de bu sevinç bende var. Sana daha hiç kimsenin seslenmediği kadar içten, candan, yakından seslenmek isterdim. Sana gecenin öyle bir saatinde gelmek isterdim ki, her birinde sana gösterilenden daha fazlasını arayarak birbiri ardından birçok kitaplar açıp kapamış olasın; hâlâ beklediğin bir gece saatinde, desteklendiğini duymamak yüzünden coşkunun keder olacağı saatte gelmek isterdim sana. Yalnız senin için yazıyorum; sana yalnız bu saatler için yazıyorum. Öyle bir kitap yazmak isterdim ki, onda her düşünce, her kişisel coşkunluk yokluk gibi görünsün sana, onda yalnız kendi öz

coşkunun gölgesini görür gibi olasın. Sana yaklaşmak isterdim, *beni sevesin* isterdim.

Hüzün dinmiş bir coşkudur, başka bir şey değil.

Her yaratık, çırılçıplak olabilir; her coşkunluk, dopdolu.

Coşkunluklarım bir din gibi açıldı. Anlayabilir misin bunu; her duygunun sonsuz bir *varlığı* vardır.

Nathanaël, sana coşkuyu öğreteceğim.

Fosfora ışığı nasıl bağlanırsa yaptıklarımız da bize öyle bağlanır. Bizi tüketirler, orası öyle, ama parıltımızı da onlar sağlar.

Ruhumuz bir değer kazandıysa, başka ruhlara göre daha candan tutuştuğu için kazandı.

Şafağın aklığında yunmuş, büyük tarlalar, sizleri gördüm; mavi göller, sularınızda yundum – güleç havanın her okşayışı gülümsetti beni, bunu sana dönüp dönüp söylemekten bıkmayacağım, Nathanaël. Sana coşkuyu öğreteceğim.

Daha güzel şeyler bilsem onları söylerdim sana – elbette onları, başkalarını değil.

Sen bana bilgeliği öğretmedin, Ménalque. Bilgeliği değil, aşkı öğrettin.

❋

Ben Ménalque'a dostluktan fazla bir şey duydum, Nathanaël, aşka çok yakın bir şey. Hem de kardeş gibi seviyordum onu.

Ménalque tehlikelidir; kork ondan; bilgelere yaka silktirir, ama çocukları korkutmaz kendinden. Onlara

ailelerinden soğumayı öğretmekle kalmaz, yavaş yavaş, bırakmayı da öğretir; bir buruk yaban meyveleri arzusuyla hasta eder yüreği, görülmedik aşkla kaygıya gömer. Ah! Ménalque, seninle başka yollar üzerinde koşmak isterdim daha. Ama zayıflıktan nefret edersin sen, bana seni bırakmayı öğrettiğini ileri sürüyordun.

Her insanda görülmedik olanaklar vardır. Geçmiş hemen üzerine bir öykü yansıtmasa, 'şimdi' bütün gecelerle dolu olurdu. Ama, yazıklar olsun! Tek bir geçmiş tek bir gelecek sunar – önümüze gölgesini düşürür, uzayın üstünde sonsuz bir köprü gibi.

Yalnız anlayamadığını yapamayacağını bilir insan. Anlamak, yapabileceğini duymaktır. YAPABİLECEĞİMİZ KADAR ÇOK ŞEY ALMALIYIZ ÜZERİMİZE, en iyi yol budur işte.

Yaşamın değişik biçimleri; hepiniz de güzel göründünüz bana. (Benim bu sana söylediğimi Ménalque da bana söylüyordu.)

Bütün tutkuları, bütün günahları tanımışımdır inşallah; hiç değilse destekledim onları. Bütün varlığım bütün inançlara doğru atıldı; kimi akşamlar öylesine çılgındım ki, neredeyse kendi ruhuma inanacaktım, öylesine duyuyordum bedenimden sıyrılmak üzere olduğunu. – Bunları da Ménalque söylüyordu bana.

Yaşamımız önümüzde buzlu suyla dolu şu bardak gibi olacak, öylesine soğuk olduğu, sıtmanın ateşi onu öylesine susattığı için dudağına çok tatlı gelen bu bardağı itemeyen, içmek isteyen, beklemesi gerektiğini bile bile bir dikişte içiveren bir sıtmalının ellerinde tuttuğu şu ıslak bardak gibi olacak.

II

Ah! Gecenin soğuk havasını nasıl çektim içime, ah! Pencereler! Sonra, ne çok soluk ışık akıyordu aydan, sisler yüzünden, kaynaklar gibi – içer gibi oluyordu insan.

Ah, pencereler! Alnım kaç kez serinledi camlarınızda, sonra sonra, çok sıcak yatağımdan balkona, uçsuz bucaksız, durgun göğü görmeye koştuğum zaman, arzularım kaç kez sisler gibi dağıldı.

Geçmiş günlerin ateşleri, tenim için ölümcül bir yıpranıştınız; ama kendini hiçbir şey Tanrı'dan uzaklaştırmayınca, ruh nasıl kurur, tükenir!

Sevgimin değişmezliği ürperticiydi; bütün varlığımla çürüyordum onda.

Sen ruhların, olanaksız mutluluğunu daha uzun zaman arayacaktın, demişti Ménalque...

Belirsiz coşkunluğun ilk günleri geçtikten sonra –ama daha Ménalque'la karşılaşmadan önce– kaygılı bir bekleyiş dönemi başladı, bataklıkta bir yolculuk gibiydi, uyku bitkinliklerine gömülürdüm, uyumak iyileştirmezdi beni. Yemekten sonra yatardım; uyurdum; daha da yorgun uyanırdım, aklım uyuşuk olurdu, sanki çok yakında biçim değiştirecektim.

Varlığın karanlık oluşumları; içten işleme, bilinmeyenin yaratılışları, çalışkan doğurmalar; uyuklamalar; beklemeler, kozalardaki kurtlar gibi, kelebek olacak böcekler gibi, uyurdum; 'ben' olacak ve daha şimdiden bana benzemez olmuş yeni varlığı biçimlenişiyle baş başa bırakırdım içimde. Her ışık, yeşermiş su tabakalarının içinden, yapraklar, dallar arasından gelir gibi gelirdi bana; bulanık, uyuşuk algılamalar, sarhoşluklardaki, büyük şaşkınlıklardaki algılamalar gibi. – Ah! gelsin artık, diye yalvardım, gecikmez bunalım, hastalık, keskin sızı

gelsin artık! Fırtına gökleri gibiydi beynimin içi, ağır bulutlarla dolmuş, içinde güçlükle soluk alınan, her şeyin bu irin dolu, bu göğün mavisini saklayan, isli bulutları parçalasın diye şimşeği beklediği fırtına gökleri gibiydi.

Ne kadar süreceksiniz, bekleyişler? Siz bitince yaşayacak kadar bir şey kalacak mı bize? – Bekleyişler! Neyin bekleyişleri, diye haykırırdım. Bize bizden doğmayacak ne gelebilirdi ki? Bizden bizim daha önce tanımadığımız ne çıkabilirdi ki?

Abel'in doğuşu, nişanlanmam, Eric'in ölümü, yaşamımın altüst oluşu, bu gevşekliğe son vermek şöyle dursun, daha çok daldırdı beni içine, öyle ki bu uyuşukluk düşüncelerimin karışıklığından, isteklerimin belirsizliğinden gelir gibiydi. Uyumak isterdim, toprağın ıslaklığında, bir bitki gibi, uyanmamasıya uyumak isterdim. Bazı bazı, şehvet kederimi yenecek diye düşünürdüm, tenin bitkinleşmesinde bir akıl kurtuluşu arardım. Sonra gene, uzun saatler boyunca, uyurdum, gün ortasında, sıcaktan sızmış bir durumda, yaşamla dolup taşan evlerde uykuya yatırılan küçücük çocuklar gibi.

Sonra çok uzaklardan uyanırdım, ter içinde, yüreğimde çarpıntılar, başımda uyku. Aşağıdan, kapalı panjurların aralıklarından sızan, ak tavana çimenliğin yeşil yansımalarını yollayan ışık, bu akşam aydınlığı, bana hoş gelen tek şeydi; yapraklar, sular arasından gelince tatlı, çekici görünen, karanlıklarının sarılışı uzun zaman duyulduktan sonra mağaraların eşiğinde titreyen aydınlık gibiydi.

Evin gürültüleri belirsizce gelirdi. Ağır ağır yeniden doğardım yaşama. Ilık suyla yıkanırdım, sıkıntı içinde ovaya, bahçenin sonuna dek giderdim, hiçbir şey yapmadan akşamı beklerdim orada. Konuşmak, dinlemek, yazmak için her zaman, her zaman yorgundum. Okurdum:

"... Issız yolları
Görüyor önünde,
Kanat çırpıp yıkanan
Deniz kuşlarını görüyor...
Ben burda yaşamalıyım...
... Kalmaya zorluyorlar beni
Yaprakları altında ormanın,
Meşenin altında, bu yeraltı mağarasında.
Bu toprak ev soğuk;
Yoruldum, bıktım.
Vadiler karanlık,
Tepeler yüksek,
Çok hüzünlü, çok hüzünlü
Dikenli tellerle kaplı
Çevresi dalların, –
Hiç tadı yok burada yaşamanın."[1]

Olası, ama daha elde edilmemiş bir yaşam doluluğu duygusu şöyle bir görünürdü bazı bazı, sonra gene gelirdi, gittikçe daha ısrarlı gelirdi. Of! Bir sabah boşluğu açılsın artık, diye haykırırdım, bu sonu gelmez çekişmeler ortasında çatlayıversin!

Bütün varlığım uçsuz bucaksız bir yeniliğe dalmak gereksinimindeydi sanki. İkinci bir erginlik çağı bekliyordum. Ah! Yeni bir görüntü yaratmalıydım gözlerime, onları kitapların pisliğinden arıtmalı, baktıkları göğe – bugün yeni yağmurlarla baştan sona durulmuş göğe daha benzer kılmalıydım...

Hastalandım; yolculuk ettim, Ménalque'a rastladım, güzelim iyileşmem diriliş oldu. Yeni bir gökyüzü altında, tümüyle yenilenmiş nesneler ortasında, yepyeni bir varlıkla yeniden doğdum.

[1] *The Exile's song* (Sürgün'ün Şarkısı) çevirip anan: Taine.

III

Nathanaël, sana bekleyişlerden söz edeceğim. Ben yazın ovanın bekleyişini gördüm, azıcık yağmur bekleyişini. Yolların tozları fazlasıyla hafiflemişti, her esintide havalanıyorlardı. Bu bir arzu bile değildi artık; bir kaygıydı. Toprak kuruluktan çatlıyordu, sanki suyu daha iyi basmak istiyordu bağrına. Çorak topraktaki çiçeklerin kokusu neredeyse çekilmez oluyordu. Her şey kendinden geçiyordu güneşin altında. Her öğle sonu taraçanın altında dinlenmeye gidiyor, güneşin olağanüstü parıltısından biraz uzak kalıyorduk. Polen yüklü kozalaklı ağaçların döllerini uzaklara saçmak için rahat rahat salladıkları saatti. Gökyüzü borayla yüklüydü, bütün doğa bekliyordu. Ânın çok ezici bir görkemliliği vardı, çünkü bütün kuşlar susmuşlardı. Topraktan öyle yakıcı bir soluk çıktı ki, her şey kendinden geçer gibi oldu; kozalaklı ağaçların poleni bir altın bulut gibi çıktı dallardan. – Sonra yağmur yağdı.

Gökyüzünün şafağı bekleye bekleye titrediğini gördüm. Birer birer yıldızlar soluyordu. Çayırlar çiye batmıştı; havada buz gibi okşayışlardan başka bir şey yoktu. Belirsiz yaşam, uykusunu uzatmak ister gibi oldu bir zaman, benim hâlâ yorgun başım uyuşuklukla doluydu. Korunun kıyısına kadar çıktım; oturdum; her hayvan, gün doğacak inancıyla, işine, sevincine yeniden başladı, yaprakların her girintisinden yaşamın gizi yayılıyordu gene. – Sonra gün doğdu.

Başka şafaklar da gördüm. – Gecenin bekleyişini gördüm.

Nathanaël, her bekleyiş bir arzu bile olmasın sende, karşılamaya hazırlık olsun yalnız. Sana gelen her şeyi bekle; ama yalnız sana geleni arzula. Günün her

ânında Tanrı'yı bütünüyle elde edebileceğini anla. Arzun aşktan olsun, ergin âşıkça. Öyle ya, etkin olmayan arzu nedir ki?

Daha neler! Nathanaël, Tanrı'ya ermişsin de fark etmemişsin! Tanrı'ya ermek onu görmektir; ama bakmazlar ona. Önünde eşeğinin durduğu hiçbir yol dönemecinde Tanrı'yı görmedin mi, Balaam? Sen onu başka türlü düşünüyordun da ondan.

Nathanaël, beklenemeyecek olan yalnız Tanrı'dır. Nathanaël, Tanrı'yı beklemek, onu önceden içimizde taşıdığımızı bilmemektir. Tanrı'yı mutluluktan ayırma, bütün mutluluğunu da âna yerleştir.

Ben bütün varımı içimde taşıdım, solgun Doğu'nun kadınlarının bütün servetlerini üzerlerinde taşıdıkları gibi. Yaşamımın her ânında varımı tümüyle duyabildim içimde. Birçok özel nesnelerin toplamından değil, biricik sevgimden oluşmuştu. Ben hiç ara vermemecesine bütün varımı buyruğum altında tuttum.

Gün onda ölecekmiş gibi bak akşama; sabaha da her şey onda doğarmış gibi.

Her an yeni olsun gördüğün.

Bilge kişi, her şeye şaşan kişidir.

Bütün kafa yorgunluğun, ey Nathanaël, zenginliklerinin çeşitliliğinden geliyor. *Hepsinin içinden* en çok hangisini istediğini bile bilmiyorsun ve biricik zenginliğinin yaşam olduğunu anlamıyorsun. Yaşamın en ufak ânı bile güçlüdür ölümden, onu yadsır. Ölüm, her şeyin hiç durmadan yenilenmesi için başka yaşamların sağlanmasından başka bir şey değildir; *bunu* hiçbir yaşam biçimi, düşünmesine yetecek olandan daha uzun süre tutmasın diye. Sesinin çınladığı ânа ne mutlu. Geri kalan

zamanda hep dinle; ama bir de konuşmaya başladın mı dinleme artık.

Nathanaël, içindeki bütün kitapları yakmalısın.

YAKTIKLARIMA SAYGI İÇİN ŞARKI

Kitaplar vardır, okunur, bir küçük tahta üstünde,
Bir okullu sırasının önünde.

Kitaplar vardır, yürürken okunur
(Burda boyutları da girer işin içine);
Kimileri ormanlar üstünedir, kimileri başka kırlar üstüne.

Et nobiscum rusticantur, *der Çiçeron.*
Arabada okudum kimilerini;
Kimilerini de samanlığa yatıp.
Kitaplar vardır, ruhun varlığına inandırtmak ister.

Kimileri, bundan umut kestirtmek.
Kiminde Tanrı'nın varlığı kanıtlanır;
Kiminde varılamaz bu sonuca.

Kimileri yalnız ve yalnız
Özel kitaplıklara girebilir.
Kimileri göklere çıkarılmıştır
En ünlü eleştirmenlerce.

Kimileri arıcılıktan söz eder yalnız,
Bazıları biraz özel bulur onları;
Kimileri öylesine anlatır ki doğayı,

Okuduktan sonra dolaşmaya değmez.
Kimileri küçümser bilgileri,
Sonra tutar, çocukları kışkırtır.

Kimilerine de güldeste derler,
Her şey üstüne en güzel sözler derlenmiş içlerinde
Kimileri yaşamayı sevdirtmek ister;
Kiminin yazarı kendini öldürmüş, bitirince.
Kimileri kin eker,
Sonra da toplar ektiklerini.
Kimileri parlar gibidir okundukça,
Coşkunluk yüklü, alçakgönüllülükleriyle.
Kardeşler gibi sevilir kimileri,
Bizden temiz, bizden iyi yaşamış kardeşler gibi.
Olağanüstü yazılarla yazılmıştır kimileri,
Anlaşılmaz uzun uzun incelense de.

Nathanaël. Bütün kitaplarımızı yaktığımız zaman!

Kimileri beş para etmez,
Kimilerini almaya güç yetmez.

Kimileri krallardan, kraliçelerden söz eder,
Kimileri çok yoksul kimselerden.

Kimilerinin sözleri
Öğle yapraklarının hışırtısından da tatlıdır.
Patmos'ta, bir fare gibi, Jean'ın yediği
Bir kitaptır bu, ama ben ağaç çileklerini yeğ
tutarım.

Acılıklar sarmış karnını Jean'ın,
Sonra sürü sürü hayalet görmüş.

Nathanaël, bütün kitaplarımızı yaktığımız zaman!

Kıyıların kumlarının hoş olduğunu *okumak* yetmez bana; çıplak ayaklarım bunu duysun isterim... Bir duyunun ardından gelmemiş bilgi bana yaramaz.

Şu dünyada güzel bir şey görüp de ona bütün sevgimin dokunmasını arzulamadığım olmadı hiç. Toprağın tutkun güzelliği, yüzeyinin çiçeklenişi çok güzel senin. Ey, arzumun gömüldüğü görünüm! Araştırmamın gezindiği açık ülke; suyun üzerine kapanan papirüslü yol; ırmağa eğilmiş kamışlar; ormanların ağaçsız yerleri; dalların aralığında ovanın, sınırsız vadisinin belirişi. Kayaların ya da bitkilerin koridorlarında dolaştım ben. Baharların yayılıp serilişlerini gördüm.

OLUŞLARIN KONUŞKANLIĞI

O günden sonra, yaşamımın her ânı hiç mi hiç anlatılmaz bir armağan yeniliği tadı aldı benim için. Böylece, neredeyse kesintisiz bir tutkulu şaşkınlık içinde yaşadım. Sarhoşluğa çok çabuk varıyordum, bir tür şaşkınlık içinde yürümekten hoşlanıyordum.

Her önüme çıkanı, dudaklarımda gülümseme, öpmek istedim elbet; yanaklarımda kan, gözlerimde yaşlar, içmek istedim onu; dalların bana uzattığı bütün meyveleri etlerinden ısırmak istedim. Her handa bir açlık selamlıyordu beni; her kaynağın başında beni bir susuzluk bekliyordu –her kaynağın başında özel bir susuzluk– başka arzularımı belirtmek için de başka sözcükler istedim,

bir yolun açıldığı yürüyüş;
gölgenin çağırdığı dinleniş;
derin suların kıyısında, yüzme;

her yatağın başında aşk arzumu, ya da uyku arzumu belirtmek için...

Çekinmeden el attım her şeye, arzuladığım her şeyde hakkım olduğuna inandım. (Hem bizim istediğimiz, sahip oluştan çok, aşktır, Nathanaël.) Ah! Önümde her şey gökkuşağının renklerine girsin; her güzellik aşkımı giyinsin, onunla süslensin.

İKİNCİ KİTAP

Besinler!

Size bel bağlıyorum, besinler!
Açlığım yarı yolda durmayacak;
Susarsa doygun susacak;
Töreler gelemez üstünden,
Yokluklarla da ben ancak ruhumu
besleyebildim.

Doygunluklar! Sizi arıyorum.
Siz yaz şafakları gibi güzelsiniz.

Akşamüstü daha tatlı, öğleyin çok hoş kaynaklar; buz gibi kuşluk suları; dalgaların kıyısında esintiler; serenlerle dolmuş körfezler; titrek kıyıların ılıklığı.

Ah! Gene ovaya doğru yollar varsa; bunaltıcı öğle havaları; tarlalarda içkiler; harman yerlerinde geceleri yatılacak çukurlar varsa.

Doğuya doğru yollar varsa; sevgili denizler üzerinde gemi yolları; Musul'da bahçeler; Touggurt'da danslar, Helvetya'da çoban türküleri varsa;

Kuzeye doğru yollar varsa; Nijni'de panayırlar; karları havalandıran kızaklar; donmuş göller varsa; arzularımız elbette sıkıntı duymayacaklardır, Nathanaël.

Limanlarımıza gemiler geldi, bilinmedik kıyıların olgun meyvelerini getirdiler. Biraz çabuk boşaltın yüklerini, boşaltın da tadalım artık.

Besinler!
Size bel bağlıyorum, besinler!
Doygunluklar, sizi arıyorum;
Siz yaş gülüşleri gibi güzelsiniz
Karşılığı şimdiden hazırlanmış
Bir arzum yok, biliyorum.
Her açlığım ödülünü bekliyor.
Besinler!
Size bel bağlıyorum, besinler!
Bütün uzamda sizi arıyorum,
Bütün arzularımın doygunlukları.

❋

Yeryüzünde tanıdığım en güzel şey
Açlığımdır, ah! Nathanaël,
Her zaman sadık kaldı o,
Hep kendini bekleyenlere.
Bülbül şaraptan mı sarhoş olur?
Kartal, sütten mi? Ardıç suyu ardıçkuşlarını hiç sarhoş etmez mi?

Kartalı uçuşu sarhoş eder. Bülbülü yaz geceleri. Ova sıcaktan titrer. Nathanaël, her coşkunluk senin için bir sarhoşluk olabilmeli. Her yediğin seni sarhoş etmiyorsa, yeterince acıkmadın demektir.

Her kusursuz işe şehvet eşlik eder. Onu yapman gerektiğini bundan anlarsın. Güçlükle iş başarmayı bir üstünlük sayanları hiç sevmem. Güçse, başka şey yapsalar daha iyi ederler. Bu işte duyulan sevinç, çalışmanın beğenildiğinin belirtisidir, hazzımın içtenliği de benim için önderlerin en önemlisidir, Nathanaël.

Bedenimin her güne ne kadar şehvet istediğini, kafamın ne kadarına dayanabildiğini bilirim ben. Sonra uykum başlayacaktır. Benim için yerle göğün bundan öte hiçbir değeri yok.

❋

Çok tuhaf hastalıklar vardır,
Elde olmayanı istemekten gelir.

– Biz de, dediler, biz de ruhumuzun yürekler acısı sıkıntısını tanıyacağız: Adullam mağarasından, sarnıçların suyunun ardından içini çekiyordun, David, – Ah, diyordun, Bethléem duvarlarının dibinden fışkıran serin suyu kim getirecek bana? Çocukken susuzluğumu giderirdim orada. Ama ateşler içinde arzuladığım bu su şimdi tutsak.

Geçmişin sularını yeniden tatmaya çalışma, Nathanaël.

Nathanaël, geçmişi gelecekte yeniden bulmaya çalışma sakın. Her ânın belirsiz yeniliğini yakala, önceden hazırlama sevinçlerini ya da bil ki, onu hazırladığın yerde karşına bir başka sevinç çıkacaktır.

Her mutluluğun bir karşılaşmadan doğduğunu ve her an yolunda bir dilenci gibi karşına çıktığını anlamadın mı? Mutluluğunu *buna* eş olarak düşlemedin diye onun öldüğünü düşünüyorsan – onu ancak ilkelerine, dileklerine uygun olunca benimsiyorsan, yazıklar olsun sana.

Yarının düşü bir sevinçtir, ama, yarının sevinci de başka bir sevinçtir, şükürler olsun ki hiçbir şey kendisi üstüne kurulmuş düşe benzemez; çünkü her şey *farklı* olarak bir değer taşır.

Gel, sana şu sevinci hazırladım, demenizi sevmiyorum; ben artık karşıma çıkıveren sevinçleri seviyorum yalnız, sesimin kayadan fışkırtacaklarını seviyorum; bi-

zim için akacaklar böyle, yeni, güçlü, baskıdan boşanan yeni şaraplar gibi.

Sevincimin hazırlanmış, bezenmiş olmasını sevmem, Sulamite'in odalardan geçmiş olmasını da sevmem; salkımların bıraktığı lekeleri ağzımdan silmedim onu öperken; öpüşlerden sonra da ağzımı serinletmeden tatlı şarap içtim; sonra kovandaki balı mumuyla yedim.

Nathanaël, sevinçlerinin hiçbirini hazırlama.

❋

Ne iyi diyemeyince, *ne yapalım* de, bu söz büyük mutluluklara gebedir.

Mutluluk anlarına Tanrı vermiş gibi bakanlar vardır – ya ötekilere, ötekilere kim vermiş gibi bakarlar?..

Nathanaël, Tanrı'yı mutluluğundan ayrı görme.

– Beni yarattığı için Tanrı'ya minnettar olamam, öyle ya, dünyaya gelmesem, yaratmadı diye kızamayacaktım.

Nathanaël, ancak doğallıkla söz etmeli Tanrı'dan.

Varlık bir kez benimsendikten sonra, toprağınki de, insanınki de, benimki de doğal görünsün isterim, ama bunu fark etmenin şaşkınlığı karıştırıyor benim aklımı.

Elbet ben de ilahiler söyledim ve

TANRI VARLIĞININ GÜZEL KANITLARININ ŞARKISI

nı yazdım, işte:

Nathanaël, en şiirli duyguların, Tanrı varlığının bin bir kanıtı üzerindekiler olduğunu öğreteceğim sana. Anlıyorsun, değil mi, onları burada bir daha söylemek değil işimiz, söyleyip geçmekse, hiç mi hiç değil, –hem de kimileri

varlığını kanıtlamaktan öteye geçmez– bize süreklilikleri de gerek.

Biliyorum, biliyorum, ha, evet ermiş Anselme'in kanıtı var,

Sonra Mutlu Adalar'ın savunusu,

Ama ne yazık! Ne yazık, Nathanaël, herkes oturamaz orada.

Biliyorum, en büyük çoğunluğun benimsenmesi var,

Ama sen cennetlikler azınlığına inanırsın.

İki kez ikinin dört edişiyle kanıtlamak var,

Ama herkes hesap bilmez, Nathanaël.

İlk yürütenle kanıtlamak var,

Ama orada ondan önce bulunan da var.

Nathanaël, biz orada değildik, çok yazık.

Erkeğin, kadının yaratılışını görürdük;

Sonra bebek doğmayışlarına şaşmalarını;

Elbruz servilerinin öyle yüzyıllık,

Hem de sularla önceden çukurlaşmış dağlar üstünde doğmak yüzünden yorgunluklarını görürdük.

Nathanaël, orada olmalı da şafağı görmeliydik! Hangi tembelliğe kapıldık da önceden kalkmadık? Sen yaşamak istemiyor muydun, ah! Ben, ben elbette isterdim... Ama o sırada Tanrı ruhu, zaman dışında, sular üzerinde uyuduktan sonra, yeni yeni uyanıyordu. Nathanaël, ben orada bulunsaydım, her şeyi biraz daha geniş yapmasını isterdim ondan, öyle olsa bile farkına varılmazdı şimdi, deme.[1]

Amaçlarla kanıtlama vardır.

Ama herkes güdülen amacın gidilen yolları haklı çıkaracağını düşünmez.

[1] "İki kez ikinin hiç de dört etmeyeceği bir dünya düşünebilirim pekâlâ," dedi Alcide. "Sakın ha, sonra karışmam," dedi Ménalque.

Tanrı'nın varlığını O'na duyulan aşkla kanıtlayanlar vardır. İşte ben de bunun için her sevdiğimi Tanrı diye adlandırdım. Nathanaël, her şeyi sevmek istedim bunun için. Seni de sayarım diye korkma; senden başlamazdım; ben birçok şeyleri insanlardan üstün tuttum, yeryüzünde en çok sevdiklerim onlar olmayacak. Çünkü, sakın aldanma, Nathanaël, elbette iyilik değil en güçlü yanım, en iyi şeyin bu olduğunu da sanmam; insanların en çok saygı beslediğim yanları da iyilikleri değil; Nathanaël, Tanrını üstün tut onlardan. Ben de övdüm Tanrı'yı, onun için ilahiler söyledim, hatta bu işi yaparken, biraz fazla abarttım sanırım.

– Böyle törebilim dizgeler kurmak seni çok mu eğlendiriyor, dedi bana.

– Hiçbir şey bir törebilim kadar eğlendirmez beni, dedim, aklımın isteklerini karşılarım onunla. Ona bağlı olmasını istemediğim bir sevinci tatmam.

– Artırır mı onu?

– Hayır, dedim, beni haklı çıkarır.

Elbette bir öğretinin, hatta tam bir düşünce dizgesinin yaptıklarımı doğru çıkarması çoğu zaman hoşuma gitti; ama kimi zaman da ona ancak şehvetimin sığınağı diye bakar oldum.

❄

Her şey zamanında gelir, Nathanaël, her şey kendi gereksiniminden doğar, dışa vurmuş bir gereksinimden başka bir şey de değildir.

Bana bir akciğer gerekti, dedi ağaç; özsuyum yaprak oldu o zaman, onda soluk alabilmek için yaprak oldu. Sonra, ben soluk alınca, yaprağım düştü, ben de bu

yüzden ölmedim. Yaşam üzerine bütün düşüncelerim meyvemdedir.

Nathanaël, şimdi bu öyküyü kötüye kullanırım diye korkma, çünkü pek beğenmem onu. Ben sana yaşamdan başka bilgelik öğretmek istemiyorum. Düşünmek büyük bir tasadır çünkü. Gençken, yaptıklarımın sonunu uzaktan gözetlemekten yorulmuştum, ancak hiçbir şey yapmayınca güvenebiliyordum günah işlemeyeceğime.

Sonra şunu yazdım: Ben tenimin kurtuluşunu ruhumun çaresiz zehirlenişine borçluyum, başka bir şeye değil. Sonra da bu sözle ne demek istediğimi hiç mi hiç anlamaz oldum.

Nathanaël, ben artık günaha inanmıyorum.

Ama anlayacaksın ki, biraz düşünme hakkı kazanmak için çok çok sevinç gerekir. Mutlu olduğunu söyleyen ve düşünen kişi, gerçekten güçlü kişidir.

Nathanaël, her birimizin derdi hep kendimizin bakmasından, gördüğümüzü de kendimize bağlamamızdan gelir. Her şey bizim için değil, kendi kendisi için önemlidir. Gözün bakılan şey olsun.

Nathanaël, senin o güzel adını anmadan tek dizeye başlayamaz oldum.

Nathanaël, yeterince anlıyor musun sözlerimin acılığını? Daha da yaklaşmak isterdim sana.

Sonra, Elisée'nin, onu dirilteyim diye, Sunamite'in oğlu üzerine kapandığı gibi –dudakları dudaklarının üzerinde, gözleri gözlerinin, elleri ellerinin üzerinde, uzandı– ışıklar saçan kocaman yüreğimle senin o hâlâ karanlık ruhuna karşı, üstüne uzanmak isterdim senin, dudaklarım dudaklarının üstünde, alnım alnının, senin o soğuk ellerin yakıcı avuçlarımda, yüreğim çarpa çarpa... ("Ve çocuğun teni ısındı," der kitap...) çarpıntılı ve

düzensiz bir yaşam sürmek üzere şehvet içinde uyanasın diye – *sonra beni bırakasın* diye...

Nathanaël, işte ruhumun bütün sıcaklığı – al götür.

Nathanaël, coşkuyu öğretmek istiyorum sana.

Nathanaël, sana benzeyenin yanında kalma; hiç *kalma*, Nathanaël. Bir çevre sana benzeyince ya da sen çevreyle benzerleşince, senin için yararlı bir yanı kalmaz. Bırakmalısın o çevreyi. Senin için *kendi* ailen kadar, *kendi* odan kadar, *kendi* geçmişin kadar tehlikeli bir şey yoktur. Her şeyden yalnızca sana getirdiği eğitimi al; içinden taşan şehvet onu tüketsin.

Nathanaël, sana *an'lardan* söz edeceğim. *Varlıkları* ne güçlüdür, anladın mı? Yeterince sürekli olmayan bir ölüm düşüncesinin yaşamın en ufak bir ânı kadar bile değeri yoktur. Ve anlamıyor musun ki her an, ölümün o çok karanlık fonundan ayrılmasa bu hayranlık verici parıltıya bürünemezdi?

Yapmak için çok zaman olduğu söylenseydi, kanatlansaydı, hiçbir şey yapmaya çalışmazdım. Bütün ötekileri *de* yapmaya zamanım olduğundan, önce bir şeye başlamak istediğim için dinlenirdim. Bu yaşam biçiminin biteceğini – ve yaşadıktan sonra, her geceden beklediğimden biraz daha derin, biraz daha unutkan bir uyku içinde dinleneceğimi bilseydim, yapacağım, herhangi bir şeyden başka bir şey olmazdı hiçbir zaman...

❋

Böylece, ayrı bir sevinç bütünlüğü için, yaşamımın her ânını *ayırmaya* alıştım; bütün bir mutluluk özelliğini hemen orada yoğunlaştırabilmek için; öyle ki en yakın anıdan sonra bile kendimi tanımaz oluyordum.

❋

Şu kadarını söylemekte bile büyük bir haz vardır. Nathanaël:

Hurma ağacının meyvesine hurma derler, çok güzel bir yiyecektir.

Hurmanın şarabına lagmi derler; mayalanmış özsuyudur bu onun; Araplar onunla sarhoş olurlar, ben pek sevmem. Ouardi'nin güzel bahçelerinde, şu Kabil çobanı bana bir bardak lagmi sunmuştu.

❋

Bu sabah, *Kaynaklar* yolunda dolaşırken, görülmedik bir mantar buldum.

Portakal kırmızısı bir manolya gibiydi; ak bir kılıfa bürünmüştü, içinden çıkmış tohum tozlarından oluşan, düzenli, kül rengi nakışlar vardı üzerinde. Açtım; çamurlu bir maddeyle doluydu, ortası duru bir pelteydi; mide bulandırıcı bir koku çıkıyordu içinden.

Çevresinde, daha açık başka mantarlar vardı, ama onlar artık kocamış ağaçların gövdelerinde görülen şu yassılaşmış, marazlı şişler gibiydi.

(Tunus'a gitmeden önce yazıyordum bunu; şimdi de ben bakar bakmaz, her şeyin nasıl bir önem kazandığını göresin diye buraya geçiriyorum.)

Honfleur (sokakta)

Zaman zaman da bana öyle geliyordu ki, çevremde başkaları, yalnız bende kendi özel yaşama duygumu çoğaltmak için çırpınıyorlardı.

Dün şurdaydım, bugün burdayım!
Tanrım! Bana ne onlardan ki
Derler, derler, derler:
Dün şurdaydım, bugün burdayım...

Günler bilirim ki, iki kez ikinin dört ettiğini kendi kendime yinelemek bile *belli* bir mutlulukla doldururdu içimi, – masanın üstünde *kendi* yumruğumu görmek bile...

Başka günler de bilirim ki, ne olursa olsun fark etmezdi.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

Villa Borghèse

Bu havuzda... (yarı gölge)... her damla, her ışın, her varlık, şehvetle can çekişiyordu...

Şehvet! Durmadan yinelemek isterdim bu sözcüğü; *rahatlığın* eşanlamı olsun isterdim, hatta yalnız *var olmak* sözcüğü bile yetsin isterdim.

Ah! Tanrı'nın dünyayı yalnız bu amaçla yaratmamış olması; akla sığmaz bir şey, bir düşünüldü mü, vb...

Çok hoş, çok da serin bir yer burası, burada uyumanın çekiciliği öylesine büyüktür ki o güne dek tadılmamış gibi gelir insana.

Orada, çok tatlı besinler acıkmamızı bekliyorlardı.

Adriyatik (sabah s. 3)

Halatlar arasında denizcilerin, türküsü canımı sıkıyor.

Ah! Bir bilseydin, bir bilseydin, fazlasıyla yaşlı ve çok genç toprak, insanın kısacık yaşamındaki acı ve hoş tadı, o doyulmaz tadı bir bilseydin!

Bir bilseydin, ey ölümsüz dış görünüş düşüncesi, ölümün yakın bekleyişi âna ne büyük bir değer kazandırır!

Ey bahar! Yalnız bir yıl yaşayan bitkilerin zayıf çiçekleri daha ivecendir. İnsanın yaşamda yalnız bir baharı vardır, bir sevincin anısı da yeni bir mutluluk yaklaşması olamaz.

Fiesole tepesi

Güzel Floransa, ağır başlı incelemeler kenti, lüks ve çiçek kenti; daha çok ağırbaşlı; mersin çekirdeği ve 'ince defne' çelengi.

Vincigliata tepesi. Gökte bulutların eridiğini ilk orda gördüm ben; buna çok şaştım, çünkü gökte böyle kendi kendilerini emecekleri aklıma bile gelmezdi, yağmura kadar sürerler, ancak kalınlaşırlar sanırdım. Ama nerde: Bütün yumakların birer birer silindiğini görüyordum; – gökyüzü kalıyordu kala kala. Çok güzel bir ölümdü bu; gökyüzünün göbeğinde bir silinişti.

Roma, Monte Pincio

Aşk gibi bir şey sağladı o gün sevincimi –ama aşk değildi– hiç değilse insanların konuştukları, aradıkları aşk değildi. – Güzellik duygusu da değildi. Bir kadından gelmiyordu; düşüncemden de gelmiyordu. Şimdi bunun IŞIĞIN coşup kendinden geçmesinden başka bir şey olmadığını söylesem anlar mısın?

Bu bahçede oturuyordum; güneşi görmüyordum; ama yayınık bir ışıkla parlıyordu hava, sanki göğün maviliği sıvılaşıp yağmur gibi yağıyordu. Evet, gerçek, ışık dalgaları, ışık anaforları vardı; yosunlar üstünde damlalar gibi kıvılcımlar vardı; evet, gerçek, ağaçlık yoldan ışık akıyor diyeceği gelirdi insanın, yaldızlı köpükler de bu ışık çizgisinin sel gibi akışı içinde dalların ucunda kalıyordu.

.....

Napoli; denize ve güneşe karşı küçük berber dükkânı. Sıcaklık rıhtımları; içeriye girilirken kaldırılan perdeler. Bırakıverir insan kendini. Uzun zaman sürecek mi bu iş? Dinginlik. Yanaklarda sabun köpüğünün titreyişi. Sakalı kazıdıktan sonra daha usta bir usturayla bir daha kazıyor, şimdi de, ılık suya batırılmış, deriyi yumuşatan bir küçük süngerin yardımıyla dudağı kaldırmada. Sonra, hoş kokulu, yumuşacık bir suyla, yanıklığı yıkıyor; sonra da bir merhemle yatıştırıyor yanmayı. Yerimden kımıldamamak için saçlarımı da kestiriyorum.

Amalfi (gece)

Gececil bekleyişler vardır,
hangi aşkın, daha bilinmez.

Deniz üstündeki küçük oda; ayın, deniz üstündeki ayın çok güçlü aydınlığı uyandırdı beni.

Pencereye yaklaşırken, vakit şafaktır sanıyordum, az sonra güneşin doğuşunu göreceğim sanıyordum... Ama nerde... (şimdiden dolu, tümüyle olmuş şey) – AY – tatlı, tatlı, tatlıydı. İkinci Faust'ta Hélène'in karşılayışı gibi. Issız deniz. Ölü köy. Karanlıklarda bir köpek uluyor... Pencerelerde paçavralar.

İnsana yer yok. Bütün bunların nasıl uyanacağını anlamaz olmak. Köpeğin taşkın kederi. Sabah olmayacak. Uyumak da olanaksız. Yapar mısın?.. (şunu ya da bunu):

ıssız bahçeye çıkar mısın?

kıyıya iner de çimer misin?

portakal toplamaya gider misin, ayın altında kül rengi görünen portakallardan?

Bir okşayışla köpeği avutur musun!

(Kaç kez doğanın benden bir iş istediğini duydum, hangisini yapmalıydım, bilemedim.)

Gelmeyecek uykuyu beklemek...

Duvarlarla çevrili bu bahçede, merdivenlere dokunan dallara tutuna tutuna bir çocuk geldi ardımdan. Merdiven bu bahçe boyunca uzanan setlere giderdi; içeriye girilemezmiş gibi gelirdi insana.

Yapraklar altında okşadığım küçük yüz! Gölgeler hiçbir zaman perdeleyemeyecek senin parıltını, alnında saçlarının gölgesi de gittikçe daha karanlık görünüyor.

Sarmaşıklara, dallara asılarak bu bahçeye ineceğim, kocaman kuş kafeslerinde bile duyulamayacak kadar bol türküyle dolu bu korulukta sevgiden ağlayacağım – akşam yaklaşıncaya dek, gecenin belirtisi çeşmelerin suyunu yaldızlayıp sonra derinleştirinceye dek.

Ve dallar altında birleşmiş hoş bedenler.
Duyarlı bir parmakla dokundum sedefli derisine.
Güzelim ayaklarını görüyordum,
Sessizce konuyorlardı kumun üstüne.

Sirakuz

Düz tekneli kayık; basık gök ki bazı bazı ılık yağmur biçiminde bize kadar inerdi; su bitkilerinin bataklık kokusu, bitkilerin sürtünüşü.

Bu mavi kaynağın bereketli fışkırışını suyun derinliği gizliyor. Çıt yok; bu ıssız kırda, bu doğal, bu geniş havuzda, papirüsler arasında bir su çiçeklenişi gibi bir şey.

Tunus

Bütün gökte, bir yelkene yetecek kadar aklıktan, suda gölgesine yetecek kadar yeşillikten başka hiçbir şey yok.

Gece. Karanlıkta ışıldayan yüzükler.

İçinde gezilen ay ışıkları. Gündüzünkilerden farklı düşünceler.

Çölde ayın uğursuz aydınlığı. Mezarlıklarda serseri cinler. Mavi taşlar üzerine yalın ayaklar.

Malta

Havanın daha çok aydınlık olduğu, ama gölgelerin tükendiği sıralarda, meydanlarda yaz alacakaranlıklarının olağanüstü sarhoşluğu. Çok özel coşkunluk.

Nathanaël, gördüğüm en güzel bahçeleri anlatacağım sana:

Floransa'da gül satarlardı: Kimi günler bütün kent burcu burcu kokardı. Her akşam Cascines'de dolaşırdım, pazarları da çiçeksiz Boboli bahçelerinde.

Sevilla'da, Giralda'nın oralarda, eski bir cami avlusu vardır; orda yer yer, karşılıklı, portakal ağaçları yükselir; avlunun öbür yanlarına taşlar döşenmiştir; çok güneşli günlerde insanın ufacık, daralmış bir gölgesi vardır burada; dört köşelidir, duvarlarla çevrilidir; güzelliği eşsizdir; ama nedenini anlatamam sana.

Kentin dışında, parmaklıklarla çevrili kocaman bir bahçede, sıcak ülkelerin birçok ağaçları yükselir; buraya girmedim, girmedim ya parmaklıklar arasından baktım; penç tavuklarının koştuklarını gördüm, orda evcilleşmiş birçok hayvanlar bulunduğunu düşündüm.

Alkazar'ın nesini anlatsam sana? Acem harikası gibi bir bahçe; sana ondan söz ederken, onu hepsinden üstün tutuyormuşum gibi geliyor bana. Hâfız'ı okuyup onu düşünüyorum:

Şarap getirin bana,
Getirin de üstümü kirleteyim,
Öyle ya, ben aşktan sendeliyorum
Bir de bana bilge diyorlar.

Yollarda çeşit çeşit fıskiyeler hazırlanmış; yollar mermerle döşenmiş, mersin ağaçlarıyla, servilerle çevril-

miş. İki yanda mermer havuzlar var, kralın sevgilileri çimerdi bunların içinde. Burada güllerden, nergislerden, defnelerden başka çiçek göremezsin. Kocaman bir ağaç vardır bahçenin sonunda, bu ağaçta kadife tüylü bir bülbül olduğu sanılır. Sarayın yanında çok çirkin havuzlar vardır, Münih'teki hükümdar konutu havuzlarını andırırlar, orada baştan başa hayvan kabuklarından yapılmış heykeller bulunur.

Bir bahar günü, inatçı bir asker bandosunun yakınında, mayıs otlu dondurmalar tatmak için Münih'in krallık bahçelerine gitmiştim. Kaba, ama ezgisever bir kitle. Akşam, yüreklere işleyen bülbül sesleriyle büyülenirdi. Türküleri bir Alman şiiri gibi bitirirdi beni. Öyle yoğun bir haz vardır ki, çok güç aşabilir insan, gözyaşları dökmeden de aşamaz. Bu bahçenin hazları bile bana, acı acı, şimdi başka yerlerde de olabileceğimi düşündürtüyordu. *Sıcaklıkların* tadını daha ayrı bir biçimde çıkarmayı o yaz öğrendim. Gözkapakları çok güzel erer bu tada. Vagonda bir gece anımsıyorum, açık pencerenin önünde geçirmiştim, daha serin esintinin dokunuşunu tatmaya vermiştim yalnız kendimi; gözlerimi yumuyordum, uyumak için değil, *bunun* için. Sıcak bütün gün boğucuydu, o akşam hâlâ ılık hava, tutuşmuş gözkapaklarıma gene de serin ve sıvı gibi geliyordu.

Girnata'da, zakkum ağaçlarıyla kaplı Généraliffe setleri, benim gördüğümde çiçeklenmemişlerdi; Piza'nın Campo Santo'su da öyle, San Marco Manastırı'nın avlusu da öyle, oysa ben güllerle dolmuş olsun isterdim. Ama Roma'da Monte Pincio'yu en güzel mevsimde gördüm. Dayanılmaz öğle sonlarında, orada serinlemeye gelirlerdi. Yakınında kalıyordum, her gün dolaşırdım orada. Hastaydım, hiçbir şey düşünemezdim; doğa içime işlerdi; bir sinir bulanıklığının yardımıyla, bazı bazı bedenimde sınır duymaz olurdum; daha ötelere uzanırdı; kimi zaman da, şehvetle, şeker gibi

gözenekli olurdu; erirdim. Beni yorup bitiren Roma, oturduğum taş kanepeden görünmez olurdu; Borghése bahçeleri görünürdü, aşağısı en yüksek çamların biraz uzak tepelerini ayaklarımın düzeyine getirirdi. Ey setler! Uzamın fırladığı setler. Ey hava yolculuğu!..

Geceleri Farnèse bahçelerinde dolaşmak isterdim; ama bırakmazlar içeriye. O gizlenmiş yıkıntılar üzerinde hayranlık verici bitkiler.

Napoli'de, deniz boyunca rıhtım gibi uzanan, güneşe açık bahçeler vardır;

Nimes'de, Fontaine, kanalları duru suyla dolu;

Montpellier'de bitki bahçesi. Bir akşam, Ambroise'la, Académus bahçelerinde olduğu gibi, servilerle çevrili bir eski mezarın üzerine oturduğumuzu anımsıyorum; ağzımızda gül yaprakları çiğneyerek ağır ağır konuşuyorduk.

Bir gece Peyrou'dan, ayın gümüşe çevirdiği uzak denizi gördük; yanımızda kentin su haznesinin çağlayanları vardı; durgun havuzun üstünde ak saçaklı kara kuğular yüzüyordu.

Malta'da, genel valinin bahçelerine kitap okumaya gittim; Cita Cecchia'da küçücük bir limon koruluğu vardı; 'il Boschetto' diyorlardı adına; buradan hoşlandık; olmuş limonlardan ısırdık, ilk tadı dayanılmaz bir acılıktadır, ama sonra serinlik verici bir hoş koku bırakır ağızda. Siraküz'de, amansız taşocaklarında da ısırdık bunlardan.

La Haye parkında hiç de yabanıl olmayan geyikler dolaşır.

Avranches bahçesinden Saint-Michel Dağı görünür, uzak kumlar, akşamları, tutuşmuş bir cisme benzerler. Küçücük kentler vardır, küçücük kentlerin çok güzel bahçeleri vardır; insan kenti unutur; bahçeyi bir daha görmek ister; ama geri dönemez artık.

Musul'un bahçelerini getiriyorum gözlerimin önüne; güllerle doluymuşlar, öyle işittim. Nasphur bahçelerinin şarkısın Ömer söyledi, Şiraz bahçelerinin şarkısını Hafız; Nasphur bahçelerini hiçbir zaman göremeyeceğiz.

Ama ben Biskra'da Ouardi bahçelerini bilirim. Çocuklar orada keçi güderler.

Tunus'ta mezarlıktan başka bahçe yoktur. Cezayir'de, Essai bahçesinde (çeşit çeşit hurmalar), o güne dek hiç görmediğim meyveler yedim. Ya Blidah! Nathanaël, Blidah'ın nelerini söylesem sana?

Ah! Sahel otları yumuşacıktır; ya senin portakal çiçeklerin! Ya senin gölgelerin! Hele bahçelerindeki kokular ne hoştur. Blidah! Blidah! Küçük gül! Kış başında değerini bilememiştim. Kutsal korunda baharın yenilemediği yapraklar vardı yalnız; türüzotların da, sarmaşıkların da yakılacak filizler gibiydi. Dağlardan inmiş kar seni yaklaştırıyordu; odamda ısınamıyordum, senin yağmurlu bahçelerinde hiç ısınamıyordum. Fichte'nin *Bilim Öğretisi*'ni okuyordum; yeniden dindarlaştığımı seziyordum. Yumuşak başlıydım, "Hüznüne boyun eğmeli insan," diyordum, bütün bunları bir erdem durumuna getirmeye çalışıyordum. Şimdi sandallarımın tozunu silktim üstüne, yeller de nereye götürdü kimbilir? İçinde bir peygamber gibi dolaştığım çölün tozları; fazla kuru, ufalanmış taş; ayağımı yakıyordu (çünkü güneş çok ısıtmıştı). Şimdi Sahel otlarında ayaklarım dinlensin! Bütün sözlerimiz aşktan olsun.

Blidah! Blidah! Sahel çiçeği! Küçük gül! Hoş kokulu, ılık gördüm seni, yapraklarla, çiçeklerle dolu gördüm. Kışın karı kaçıp gitmişti. Kutsal bahçende ak camin sofu sofu ışıldıyor, sarmaşık çiçekler altında eğiliyordu. Ilık hava portakal çiçeklerinden yükselen güzel kokuyu getiriyordu, cılız mandalina ağaçları çok hoş kokuyordu. Kurtulmuş okaliptüsler, yüksek dallarının

en yücesinden, eski kabuklarını döküyordu; eski kabuk, yıpranmış kılıf, güneşin yararsız kıldığı bir giysi gibi, benim yalnız kışın söz geçiren eski aktörem gibi sarkıyordu.

Blidah

Rezenenin kocaman dalları (ışığı ya da kımıltısız okaliptüslerin gök rengi dallarının altında çiçeklenişlerinin yeşermiş altın parıltısı) bu ilkyaz sabahında, Sahel'e gittiğimiz yolun üstünde, eşsiz bir görkemlilikteydi.

Sonra şaşkın ya da durgun okaliptüsler.

Her nesnenin doğaya katılımı; bundan sıyrılmanın olanaksızlığı; sarıcı fizik yasaları. Gecenin karanlığında ileriye atılan vagon; sabahleyin çiyle kaplanır.

Gemide

Kaç geceler, ah! kamaramın yuvarlak camı, kapalı lomboz, – kaç geceler yatağımdan sana baktım da söylendim: İşte, bu göz ağarınca şafak sökecek; kalkacağım o zaman, huzursuzluğumu silkeleyeceğim; şafak denizi yıkayacak, bilinmedik karaya yanaşacağız. Şafak söktü, deniz gene yatışmadı, kara hâlâ uzaktı, suların oynak yüzeyinde düşüncem sendeliyordu.

Dalgaların huzursuzluğu, bütün tenin anımsadığı. Şimdi bu sallantılı gabyaya bir düşünce iliştirecek miyim, diye düşündüm. Dalgalar, suyun akşam yelinde saçıldığını mı göreceğim yalnız? Akşamı dalganın üstüne serpiyorum; düşüncemi dalgaların kısır ovasına. Aşkım birbirinin ardından giden, birbirlerine benzeyen dalgalara dalıyor. Geçiyorlar, göz onları tanımaz oluyor. – Biçimsiz ve her zaman sallantılı deniz; insanlardan uzak, dalgaları susuyor, hiçbir şey karşı durmuyor akı-

cılıklarına; ama sessizliklerini hiç kimse duyamaz; en cılız şalupaya çarpıyorlar şimdiden, sesleri de fırtınanın çok gümbürtülü olduğunu düşündürüyor bize. Büyük dalgalar sessizce ilerler, birbirlerinin yerini alırlar. Birbirlerinin ardından gelirler, her biri sırasıyla, hemen hiç yerini değiştirmeden; biçimleri dolaşır yalnız; su hazırlanır, onları bırakır, onlarla gitmez hiçbir zaman. Her biçim ancak çok kısa bir süre aynı varlığa bürünür; her birinde sürer, sonra bırakır her birini. Ruhum! Hiçbir düşünceye bağlanma. Enginin yeline at her düşünceni, alıp götürsün; hiçbir zaman onu kendi elinde götürmeyeceksin göklere.

Dalgaların oynaklığı: Düşüncemi böylesine sallantılı yapan sizsiniz! Hiçbir şey kurmayacaksın dalganın üstünde. Ağırlığın altından sıyrılır o.

Bütün bu umut kırıcı yol değiştirmelerden, şurada burada gelişigüzel dolaşmalardan sonra uysal bir liman, en sonunda rahatlayan ruhumun, döner fenerin yanından, sağlam bir mendirek üzerinden denize bakacağı liman gelecek mi?

.....

DÖRDÜNCÜ KİTAP

O akşam –Floransa tepesinde (Fiesole'ün karşısındaki tepe)– bir bahçede toplanmıştık.

I

Ama siz, Angaire, Ydier, Tityre, bilmezsiniz, bilemezsiniz, dedi Ménalque (ben de şimdi bunu sana kendi adıma yineliyorum, Nathanaël), gençliğimi yakıp kavuran tutkuyu bilmezsiniz, bilemezsiniz. Saatlerin kaçıp gidişi deli ediyordu beni. Seçme zorunluluğu her zaman katlanılmaz geldi bana; seçmek, seçmek gibi değil de seçmediğimi tepmek gibi geliyordu bana. Saatlerin darlığını, zamanın tek boyutluluğunu anladıkça tüylerim ürperiyordu; bir incecik çizgiydi bu, ben geniş olsun isterdim, arzularım bu çizgide koşarken birbirlerini çiğniyorlardı ister istemez. Yalnız *şunu*, ya da *bunu* yapmıyordum hiçbir zaman. Şunu yapmayagöreydim, bunu yapmadığıma üzülüyordum, çoğu zaman da bir şey yapmayı göze alamadan kalakalıyordum, delicesine, kollarım hep açık gibi, sarmak için kollarımı kapayınca *yal-*

nız bir şey sararım korkusuyla hep açık gibi. O zamandan sonra; yaşamımın yanlışlığı, birçoklarından vazgeçmeye karar veremediğim için, hiçbir incelemeyi uzun boylu sürdürememek oldu. Ne olursa olsun, her şey çok, ama çok pahalıya geliyordu böyle, düşünmeler, uslamlamalar da sıkıntımı yenemiyorlardı. Azıcık para hazırlayıp (Kimin yardımıyla?) bir hazlar pazarına girmek. Ayırmak, seçmek, her zaman, her zaman için, geride kalan her şeyden vazgeçmek demekti. Bu *geri kalanın* kalabalık niceliği, her birimden üstün gibi geliyordu bana.

Yeryüzünde her türlü *iyelikten* tiksinmem biraz da bundandır; artık yalnız ona sahip olmak korkusundandır.

Mallar! Azıklar! Yığın yığın buluntular! Neden çekişmesiz vermezsiniz kendinizi? Bilirim ki yeryüzünün ürünleri tükenir (tükenmezcesine yerleri-doldurulur olsalar bile), benim boşalttığım kadeh de senin için boş kalır, kardeşim (çeşme çok yakında bulunsa bile). Ama siz! siz, madde-dışı görüşler! dizginlenmemiş yaşam biçimleri, bilimler, sonra Tanrı bilgisi, gerçek kadehleri, tükenip boşalmak bilmez kadehler, susuzluğumuz tüketemeyecek sizi, uzanan her yeni dudak için her zaman serin suyunuz hep taşacak, öylesine sel gibi akışınızı dudaklarımızdan esirgemek neden? – Ben şimdi bu büyük, bu Tanrısal kaynağın her damlasının aynı değerde olduğunu anladım; en azının bile bizi sarhoş etmeye yettiğini, Tanrı'nın tümlüğünü ve bütünlüğünü gözler önüne serdiğini anladım. Ama o sırada çılgınlığım neyi istemezdi ki? Her türlü yaşam biçimini kıskanırdım; bir başkasının bir şey yaptığını gördüm mü kendim de yapmak isterdim hemen; yapmış olmayı değil, yapmayı –anlayın beni– çünkü yorgunluktan, acı çekmekten pek korkmazdım, onların yaşamı bildiklerini sanırdım.

Türkçe öğreniyor diye Parménide'i üç hafta kıskandım; iki ay sonra da gökbilimle uğraşıyor diye Théodose'u. Böylece, onu hiç sınırlandırmayayım derken, resimlerin en bulanığını, en belirsizini çizdim kendimden.

"Bize yaşamını anlat, Ménalque," dedi Alcide, Ménalque da sürdürdü konuşmasını:

... On sekiz yaşımda, ilk eğitimim bitince, kafam çalışmadan yorgun, yüreğim boş, boş olduğu için de bitkin, bedenim baskılar yüzünden kızıp köpürmüş, yollara düştüm, amaçsız düştüm yollara, serseri ateşimi yıprata yıprata düştüm. Bildiğiniz her şeyi tanıdım: baharı, toprağın kokusunu, tarlalarda otların çiçeklenişini, ırmak üstünde sabah sislerini, sonra çayırlar üstünde akşam buğusunu. Kentlerden geçtim, hiçbir yerde durmak istemedim. Yeryüzünde hiçbir şeye bağlanmayıp sürekli değişkenlikler içinde ölümsüz bir coşkuyla dolaşan kişiye ne mutlu, diye düşünüyordum. Evlerden, ailelerden, insanın dinlenebileceğini umduğu her yerden nefret ediyordum; sürekli sevgilerden de, aşk bağlılıklarından da, görüşlere bağlılıklardan da – kısacası adalete zarar veren her şeyden nefret ediyordum; her yeniliğin bizleri her zaman, tümüyle hazır bulması gerektiğini söylüyordum.

Kitaplar bütün özgürlükleri geçici göstermişti bana, dikenli bitkilerin tohumunun kök salacak toprağı arayarak uçup dolaşması gibi özgürlüğün de tutsaklığı, hiç değilse sofuluğu seçmekten başka bir şey olmadığını – ancak kımıltısız olunca çiçeklenebileceğini göstermişti. Ama sınıflarda insanları uslamlamaların yönetmediğini, her uslamlamanın karşısına bir karşıt uslamlama çıkabileceğini öğrendikten sonra, bazı bazı, uzun yollar ortasında onu aramaya veriyordum kendimi.

Herhangi bir geleceği bekleyerek, sürekli, hoş bir bekleyiş içinde yaşıyordum. Bekleyen yanıtlar önünde sorular gibi, her şehvet önünde doğan tatma, o şehveti

tatma susuzluğunun, tat almadan önce gelmesine alıştım. Mutluluğum her kaynağın bana bir susuzluk belirtmesinden, susuzluğun dindirilmez olduğu susuz çölde, kızgın güneşin altında, ateşimin coşkusunu yeğ bulmamdan geliyordu. Akşamları eşsiz vahalar vardı, bütün gün arzulandıkları için daha da serindiler. Ben, güneşten ezilmiş ve uçsuz bucaksız bir uyku gibi, kumlu alanda –ama sıcak öylesine fazlaydı ki, havanın titreşiminde bile– uyuyamayan yaşamın hâlâ çırpındığını, ufukta bitkinlikten titrediğini, ayaklarımın dibinde aşkla kabardığını gördüm.

Her gün, saatten saate, doğanın gittikçe daha kolay bir içe işleyişinden başka bir şey aramaz oluyordum. Kendimi fazlasıyla kösteklememek gibi üstün bir yeteneğim vardı. Geçmiş anısının üzerimdeki gücü, yaşamıma birlik verecek kadardı ancak: Thésée'yi geçmiş aşkına bağlayan, ama en yeni görünümler için dolaşmasına da engel olmayan gizemli iplik gibiydi. Bu ipliğin de kopması gerekti... Eşsiz dirilişler! Sabah gezintilerimde, sık sık, bir yeni varlık duygusunun, sezgimin sevgisinin tadına varıyordum. –"Ozan yeteneği, diye haykırıyordum, sen sürekli karşılaşma yeteneğisin"– sonra da dört bir yana kucağımı açıyordum. Dört yol ağzına açılan handı ruhum; her girmek isteyen giriyordu. Her biçime girer oldum, dostça, bütün duygularımla hazır oldum, dikkatli oldum, bir *tek* kişisel düşüncem kalmayıncaya dek dinler oldum, geçen her coşkunluğu yakalar oldum, gösterdiğim tepki de öylesine azdı ki, bir şeye karşı durmaktansa hiçbir şeyi kötü görmemeyi yeğ buluyordum. Hem çirkinlikten nefretimin, güzele olan aşkımı ne kadar az desteklediğini çabuk anladım.

Bezginlikten nefret ediyordum, sıkıntıdan doğduğunu biliyordum onun, nesnelerin çeşitliliğine dayanmak gerektiğini ileri sürüyordum. Nerede olursa olsun, dinleniyordum. Tarlalarda uyudum. Ovada uyudum.

İri buğday desteleri arasında şafağın titrediğini gördüm; sonra kayınlıklarda kuzgunların uyanışını. Sabahları otlar içinde yıkanırdım, ıslanmış giysilerimi doğan güneş kuruturdu. Kır ne kadar da güzeldi, türküler arasında zengin harmanların getirildiğini, ağır arabalara koşulmuş öküzleri gördüğüm günkünden daha güzel olduğunu kim söyleyebilir?

Bir ara sevincim öylesine büyüdü ki, onu birine geçirmek, onu içimde yaşatanı birine öğretmek istedim.

Akşamları, bilinmedik köylerde, gün boyunca dağılmış ailelerin toplanışlarına bakardım. Baba çalışmadan yorgun gelirdi, çocuklar okuldan dönerlerdi. Evin kapısı bir ara aralanır, bir ışık, bir sıcaklık, bir gülüş karşılardı, sonra gece boyunca kapanırdı. Başıboş şeylerden, dışarının titretici yelinden hiçbir şey içeri giremezdi artık. – Aileler, nefret ediyorum sizden! Kapalı evler; kapanmış kapılar; kıskançça ve dört elle mutluluğa sarılmalar, sizlerden nefret ediyorum! – Bazı bazı, gecenin karanlığında gizlenip bir cama eğildim, kaldım, bir evin yaşayışına baktım uzun zaman. Baba lambanın yanındaydı; ana dikiş dikiyordu; ataların yeri boş duruyordu; bir çocuk, babasının yanında, ders çalışıyordu; – yüreğim onu da yanıma alıp yollara düşürmek arzusuyla dolup taştı.

Ertesi gün okuldan çıkarken gördüm onu; daha ertesi gün konuştum; dört gün sonra, benim ardımdan gelmek için her şeyi bıraktı. Ovanın görkemliliği önünde gözlerini açtım; onun kendisine açık olduğunu anladı. Ruhuna daha başıboş, sevinçli olmasını – sonra benden bile kopmasını, yalnızlığı tanımasını öğrettim.

Yalnız başıma, gururun şiddetli sevincini tattım. Şafaktan önce kalkmayı seviyordum; sap damlı kulübelere çağırıyordum güneşi; tarlakuşunun türküsü eğlencem, çiy de gün doğarken yunduğum suydu. Çok az şeyle yetinmek hoşuma gidiyordu, o kadar az yiyordum ki ba-

şım hafifliyor, her duyu bir tür sarhoşluk oluyordu. Çok şaraplar içtim o gün bugün, ama biliyorum, hiçbiri açlığın o baygınlığını vermiyordu, sabahleyin, gün doğduktan sonra, uyumadan önce, ovanın o sallanıp sallanıp dalgalanışını öylesine duyuramıyordu bana.

Yanıma aldığım ekmeği yarı-baygınlığa kadar saklıyordum bazen; o zaman doğayı eskisi kadar garip duymuyormuşum, içime daha iyi işliyormuş gibime geliyordu; dışarının bir taşmasıydı bu; bütün o açılmış duyularımla varlığımı karşılıyordum; her şeyim çağrılı oluyordu orda.

En sonunda içlilikle doluyordu ruhum, yalnızlığımla şiddetlenen, akşama doğru beni yoran bir içlilikle. Gurur zoruyla kendimi tutuyordum, ama Hilaire'i arıyordum o zaman da, bir yıl önce yabanıllığımı kırmıştı.

Akşama doğru onunla konuşurdum; ozandı; bütün düzenleri anlardı. Her doğal etki apaçık bir dil gibiydi bizim için, nedeni kolayca okunabilirdi; böcekleri uçuşlarından, kuşları şarkılarından, kadınların güzelliğini kumdaki ayak izlerinden tanımasını öğreniyorduk. Onu da bir serüven susuzluğu yiyip bitiriyordu; gücünden güç alıyordu. Elbette hiçbir şan erişemeyecek sizin değerinize, yüreklerimizin delikanlılığı! Her şeyi hazla istiyor, arzularımızı yormaya çalışıyorduk, ama boşuna; her bir düşüncemiz bir coşkuydu; duymanın eşsiz bir burukluğu vardı bizim için. Güzel geleceği bekleyerek görkemli gençliklerimizi eskitiyorduk, hiçbir zaman yeterince tükenmez görünmüyordu oraya götüren yol, geniş adımlarla yürüyorduk üzerinde, yürürken çitlerin çiçeklerinden ısırıyorduk, ağzı bir bal tadıyla, çok tatlı bir acılıkla dolduruyorlardı.

Bazı bazı, Paris'ten geçerken, birkaç gün, ya da birkaç saat, çalışkan çocukluğumun geçtiği katı yeniden bulurdum; her şey sessizdi orada; bulunmayan kadının

bakımları eşyalar üzerine çamaşırlar atmıştı. Elimde bir lamba tutarak, nice yıllardan beri kapalı panjurları açmadan, kâfurlu perdeleri kaldırmadan, odadan odaya giderdim. Ağır olurdu hava, kokuyla katılaşmış olurdu. Yalnız benim odam sürdürürdü hazır durmasını. Odaların en karanlığı, en sessizi olan kitaplıkta, raflardaki, masaların üzerindeki kitaplar bıraktığım gibi dururlardı; bazı bazı birini açardım, gündüz olmasına karşın, yanan lambanın önünde, saati unuttuğum için mutluluk duyardım; bazen de büyük piyanoyu yeniden açar, belleğimde eski havaların düzenini arardım; ama fazlasıyla eksik anımsardım, buna üzülmektense, bırakırdım. Ertesi gün Paris'ten çok uzaklarda olurdum gene.

Sevmeye doğuştan düşkün yüreğim, bir sıvı gibi dört bir yana yayılırdı; hiçbir sevinç yalnız benim malım gibi gelmezdi bana; her karşıma çıkanı buyur ederdim buna, tadını yalnız başıma çıkarmak zorunda kalırsam, bunu ancak gurur zoruyla yapardım.

Kimileri bencillikle suçladı beni; onları budalalıkla suçladım. Bir kimseyi, bir kadını, ya da bir erkeği hiç mi hiç sevmemek, dostluğu, sevgiyi ya da aşkı sevmek savındaydım. Onu birine verip de başka birinden almak istemezdim, bunun için ancak ödünç verirdim kendimi. Hiç kimsenin bedenini, ya da yüreğini kendime mal etmek de istemezdim; doğa karşısında olduğu gibi bunda da göçebeydim, hiçbir yerde durmuyordum. Her yeğleme bir haksızlık gibi gelirdi bana; herkesin kalmak istediğimden, kendimi birine vermiyordum.

Ben her kentin anısına bir haz ve eğlence anısı bağladım. Venedik'te 'maskarat'lardan payımı aldım; aşkı tattığım kayığa bir altolar ve flütler korosu eşlik etti. Genç kadınlarla, erkeklerle dolu başka kayıklar geliyordu arkadan. Lido'ya doğru, şafağı beklemeye gittik, ama güneş doğduğu zaman yorgun argın uyuyorduk, çalgılar susmuştu. Ama içimizde böyle yalancı sevinçler bırakan

yorgunluğu bile seviyordum ben, onların solgunluğunu duyuran bu uyanış baş dönmesini de seviyordum. – Başka limanlarda büyük gemilerin tayfalarıyla dolaştım; doğru dürüst aydınlatılmamış, daracık sokaklara indim; ama içimdeki deney arzusunu, o biricik baştan çıkarıcımızı ayıplıyordum; sonra denizcileri küçük, pis evlerin yanında bırakıyor, durgun limana dönüyordum; burada, garip, dokunaklı uğultuları esriklik içinden geçip gelen o daracık sokakların anısı, gecelerin sessiz öğüdünü duyuruyordu. Tarlaların sunduğu zenginlikleri daha üstün tutuyordum.

Gene de, yirmi beş yaşımda, yolculuklardan bıkmamış, ama bu göçebe yaşamın geliştirdiği taşkın gururla allak bullak olmuş bir durumda, artık yeni bir biçime girebilecek kadar olgunlaştığımı anladım, ya da inandım buna.

Neden, diyordum onlara, neden gene yollara düşmekten söz ediyorsunuz; biliyorum, hepsinin de kıyısında yeni çiçekler açtı; ama şimdi sizi bekliyor onlar. Arılar yalnız bir zaman dolaşırlar; sonra veznedar olurlar. – Bırakılmış kata döndüm. Eşyalar üzerindeki çamaşırları kaldırdım: pencereleri, açtım; sonra, istememiş olsam bile, başıboşluğum yüzünden elimde olmadan artırdığım paralardan yararlanıp, değerli ya da ömürsüz eşyalarla, vazolarla, ya da ender bulunur kitaplarla, en çok da resim bilgimin çok ucuza edinmemi sağladığı tablolarla doldurdum çevremi. On beş yıl boyunca, bir cimri gibi para biriktirdim; bütün gücümle zenginleştim; bilgimi artırdım; eski diller öğrendim, çok kitaplar okudum; her günümün her saatini yararlı bir incelemeye verdim; daha çok tarihle, biyolojiyle uğraştım. Yazınlar tanıdım. Büyük yüreğimle köklü soyluluğumun yitirmememi sağladığı dostluklar biriktirdim; bunlar geride kalan her şeyden daha değerli oldu benim için, gene de onlara bile bağlanamıyordum.

Yaşım elliyi bulunca, saat çalmıştı, her şeyi sattım, yanılmaz beğenim ve eşya üstündeki bilgim, beni değeri artacak şeylere sahip kılmıştı yalnız, iki gün içinde büyük bir serveti paraya çevirdim. Sonra bütün bu serveti her zaman kullanabilecek bir biçimde yatırdım. Her şeyi, her şeyi sattım, *kişisel* hiçbir şey saklamak istemiyordum yeryüzünde, geçmiş yıllardan en ufak bir anı bile saklamak istemiyordum.

Tarlalarda bana yoldaşlık eden Myrtil'e şöyle diyordum: "Kendini tümüyle ona verebilseydin, duyu sana bu güzel sabahın, bu sisin, bu ışığın, bu havalı serinliğin, varlığının bu damar damar vuruşunun daha büyük hazlarını tattıracaktı. Duyduğunu sanıyorsun, ama en iyi yanı kapatılmış senin varlığının; karın ve çocukların, kitapların ve incelemen onu senden saklıyor, senden çalıyorlar.

"Tam şu anda yaşamın güçlü, eksiksiz, kendiliğinden duyusunu –olmayanı da unutmadan– tadabileceğini sanıyor musun? Düşüncenin alışkanlığı rahatsız eder seni, geçmişte, gelecekte yaşarsın, kendiliğinden kavrayamazsın hiçbir şeyi. Biz yaşamın ancak bir anlık süresindeyiz, Myrtil; gelecek olandan hiçbir şey doğmadan, geçmiş ölür onun içinde. Anlar! Anların *varlığının* ne denli güçlü olduğunu anlayacaksın, Myrtil! Çünkü yaşamımızın her ânı yeri doldurulmaz bir şeydir; bazı bazı kendini yalnız onda toplamasını bil. İsteseydin, bilseydin, şu arda, yeryüzünde, Tanrı'nın önünde yalnız olurdun, Myrtil, karısız, çocuksuz olurdun. Ama anımsıyorsun onları, yitirmekten korkar gibi, bütün geçmişini, bütün aşklarını, bütün yeryüzü düşüncelerini içinde taşıyorsun. Beni sorarsan, bütün aşkım her an ve yeni bir şaşkınlık için beni bekler; her zaman tanırım onu, yeniden tanımam hiçbir zaman. Sen Tanrı'nın girdiği bütün biçimleri aklına bile getirmiyorsun, Myrtil; birine fazla baktın mı, ona vuruldun mu, ellerinle kör eder-

sin kendini. Sevgindeki değişmezlik beni üzüyor; daha dağınık olsun isterdim. Senin bütün kapalı kapılarının ardında Tanrı durur, bütün Tanrı biçimleri sevilmeye değer ve her şey Tanrı'nın biçimidir."

... Paraya çevrilmiş servetimle bir gemi donattım ilkin, üç dost. Birkaç tayfa, dört de muço alıp denizlere açıldım. En çirkinine vuruldum. Ama büyük dalgaları seyretmeyi, okşayışlarının tatlılığından da üstün tutuyordum. Eşsiz limanlara girdim akşamları, bazı bazı bütün gece aşkı aradıktan sonra, şafakta bırakırdım o limanları. Venedik'te alabildiğine güzel bir yosma tanıdım; üç gece sevdim onu, öbür aşklarımın bütün hazlarını unutuyordum yanında, öylesine güzeldi. Gemimi ona sattım, ya da verdim.

Birkaç ay Come Gölü'nün bir sarayında kaldım, en hoş çalgıcılar toplandı burada. Hem sessiz, hem tatlı dilli kadınlar topladım; akşamları, çalgıcılar bizi büyülerken, konuşurduk; sonra, son basamakları suda olan mermer merdivenden inip başıboş kayıklarda, kürek-lerin durgun uyumunca, aşklarımızı uyutmaya giderdik. Sızmış dönüşler vardı; ka .ıya yanaşmış kayık birdenbire uyanırdı, İdoine, koluma asılarak sessiz sessiz çıkardı merdivenlerden.

Ertesi yıl, kıyılara yakın bir yerde, Vendée'nin uçsuz bucaksız bahçelerindeydim. Üç ozan, konutumda kendilerini ağırlayışımın şarkısını söyledi; balıklı, bitkili göllerden, kıyılarına kavaklar dikilmiş yollardan, yalnız meşelerden, dişbudak demetlerinden, bahçenin güzel düzeninden de söz ediyorlardı. Güz gelince en büyük ağaçları yıktırttım, konutumu yerle bir etmek istedi canım. Otları büyümeleriyle baş başa bıraktığını yollarda başıboş dolaşan kalabalık topluluğumuzun bir araya geldiği bahçenin görünüşünü kimsecikler anlatamaz. Ağaçlı yollarda bir uçtan bir uca, oduncuların balta ses-

leri duyuluyordu. Devrilmiş ağaçlar üstünde güzün kanat gerişi çok görkemliydi. Bahçe öyle bir görkeme bürünmüştü ki, uzun zaman sonra bile başka bir şey düşünemedim, kocamışlığımı burada tattım.

O gün bugün, yüksek Alp'lerde bir köşkte; Malta'da, Cita Vecchia'da; limanların, portakalların ekşi tatlılığını taşıyan hoş kokulu korusu yanında bir ak sarayda; Dalmaçya'da başıboş bir arabada oturdum; şimdi Fiesole'ün karşısında Floransa tepesinde, bu akşam sizleri topladığım bu bahçede oturuyorum.

Mutluluğumu olaylara borçlu olduğumu söylemeyin; elbette elverişliydiler benim için, ama ben onlardan yararlanmadım. Zenginliğin yardımıyla doğduğunu da sanmayın mutluluğumun; yeryüzünde hiçbir bağı olmayan yüreğim hep yoksul kaldı, kolayca da öleceğim. Mutluluğum coşkudan doğdu. Hiçbir şeyi seçip ayırmadım, çılgınca sevdim her şeyi.

II

Bulunduğumuz anıtsal set (döner merdivenlerle çıkılıyordu buraya) bütün kenti görüyor ve derin yaprak topluluklarının üzerinde, demir atmış bir kocaman geniye benziyordu; bazı bazı kente doğru gider gibi oluyordu. Bu yaz, arada sırada, sokakların parıltısından sonra, akşamın dalgın yatışmasını tatmak için, bu düş-geminin üst güvertesine çıkardım. Her uğultu zayıflayarak yükselirdi; dalgalardı sanki bunlar, burada çatlarlardı sanki. Gene gelirlerdi, haşmetli kıvrımlarla yükselirler, duvarlarda genişlerlerdi. Ama ben daha da yükseklere, dalgaların bana yetişemeyeceği yerlere çıkardım. Son setin üstünde yaprakların titreyişinden, bir de gecenin çılgın çağrısından başka hiçbir şey duyulmazdı.

Düzgün yollar oluşturacak biçimde dikilmiş yeşil meşeler, uçsuz bucaksız defneler, gölün kıyısında biterdi, set bile biterdi burada; bununla birlikte, bazı anlar, yuvarlaklaşmış parmaklıklar gene ilerlerdi, eğilirler, sanki gökte balkonlar oluştururlardı. Gelip otururdum buraya, düşüncemle sarhoş olurdum; denizde dolaşıyormuşum gibi bir duygu uyanırdı içimde. Kentin öbür yanında yükselen karanlık tepelerin üstünde, gökyüzü altın rengindeydi; bulunduğum setten uzanan hafif dallar, görkemli batıya doğru eğilirler ya da neredeyse yapraksız, geceye doğru atılırlardı. Dumana benzer bir şey yükselirdi kentten; ışımış tozlardı bunlar, gökyüzünde dalgalanır, ışıklı meydanların üzerine kadar yükselirlerdi. Kimi zaman da bu çok sıcak gecenin esrikliği içinde, nereden atıldığı bilinmeyen, sanki kendiliğinden fırlamış bir hava fişeği fışkırır, kayar, uzamda bir çığlık gibi gider, titrer, döner, gücünü yitirip gizemli patlayışının gümbürtüsü içinde düşerdi. Solgun altın rengi kıvılcımları alabildiğine ağır düşen, alabildiğine ağır dağılan hava fişeklerini severdim en çok, yıldızlar öylesine güzeldir ki, onların da bu beklenmedik peri oyunundan doğduklarını sanır insan, kıvılcımlar dağıldıktan sonra onların hâlâ durduklarını görünce şaşırır... sonra, yavaş yavaş, her birini kendi burcuna bağlı olarak yeniden tanır – bu da coşkunluğu uzatır.

"Olaylar beğenmediğim şeyler yaptırttı bana," dedi Josèphe.

– Ne yapalım, dedi Ménalque. Ben olmayan şey olamayacak şeydir diye düşünmeyi yeğ tutarım.

III

Ve o gece meyvelerin şarkısını söylediler. Ménalque'ın, Alcide'in, oraya toplanmış başka birkaç kişinin önünde, Hylas

NARIN ŞARKISI

nı söyledi.

Elbette üç nar tanesi, Proserpine'i anımsatmaya yetti.

Daha uzun zaman arayacaktınız
Olanaksız mutluluğunu ruhların.
Tenin sevinçleri, duyuların sevinçleri,
Bir başkası yersin isterse sizi,
Tenin ve duyuların acı sevinçleri –
O isterse yersin varsın – ben yeremem.

– Didier, coşkun, filozof, elbette hayran olurum sana
Düşüncene beslediğin inanç aklın sevincine
götürüyorsa seni.
Başka hiçbir şeyi yeğ tutmamalı.
Ama bütün kafalarda böyle aşklar doğamaz ki.

Sizleri de seviyorum kuşkusuz.
Ruhumun ölümlü titreyişleri,
Yüreğin ve aklın sevinçleri–
Ama sizin şarkınızı söylüyorum, hazlar.

Tenin sevinçleri, otlarca yumuşak,
Çitlerin çiçeklerince sevimli,
Çayırların kaba yoncalarından,
Dokunur dokunmaz dağılan, ağlatan erkeçten,
Daha çabuk solan ya da bellenen.

Görme – duyuların en üzücüsü...
Neye dokunamıyorsak o üzer bizi;
Akıl çok kolay kavrar düşünceyi
Ama eller öyle kavrayamaz ki gözümüzün
dikildiği şeyleri.
Ah! Dokunabileceğin olsun arzulayacağın,
Daha tam bir ergi de arama, Nathanaël,
En tatlı sevinçleri duyularımın,
Dinmiş susuzluklarımdı.

Sis hoştur, çok hoştur elbette,
Güneş bir doğdu mu ovalara,
Güneş çok hoştur;
Çok hoştur çıplak ayaklarda ıslak toprak
Ve denizin ıslattığı kumlar;
Hoş oldu yunmak suyunda kaynakların;
Öpmek bilinmedik dudakları, karanlıkta
dudaklarıma dokunan dudakları...
Ya meyveler, –meyveler– Nathanaël, meyvelerin
nelerini söylesem sana?

Onları tanımadın sen,
Tanımadın, bu kırıyor umudumu, Nathanaël,
Tatlıydı, suluydu etleri,
Kanayan et gibi lezzetli,
Yaradan çıkan kan gibi kırmızıydı.
Ayrı bir susuzluk da istemiyorlardı; Nathanaël;
Altın rengi sepetlerde gelirlerdi;
Tatları bulantı verirdi ilkin, tatsızlıkları eşsizdi;
Andırmazlardı buraların meyvelerini;
Çok olgun hintarmutlarını düşündürtürlerdi,
İçleri geçmiş gibiydi.
Ağızda burukluk bırakırlardı yendikten sonra;
Burukluk yeni bir meyveyle giderilebilirdi;
Az ama çok az sürerdi hazları,

Şekerleri tadılıncaya kadar sürerdi;
Ama şu an öylesine güzeldi ki,
Tatsızlığın bulantısı büsbütün artardı.
Çabucak boşaldı sepet,
Son meyveyi bıraktık,
Paylaşmaya gönlümüz elvermedi.

Ne yazık! Nathanaël, ne yazık! Kim söyler şimdi.
Dudaklarda doğan acı yanıklığı?
Hiçbir su gidememişti.
Altüst etti bizi bu meyvelerin arzusu, ruhlarımıza işledi.
Tam üç gün aradık pazarlarda, bulamadık;
Mevsimleri geçmişti.
Nathanaël,
Yolculuklarımızda bize başka arzular verecek yeni meyveler neredeler?

❄

Kimilerini setler üstünde yiyeceğiz.
Denize karşı, batan güne karşı.
Şekerlendirirler kimilerini.
İçkili, şekerli buzlar içinde.

Duvarlar ardına saklı bahçelerin
Ağaçlarından toplanır kimileri,
Sonra yenir, yaz mevsimi, gölgede.

Ufacık sofralar hazırlanacak;
Meyveler dökülecek dört bir yanımıza,
Dallar sallanır sallanmaz,
Dallarda uyuyan sinekler uyanacak.
Çanaklara koyacaklar dökülen meyveleri,
Kokuları bile büyüleyecek bizi.

Kabuğu dudak lekeler kimilerinin, çok susanmayınca
da yenmezler.
Biz kumlu yollarda bulduk onları;
Dikenli yapraklar arasında parlıyorlardı,
Almak istedik, dikenler ellerimizi parçaladı:
Susuzluğumuz da pek dinmedi.

Kimileri vardır, koy güneşe,
Pişip reçel olsun sana.
Üstünden kışlar geçer de bozulmaz kiminin eti,
Isırılınca da dişler kamaşır.

Soğuk gelir eti kimilerinin, yazın bile.
Hasırlara çöküp yersin onları,
Ufacık meyhane köşelerinde.

Kimileri vardır, hele bir bulunmasın,
Susuzluklar değer anısı.

❋

Nathanaël, narlardan da söz etsem mi sana?
Saz kalburlara yığar da
Birkaç kuruşa satarlardı o doğu pazarında.
Tozlara yuvarlanırdı kimileri
Ve çıplak çocuklar toplardı.
Ham çilekler gibi kekredir sıuları.
Çiçekleri balmumundan gibidir;
Rengi meyvesinin rengi.

Saklı gömü, kovanların duvarları,
Tat bolluğu, beş köşeli yapı.
Kabuk yarılır; dökülür taneleri;
Gökten kadehlerde kandan taneler;
Sonra başkaları, altın taneler, mineli tunç
tabaklarda.

Sen şimdi incirin şarkısını söyle. Simiane,
İncirin aşkları gizlidir çünkü.

İncirin türküsünü söylüyorum, dedi,
Güzel aşkları gizlidir.
Büküle büküle çiçeklenir.
Kapalı odada düğünler kutlanır;
Kokular da anlatmazlar bunu dışarda.
Buharlaşma olmaz onun içinde,
Bütün koku lezzet olur, tat olur.
Güzellikten yoksun çiçek; hazlar meyvesi;
Olgunlaşmış çiçeğinden başka bir şey olmayan meyve.

Ben incirin şarkısını söyledim, dedi.
Sen de bütün çiçeklerin şarkısını söyle şimdi.

– Bütün meyvelerin şarkısın söylemedik elbet, dedi Hylas.

Ozan yeteneği: Erikler için duygulanabilmek.

(Çiçek ancak bir meyveye gebe olunca değerlidir benim için.)

Erikten söz etmedin.

Ekşi yabaneriği çitlerin,
Karda tatlılaşan eriği.
Çürüdükten sonra yenen muşmula;
Ölü yaprak rengi kestane,
Ateş başında patlatılan.

– Çok soğuk bir günde karlar içinde topladığım dağ mersinleri geliyor usuma.

– Ben kar'ı sevmem, dedi Lothaire; çok gizemli bir cisimdir, toprağı da hâlâ benimsememiştir. Görünümü gizleyen aykırı aklığından nefret ederim onun. Soğuktur, yaşama yanaşmaz; biliyorum, kuluçka yatar üstü-

ne, onu korur, ama yaşam kendisini eriterek doğar ancak. Ben de öyle boz ve kirli, yarı erimiş neredeyse bitkilere su olmuş isterim onu.

– Kardan böyle söz etme, çünkü o da güzel olabilir, dedi Ulrich. Ancak taşkın aşkın kendisini eriteceği yerde, hüzünlü ve acılıdır; sen aşkı her şeyden üstün tutarsın, onu da erimiş biçimiyle üstün tutuyorsun. O, yengiye ulaştığı yerde güzeldir.

– Oraya gidecek değiliz, dedi Hylas. Ve benim: Ne iyi, dediğim yerde, sen: Ne kötü, dememelisin.

❋

Ve o gece, her birimiz, balad biçiminde şarkılar söyledik: Moelibée

EN ÜNLÜ ÂŞIKLARIN ŞARKISI

nı söyledi.

Züleyhâ! Sizin için bırakırdım
Sâkinin doldurduğu şarabı.
Gırnata'da Généraliffe'in zakkumlarını, Boabdil,
Ben sizin için suladım.
Belkıs, ben Süleyman oldum, bana bilmeceler sormaya geldiniz Güney illerinden.
Tamar, kardeşiniz Amnon'dum ben, sizi elde edemediğim için can çekişiyordum.
Bethsabé, sarayımın en yüksek taraçasına kadar bir altın güvercinin ardından gelip de sizi, yıkanmaya hazır, çırılçıplak iner gördüğüm zaman, ben kocanız için canından olan Davut oldum.
Sulamite, ben sizin için öyle şarkılar söyledim ki, duyanlar dinsel sanırlardı.
Fornarine, ben senin kollarında aşktan haykıran kişiyim.

Zübeyde, bir sabah, meydana giden sokakta rastladığınız tutsağım ben; başımın üstünde boş bir sepet taşıyordum, siz onu ağaçkavunlarıyla, limonlarla, hıyarlarla, çeşitli baharatlar, değişik çerezlerle doldurttunuz, ardınızdan geldim; sonra, hem hoşunuza gittiğim, hem de yorgunluktan dert yandığım için, gece iki bacınızla üç kalender şehzadenin yanında alıkoymak istediniz beni. Sonra her birimiz, sırasıyla, ötekileri dinledik, herkes kendi öyküsünü anlatıyordu. Benim de anlatma sıram gelince: Sizinle karşılaşmadan önce yaşamımda bir öykü yoktu, Zübeyde, dedim; şimdi nasıl olsun? Siz, bütün yaşamım değil misiniz? – Ben bunları söylerken, uşak meyveler atıştırıp duruyordu. (Küçüklüğümde, Bin Bir Gece Masalları'nda sık sık sözü geçen kuru reçelleri düşlediğimi anımsıyorum. O gün bugün, o gül kokan reçellerden çok yedim, bir dostum da 'letchis'lerden yapılan reçellerden söz etti bana.)

Ariane, yolcu Thésée'yim ben.
Yolculuğumu sürdürebilmek için,
Sizi Bacchus'a bıraktım.
Eurydice, güzelim, Orphée'nizim ben sizin,
Ruhlar ülkesinde bir bakışla bıraktım sizi,
Ardımdan gelmeniz canımı sıkıyordu;

sonra Mopsus,

TAŞINMAZ MALLARIN ŞARKISI

nı söyledi.

Irmak kabarmaya başlayınca,
Dağa sığınanlar oldu;
Kimileri: Balçık tarlalarımızı gübreler diye düşündü;
Kimileri: Yıkım bu diye;
Kimileri bir şeycikler düşünmedi.

İyiden iyiye yükseldi ırmak,
Kimi yerlerde ağaçlar hâlâ görünüyordu,
Kimi yerlerde evlerin çatıları,
Çan kuleleri, duvarlar, daha ötede tepeler;
Kimi yerlerde hiçbir şey görünmez olmuştu.

Kimi köylüler tepelere çıkardı sürülerini;
Kimileri bir kayıkla çocuklarını götürdü;
Kimileri mücevherleri götürdü,
Sonra yiyecekler, kâğıtlar, sonra ne buldularsa yükte hafif, pahada ağır.
Kimileri bir şeycikler götürmedi.

Sürüklenen kayıklarla kaçanlar
Hiç bilmedikleri topraklarda uyandı.
Kimi Amerika'da açtı gözlerini,
Kimi Çin'de, kimi Peru kıyılarında.
Kimileri hiç uyanmadı.

Sonra Guzman,

HASTALIKLARIN ŞARKISI

nı söyledi, ben yalnız sonunu aktaracağım:

... Damiette'de hummalara tutuldum.
Singapur'da aklı morlu beneklerle çiçeklendi bedenim.
Ateş Ülkesi'nde dişlerim döküldü.
Kongo'da bir ayağımı bir timsah yedi.
Hindistan'da bitkinlik hastalığına düştüm,
Çok güzel bir yeşile büründü derimi, saydamlaştırdı sanki;
Gözlerim de içli içli büyümüş gibiydi.

Işıklı bir kentte yaşıyordum; burda türlü cinayetler işlenirdi her akşam, gene de, limanın önünde, bir türlü doldurulamayan kadırgalar, salınmalarını sürdürmüşlerdi. Bir sabah birine binip açıldım, kentin valisi buyruğuma kırk kürekçi vermişti. Dört gün ve üç gece denizde dolaştım; benim için, hayranlık verici güçlerini harcadılar. Tekdüze yorgunluk, patırtılı sertliklerini uyutuyordu, hiç sonu gelmezcesine, dalgaları karıştırmaya veriyorlardı kendilerini; daha güzel, daha dalgın oluyorlardı, geçmişten kalmış anıları uçsuz bucaksız denizin üstünde alıp başlarını gidiyorlardı. Sonra, akşama doğru, kanallarla baştan başa iz iz bir kente girdik, altın ya da kül renginde, esmer ya da yaldızlı oluşuna göre, Amsterdam ya da Venedik diye adlandırılan bir kente.

IV

Akşam, –çok aydınlık gün bitince– hiç de karanlık olmayan gecede, Simiane, Tityre, Ménalque, Nathanaël, Héléne, Alcide ve daha birkaç kişi, Fiesole tepesinin, Floransa ile Fiesole arasında yarı yolda bulunan tepenin eteğindeki bahçelerde, Boccacius zamanında Pamphile ile Fiametta'nın şarkı söyledikleri bahçelerde, bir araya gelmişlerdi.

Büyük sıcağın sette yememizi sağladığı çerezlerden oluşan bir yarım-yemekten sonra, yollara inmiştik; şimdi, çalgılardan sonra, defneler ve meşeler arasında dolaşıyor, bir yeşil meşe topluluğunun gizlediği pınarların yanında otlara uzanacağımız, büyük günün yorgunluğunu şöyle uzun uzun gidereceğimiz saati bekliyorduk.

Topluluktan topluluğa gidiyordum, birbirini tutmaz sözler işitiyordum, oysa hepsi de aşktan söz ediyordu.

– Her şehvet iyidir, diyordu – Eliphas, tadılması gerekir.

– Ama hepsi herkesçe değil, diyordu Tibulle; seçmek gerekir.

Daha ötede, Térence, Phèdre ile Bachir'e anlatıyordu:

– Kabil ırkından bir kız çocuğu severdim, diyordu, kara deriliydi, tenine hiç diyecek yoktu, yeni yeni olgunlaşıyordu. En cılız, en ölgün şehvette bile umut kırıcı bir ağırbaşlılığı vardı. Gündüzlerimin sıkıntısı, gecelerimin hazzıydı o.

Simiane, Hylas'la konuşuyordu:

– Küçük bir meyve bu, sık sık yenmek ister.

Hylas şarkı söylüyordu:

– *Küçük şehvetler vardır, bize yol kıyılarındaki şu ekşi, şu daha şekerli olmaları istenen, küçük, çalınmış meyveler gibi gelmişlerdir.*

Kaynakların yanına, otların üzerine oturduk.

... yakınlarda bir gece kuşunun şarkısı, onların sözlerinden daha çok çekti beni bir ara; yeniden dinlemeye başladığım zaman, Hylas konuşuyordu:

...Ve her duyum, arzuladığını aldı. Kendime dönmek istediğim zaman, erkekli kadınlı uşaklarımı soframda buldum; oturacak en ufak bir yer bile bulamadım. Şeref yerini susuzluk almıştı; başka susuzluklar da bu güzel yer için onunla çekişiyorlardı. Bütün sofra kavgadaydı; ama bana karşı anlaşıyorlardı. Sofraya yaklaşmak istediğim zaman, bana karşı ayaklanıverdiler, şimdiden sarhoş olmuşlardı; evimden kovdular beni; dışarıya sürüklediler; yeniden yollara düştüm, onlara salkımlar toplayacaktım.

Arzular! Güzel arzular, ezilmiş salkımlar getireceğim size; kocaman kadehlerinizi yeniden dolduracağım; ama bırakın da konutuma döneyim –ve siz, sarhoşluk içinde uyurken, erguvanla, sarmaşıkla taçlanabileyim– bir sarmaşık taç altında alnımın kaygısını örteyim.

Sarhoşluk sarıyordu bedenimi artık dinleyemiyordum; kimi anlar, kuşun şarkısı kesilince, kendisini bir ben seyrediyormuşum gibi sessizleşiyordu gece; kimi anlar da dört bir yandan sesler fışkırdığını, fışkırıp bizim kalabalık topluluğumuzun seslerine karıştıklarını duyar gibi oluyordum:

Biz de, biz de, diyorlardı, *ruhlarımızın yürekler acısı sıkıntılarını biz de tanıdık.*
Arzular rahatça çalışmamızı engelliyordu.
– ... Bu yaz bütün arzularım susadı.
Sanki çöllerden geçmişlerdi.
İçecek vermeye yanaşmıyordum,
İçmekten geliyordu dertleri, biliyordum.

(Salkımlar vardı, unutuş uyurdu içlerinde; salkımlar vardı, arılar yerdi; salkımlar vardı, güneş oyalanıp gecikirdi sanki üzerlerinde.)
Her akşam bir arzu oturur başucuma.
Her şafak yeniden bulurum, aynı yerde.
Bütün gece beklemiştir beni.
Yürüdüm; arzumu yorup bıktırmak istedim,
Yora yora bedenimi yordum.

Şimdi, Cléodalise,

BÜTÜN ARZULARIMIN ŞARKISI

nı söyle:

O gece düşümde ne gördüm, bilmem.
Uyandım, susuzdu bütün arzularım,
Ben uyurken çöller geçmişçesine.

Arzuyla sıkıntı arasında
Kaygı bir gider, bir gelir.

Arzular! Hiç mi yorulmayacaksınız?
Vay! Bu küçük şehvet, geçen şehvet!
–Geçti geçecek şehvet!–
Ne yazık! Ne yazık! Acımı nasıl uzatacağımı biliyorum da hazlarımı nasıl evcilleştireceğimi bilemiyorum.

Arzuyla sıkıntı arasında, kaygı bir gider, bir gelir.

Sonra da bütün insanlık, uyumak için yatağında dönüp duran, – dinlenişi arayan, uykuyu bile bulamayan bir hasta gibi göründü bana.

Nice dünyalardan geçti arzularımız;
Bir türlü doymak bilmedi.
Bütün doğa yer bitirir kendini, çırpınır,
Huzur susuzluğuyla şehvet susuzluğu arasında
Biz sıkıntıdan haykırdık,
Issız evlerde.

Kulelere çıktık,
Yalnız gece görünüyordu.

Dişi köpeklerdik, uluduk acıdan,
Kurumuş yamaçlar boyunca;
Dişi arslanlardık, Aurès'de kükredik; dişi develerdik, tuzlu göllerin kül rengi yosunlarından otladık, içi oyuk bitkilerin suyunu emdik; değil mi ya, çölde suyu nerden bulacaktık?

Kırlangıçlardık, yemeden, içmeden,
Engin denizler aştık;
Çekirgelerdik, elbette beslenecektik, her şeyi kurutmak zorunda kaldık.
Yosunlardık, fırtınalar salladı bizi;
Kar taneleriydik, yel estikçe sürüklendik.

Ah! Ben uçsuz bucaksız bir dinleniş için, kurtarıcı ölümü diliyorum; bir de gücü gitmiş arzum yeni yeni ruh göçlerine yol açmasın diye. Arzu! Seni yollarda sürükledim; tarlalarda yerden yere vurdum; büyük kentlerde sarhoş ettim seni; susuzluğun bir türlü dinmedi; – seni aylı gecelerde çimdirdim; dört bir yanda dolaştırdım seni; dalgalar üstünde ığraladım; suların üstünde uyutmak istedim... Arzu! Arzu! Daha neler yapacaktım? Ne istiyorsun? Hiç yorulmayacak mısın?

Meşe dallarının arasında ay belirdi; tekdüzeydi, ama başka kezlerdeki kadar güzeldi. Şimdi toplu toplu konuşuyorlardı, ben ancak dağınık sözler duyuyordum; herkes çevresindekilere aşktan söz ediyormuş, sözlerinin dinlenip dinlenmemesine de hiç mi hiç aldırmıyormuş gibi geldi bana.

Sonra konuşmalar çözüldü, sonra, meşelerin en sık dallarının ardında ay silinirken, yapraklar içine, yan yana yatıp kaldılar, erkekli kadınlı, gecikmiş konuşucuları dinliyorlardı anlamadan, ama çok geçmeden en seçik sesler bile bize ancak yosunlar üstünde derenin mırıltısına karışmış olarak geldi.

Simiane kalktı o zaman, sarmaşıklardan bir taç yaptı başına, yırtılmış yaprakların kokusunu duydum. Hélène saçlarını çözdü, giysisinin üzerine döküldü saçları. Rachel ıslak yosun toplamaya gitti, gözlerini ıslak yosunla ıslatacak, uykuya hazırlayacaktı.

Ayın aydınlığı bile silindi. Uzanıp kalmıştım öyle, sihirden ağırlaşmış, hüzünlenecek ölçüde sarhoş. Aşktan söz etmedim. Yola çıkmak, önüme çıkacak yollarda koşmak için sabahı bekliyordum. Yorulmuş başım ne zamandır uyukluyordu. Birkaç saat uyudum – sonra şafak söker sökmez, yola çıktım.

BEŞİNCİ KİTAP

Yağmurlu Normandiya toprağı:
evcilleştirilmiş kır...

I

Baharda birbirimizin olacağız, diyordun; tanıdığım şu dalların altında; şu örtük, şu yosun dolu yerde; günün şu saati olacak; hava şöyle hoş olacak, geçen yıl öten kuş gene ötecek orada. – Ama bahar geç geldi bu yıl; fazla serin hava farklı bir sevinç sunuyordu.

Yaz ölgün ve ılık geçti – ama sen bir kadına bel bağlamıştın, gelmedi. Bu güz bu boşa çıkmış umutların acısını çıkaracak hiç değilse, sıkıntılarımı dindirecek, diyordun. Gelmeyecek, öyle sanıyorum – ama hiç değilse büyük korular kızaracak. Ilık kalmış kimi günlerde, gidip küçük gölün kıyısına oturacağım, geçen yıl sayısız ölü yaprak düşmüştü bu gölün içine. Akşamın yaklaşmasını bekleyeceğim... Başka akşamlarda, koruların kıyılarına gideceğim, son ışıklar konacak bu kıyılara. Ama güz yağmurlu geçti bu yıl; çürümüş korular pek kızarmadı, taşmış gölün kıyısında oturamazdın.

❋

Bu yıl hep toprak uğraştırdı beni. Ürünlerin toplanışında, ekimlerde bulunuyordum. Güzün ilerleyişini görebildim. Mevsim alabildiğine ılık, ama yağmurluydu. Eylülün sonuna doğru, korkunç bir kasırga çıktı, on iki saat boyunca esti durdu; ağaçların bir yanını kuruttu. Az bir zaman sonra, yel görmemiş yapraklar yaldızlandılar. İnsanlardan öylesine uzak yaşıyordum ki, bunu söylemek de başka herhangi bir olayı söylemek kadar önemli geldi bana.

❋

Günler ve başka günler var daha. Sabahlar, akşamlar var.

Şafaktan önce, uyuşukluk içinde kalktığımız sabahlar var. – Ey kül rengi güz sabahı, ruhun dinlenmiş bir durumda, gene uyumak isteyecek kadar, ölümün tadını düşünecek kadar yakıcı bir uykusuzlukla uyandığı güz sabahı. Yarın, bu soğuktan titreyen ovayı bırakıyorum; otlar kırağılarla dolu. Ben de, acıkacakları zamanlar için toprak altlarına ekmek ve kemik saklamış köpekler gibi, ben de böyle saklanmış şehvetleri nerede bulacağımı bilirim. Derenin kıvrıldığı çukur yerde, biraz ılık hava bilirim; koru setinin üzerinde, hâlâ soyunmamış bir altın ıhlamur ağacı bilirim; okul yolunda, küçük demirci çırağına bir gülümseme, bir okşayış bilirim; daha ötede, bir dökülmüş yaprak bolluğunun kokusunu bilirim; gülümseyebileceğim bir kadın: kulübenin yanında, bebeğine bir öpücük bilirim; demirci dükkânının güz günleri çok uzaklardan duyulan çekiç seslerini bilirim... Hepsi bu mu? – Ah! Uyuyalım! – Çok az şey bu – umut etmek de beni çok yordu...

❋

Şafak öncesinin yarı-aydınlığında korkunç yola çıkışlar. Ruhun ve tenin titreyişi. Götürebilecek başka şeyler arar insan. – Yola çıkışlarda ne vardır ki, böylesine seversin, Ménalque? Yanıt verdi: – Ölümün ön-tadı.

Hayır, elbet, başka şeyler görmek değil sorun, benim için zorunlu olmayan şeylerden ayrılmak. Ah! Daha nelerden, nelerden geçilebilirdi, Nathanaël! En sonunda yeterince aşkla –aşkla, bekleyişle, umutla, yani, gerçekten sahip olabileceğimiz şeylerle– dolmak için hiçbir zaman yeterince boşalmamış ruhlar!

Ah! O yerler, bütün o yerler! O yerlerde de böyle güzel güzel yaşayabilirdik! Mutluluğun boy atabileceği yerler. Çalışkan çiftlikler; paha biçilmez tarla işleri; yorgunluk; uykunun uçsuz bucaksız dinginliği.

Gidelim! 'Herhangi bir' yerde duralım ancak!..

II

ARABADA YOLCULUK

Beni fazla ağırbaşlı kalmak zorunda bırakan kent giysilerimi bıraktım.

❋

Şuracıkta, göğsümdeydi; canlı bir yaratık olduğunu yüreğinin vuruşlarından anlıyordum, küçücük bedeninin sıcaklığı beni yakıyordu. Uyuyordu omzumda; soluk alışını duyuyordum. Soluğunun ılıklığı rahatımı kaçırıyordu, ama hiç kımıldamıyordum, uyandırmaktan korkuyordum. Ağzına kadar dolduğumuz arabanın zor-

lu sarsıntılarında minicik başı sallanıyordu; ötekiler de uyuyor, gecenin bir parçasını daha tüketiyorlardı.

Evet, aşkı tanıdım elbette, aşkı gene aşkı tanıdım, daha birçok aşklar tanıdım; ama o zamanki sevgi konusunda hiçbir şey söyleyemeyecek miyim?

Evet, aşkı tanıdım elbette.

Serserice dolaşan her şeye dokunabilmek için serseri oldum: Nerede ısınacağını bilmeyen her şeye sevgiyle vuruldum, başıboş dolaşan her şeyi tutkuyla sevdim.

❋

Dört yıl oldu, anımsıyorum, şimdi gene yolumun düştüğü bu küçük kentte bir gün sonu geçirmiştim; mevsim de şimdiki gibi güzdü; günlerden de pazar değildi, sıcak saatler geçmişti.

Şimdiki gibi sokaklarda dolaşıyordum, anımsıyorum, sonra kentin kıyısında, güzel ülkeye bakan, set set bir bahçe açılmıştı önümde.

Aynı yoldan gidiyorum, her şeyi tanıyorum.

Adımlarımın ve coşkunluklarımın üzerine atıyorum adımlarımı... Taştan bir kanepe vardı, oturmuştum. – İşte. – Kitap okuyordum. Hangi kitaptı? – Ha! Virgile! – Ve çamaşırcı kadınların tokaç seslerinin yükselişini duyuyordum. – Duyuyorum. – Hava durgundu, – bugünkü gibi.

Çocuklar okuldan çıkıyorlar; anımsıyorum. İnsanlar geçiyor, böyle geçmişlerdi. Güneş batıyordu; işte akşam; günün şarkıları da sustu susacak...

Hepsi bu.

– Ama bundan bir şiir çıkarılmaz ki, dedi Angèle...

– Öyleyse bırakalım, dedim.

❋

Şafak öncesinde ivedi kalkışı tanıdık.
Tatar, avluda atları koşuyor.
Su kovaları taşları yıkıyor. Tulumbanın gürültüsü.

Düşüncelerden uyuyamamış kişinin sarhoş başı. Bırakılması gereken yerler; küçük oda; ben bir an başımı koydum buraya; duydum; düşündüm; uyanık kaldım. – Ölünsün varsın! Hem de nerede olursa olsun, (can bedenden ayrıldıktan sonra hem herhangi bir yerde, hem hiçbir yerdedir insan). Yaşarken, burada bulundum.

Bırakılmış odalar! Hiçbir zaman hüzünlü görmek istemediğim yola çıkışların güzelliği. BUNA şimdi, şu anda sahip olmak her zaman bir coşkunluk verdi bana.

Bu pencereden bir an daha eğilelim... Bir gitme ânı gelir. Bu, ondan hemen önce gelsin istiyorum... bu neredeyse bitmiş gecede mutluluğun sonsuz olasılığına doğru eğilmek için.

Güzelim an, uçsuz bucaksız göğe bir şafak dalgası boşalt...

Araba hazır. Gidelim! Az önce bütün düşündüklerim, bencileyin kaçmanın baş dönmesi içinde yitiklere karışsın...

Orman geçidi. Hoş kokulu sıcaklıklar bölgesi. En ılıklarında toprak kokusu var; en soğuklarında, çürük yaprakların kokusu. – Gözlerim yumuktu; açıyorum. Evet; işte yapraklar; işte gübreli, bellenmiş topraklar...

Strasbourg

Ey 'deli katedral!' – Göklerdeki kulenle! – Senin kulenin tepesinden, sanki bir sandaldan bakıyorduk, çatılar üzerinde leylekler görünüyordu.

düzene, töreye düşkün leylekler
uzun ayaklarıyla,

ağır ağır, – öyle ya, çok güç kullanılır o ayaklar.

Hanlar

Geceleri gidip samanlıklarda uyurdum;
Arabacı otlar içinde bulurdu beni.

Hanlar

... üçüncü kirş[1] kadehimde, beynimde daha sıcak bir kan dolaşmaya başladı;
dördüncü kadehimde, bütün nesneleri yaklaştıran, tutup alabileceğim bir yakınlığa getiren şu hafif sarhoşluğu duydum;
beşincide, bulunduğum oda, dünya en sonunda daha yüce boyutlara kavuşur gibi geldi bana, yüce aklım daha bir özgürdü bu boyutlarda, gelişiyordu;
altıncı kadehte, biraz yorgun düşmüştüm, uyudum.

(Duyularımızın bütün sevinçleri yalanlar gibi eksik çıktı.)

Hanlar

Ben hanların ağır şarabını tattım, bir menekşe tadıyla hoşa gidiyor, yoğun öğle uykusunu sağlıyordu. Bütün yeryüzünün yalnız güçlü düşüncenin ağırlığı altında sallanıyormuş gibi geldiği sarhoşluğu, akşam sarhoşluğunu tanıdım.

Nathanaël, sana sarhoşluktan söz edeceğim.

Nathanaël, çoğu zaman en basit tokluk bile bir sarhoşluk oldu benim için, o kadar ki, daha önce arzular

[1] Bir içki. (Çev.)

sarhoş etmişti beni. Ve ben, yollar üzerinde bir handan çok, açlığımı arıyordum.

Sarhoşluklar – açlığın sarhoşlukları, sabah erkenden yürününce, açlık artık bir iştah değil de bir baş dönmesi olunca duyulan sarhoşluk. Susuzluk sarhoşluğu, akşama dek yürününce duyulan susuzluk.

En yavan yemekler bile taşkın bir haz veriyordu o zaman, yoğun yaşam duygumun tadını çıkarıyordum içli içli. Duyularımın şehveti, duyularıma dokunan bir nesneyi mutluluğuma, elle tutulur mutluluğuma dönüştürüyordu.

Düşünceleri hafiften karıştıran sarhoşluğu tanıdım. Birbirlerinin içinden çıktıkları bir gün anımsıyorum; en iyisi sondan bir öncekiymiş gibi gelirdi hep; ondan da iyisi çıkardı. Çok yuvarlak oldukları bir gün anımsıyorum, onları yuvarlanmalarıyla baş başa bırakmaktan başka bir iş kalmıyordu. Çok esnek oldukları bir gün anımsıyorum; her biri bütün ötekilerin biçimine giriyordu sırasıyla, ötekiler de onun. Kimi zaman iki düşünce olurdu, iki koşut düşünce, sonsuzluğun sonuna dek büyümek isterlerdi sanki.

Bizi bize daha iyi, daha büyük, daha saygın, daha erdemli, daha zengin vb., yani, olmadığımız gibi gösteren sarhoşluğu tanıdım.

Güzler

Ovalarda topraklar sürülürdü harıl harıl. Akşam vakti sabah izleri tüterdi; yorgun atlar daha ağır bir görünüşe bürünürlerdi. Her akşam sarhoş ederdi beni, toprak kokusunu ilk onda duyuyormuşum gibi sarhoş ederdi. Ta uçtaki eğimli yere, ölü yapraklar arasına oturmayı severdim o zaman; tarlalardan gelen şarkıları

dinleyerek, gücü bitmiş güneşe bakarak uyumayı severdim.

Islak mevsim; yağmurlu Normandiya toprağı...

Gezintiler. – Çorak ama sert olmayan topraklar.

– Sarp kayalıklar. – Ormanlar. – Donmuş dere. – Gölgede dinleniş; söyleşiler; – Kızıl eğreltiotları.

– Ah! diye düşünüyorduk, çayır, sana yolculukta rastlamalıydık, atla geçmeliydik seni. (Dört bir yandan ormanlarla çevriliydi.)

Akşam gezintiler.

Sabah gezintiler. –

Gezintiler

... *Var olmak* alabildiğine şehvetli bir şey oluyordu benim için. Yaşamın bütün biçimlerini tatmak isterdim; balıklarınkini de, bitkilerinkini de. Duyuların sevinçleri arasında beni en çok dokunmanın sevinçleri çekerdi.

Güz mevsimi, bir ovada, sağanaklarla kuşatılmış bir yalnız ağaç; kızarmış yaprakları dökülüyordu; derinden derine ıslanmış toprakta, sular uzun zaman susamayacak ölçüde doyurur köklerini diye düşünüyordum.

Çıplak ayaklarım ıslak toprağa dokunmaya, su birikintilerinin çalkantısına, çamurun serinliğine ya da ılıklığına bu yaşta bile düşkündü. Suyu, hele ıslak nesneleri neden sevdiğimi biliyorum: Değişik ısılarının en ufak farklarını su havadan daha iyi duyurur da ondan. Güzün ıslak esintilerini severdim... Yağmurlu Normandiya toprağı.

❄

Arabalar burcu burcu harmanlarla yüklü döndüler.
Samanlıklar kuru otlarla doldu.

Ağır arabalar, eğimlerde çarpılmış, çukurlarda sarsılmış arabalar; kaç kez, ot derleyen kaba-saba oğlanlar arasında, kuru ot yığınlarına yatmış bir durumda kaç kez tarlalardan geri getirdiniz beni!

Ah! Ne zaman, ne zaman ot yığınlarının üzerine yatıp da akşamın gelmesini bekleyeceğim?..

Akşam olurdu; samanlıklara gelinirdi – son ışınların azıcık daha durduğu çiftlik avlusunda.

III

ÇİFTLİK

Çiftçi!

ÇİFTÇİ! Çiftliğinin şarkısını söyle.

Bir an dinlenmek istiyorum burada – bir de, samanlıkların yanında, yazı düşlemek istiyorum: Kuru otlar burcu burcu koktu muydu anımsarım.

Al anahtarlarını; teker teker; her kapıyı aç bana...

Birinci kapı, samanlıkların kapısı...

Ah! Havalar değişmiyorsa!.. Ah! Coşku yüzünden alabildiğine başıboş, çölün kısırlığını yenecek yerde... samanlığın yanında, kuru otların sıcaklığında dinlenmemek neden!.. Orakçıların şarkılarını dinlerdim, sonra, sakin ve güvenli, harmanların, o paha biçilmez azıkların, yükler

altında ezilmiş arabalarla gelişlerini görürdüm – arzularımın sorularının bekleyen yanıtları gibi gelişlerini. Arzularımı doyuracak bir şeyler bulmak için ovaya gitmezdim; burada, hiç güçlük çekmeden, tıka basa doyurdum hepsini.

Bir gülme zamanı vardır – bir de gülmüş olma zamanı.

Elbette bendim, Nathanaël, bu otların kımıldayışlarına bakan bendim, ben – şimdi kuru ot kokusu vermek üzre kurumuş, kesilen her şey gibi kurumuş olan bu otların – bu otların yaşadıklarını, yeşil, sarışın olduklarını, akşam yelinde ığralandıklarını gören bendim, bir başkası değil. – Ah! Dönememek o zamana, çimenliğe yatıp...

derin otlar aşkımıza kapılarını açardı.

Av yaprakların altında dolaşırdı; her biri bir ağaçlık caddeydi daracık yolların; eğilip yakından bakardım toprağa, yapraktan yaprağa, çiçekten çiçeğe, sayısız böcekler görürdüm.

Otların parıltısından, çiçeklerin türünden anlardım toprağın ıslaklığını; çayır papatyalarla kaplanırdı; ama bizim yeğ tuttuğumuz ve aşkımızın yararlandığı çimenlikler sayvanlarla apaktı, kimi hafifti sayvanların, kimileri, tavşancıl otunun çiçekleri, donuk ve çok genişti. Akşama doğru, daha bir derinleşmiş otların içinde, dallarından kopar, yükselen sisle havalanır, serbestçe yüzerlerdi sanki, ışıltılı denizanalarına benzerlerdi.

❋

İkinci kapı, ambarların kapısı.

Tane yığınları, öveceğim sizi. Tahıllar, buğdaylar; bekleyen zenginlik; paha biçilmez azık.

Ekmeğimiz tükensin varsın! Ambarlar, anahtarınız bende. Tane yığınları, sizler sıracıktasınız. Açlığım yorulmadan yenilip bitecek misiniz hepiniz? Tarlalarda gök kuşları, ambarlarda fareler; soframızda da dünyanın bütün yoksulları... Açlığım bitinceye dek bir şey kalır mı?..

Taneler, bir avuç saklarım sizden; verimli tarlama ekerim; tam mevsiminde ekerim: bir tohum bire yüz verir, bir başkası bire bin...

Taneler! Açlığımın bereketli olduğu yerde siz daha da bereketli olacaksınız, taneler!

Önce küçük, yeşil bir ot gibi biten buğdaylar, söyleyin bana, hangi eğik sap taşıyacak sararan başağı!

Altın anız, buğlar ve ekin demetleri – ektiğim bir avuç tane...

❋

Üçüncü kapı, sütevinin kapısı:

Rahatlık! Sessizlik; içlerinde peynirlerin büzüldüğü kalburların sonu gelmez süzülüşü; maden manşonlarda tepeciklerin yığılışı; temmuzun çok sıcak günlerinde, yoğurtlaşmış süt kokusu daha serin, daha yavan gelirdi... hayır, hayır, yavan değil: ama öyle saklı, öyle ıslak bir burukluğu vardı ki, ancak burnun ta içinde duyulurdu, kokudan çok, tat olurdu.

Çok temiz tutulan yayık. Lahana yapraklarının üzerinde kalıp kalıp tereyağları. Çiftçi tadının kırmızı elleri. Her zaman, her zaman açık, ama kedilerin ve sineklerin girmesini önlemek için üzerlerine tel perdeler çekilmiş pencereler.

Çanaklar, kaymaklar yüze çıktıkça daha çok sararan sütlerle dolu çanaklar bir sıraya dizilmiş. Kaymak, ağır ağır çıkar yüzeye; kabarır, kırışır; sonra kesilmiş süt suyu ondan sıyrılır. Bütün bütün ayrılınca, alırlar. (Ama bun-

ların hepsini anlatamam sana, Nathanaël. Tarımla uğraşan, gene de bunları çok güzel anlatan bir dostum var; her nesnenin yararını açıklar ve kesilmiş süt suyunun bile boşa gitmediğini öğretir bana.) (Normandiya'da domuzlara verirler bunu, ama daha iyi işlere de yararmış.)

❋

Dördüncü kapı, ahıra açılır:

Ahır dayanılamayacak kadar ılıktır, ama inekler güzel kokar. Ah! O zamanlarda olmalıydım şimdi, çiftçinin o tere batmış bedenleri güzel kokan çocuklarıyla, ineklerin bacakları arasında koşuştuğumuz zamanlarda; yemliklerde yumurta aradığımız; saatler boyunca ineklere baktığımız; tezeklerin düşüşüne, patlayışına baktığımız günlerde olmalıydım; ilkin hangisi gübreleyecek diye bahse tutuşurduk; bir gün, biri birdenbire bir dana doğuracak sanmıştım da kaçıp gitmiştim korkumdan...

❋

Beşinci kapı, yemişliğin kapısı:

Bir güneşli pencerenin önünde, üzümler ipliklere asılmış; her tane düşünüp olgunlaşıyor, gizlice ışığı çiğniyor; hoş kokulu şekerini hazırlıyor.

Armutlar. Elma yığını. Meyveler! Çok sulu etinizi yedim sizin. Küçücük çekirdeklerinizi yere attım; filizlensinler; filizlensinler de yeniden haz versinler bize.

Tatlı badem; mucizeler anası; çekirdek; bekleye bekleye uyuyan küçük bahar. İki yaz arasındaki tohum; içinden yaz geçmiş tohum.

Sonra da ağrılı filizlenişi düşüneceğiz, Nathanaël (taneden çıkmak için otun harcadığı çaba hayranlık vericidir).

Ama şimdi şuna hayran olalım; her döllenişe şehvet eşlik eder. Meyve tada bürünür; yaşama her dayanma da hazza.

Meyvenin eti, aşkın tatlı kanıtı.

❋

Altıncı kapı, yemişlerin ezildiği yerin kapısıdır:

Ah! Şimdi hangarın –güneşin gücünün tükendiği hangarın– altında, elma eziklerinin, ezilmiş buruk elmaların arasında, senin yanına uzanmış olmalıydım. Ah! Sulamite, ıslak elmalar üzerinde bedenlerimizin şehveti daha mı geç tükenirdi, şekerli kokularla desteklenince daha mı uzun sürerdi; seninle bunu araştırırdık.

Baskı taşının gürültüsü anımı ığralıyor.

❋

Yedinci kapı, imbikliğe açılır:

Yarı-karanlık; kızgın ocak; karanlık makineler. Lengerlerin bakırı beliriyor birden.

İmbik; onun dikkatle toplanan gizemli sızıntısı. (Çamların reçinesinin de, kuş kirazlarının hastalıklı zamkının da, esnek incir ağaçlarının sütünün de, başları budanmış hurma ağaçlarının şarabının da böyle toplandığını gördüm ben.) Daracık şişe; bütün bir sarhoşluk dalgası sende toplanır, sende çatlar; öz, meyvedeki bütün güzel, bütün güçlü şeyler adına ne varsa.

İmbik: Ah! Şimdi sızacak altın damla. (Kimileri kirazların yoğunlaşmış suyundan da tatlıdır; kimileri çayır-

lar gibi kokulu.) Nathanaël, gerçekten çok güzel bir görüntüdür bu; bütün bahar burada toplanmış, burada koyulaşmış sanırsın... Ah! Bunu tantanayla açsın sarhoşluğum. İçeyim, bu çok karanlık, bu içinde kendimi göremeyeceğim odaya kapanıp –etime dilediğim başka yer görüntüsünü verecek bir şeyler içeyim,– aklımı serbest bırakmak için içeyim...

❋

Sekizinci kapı, arabalıkların kapısı:

Ah! Altın kadehimi kırdım – uyanıyorum. Sarhoşluk, mutluluğun değişmesinden başka bir şey değildir. Arabalar! Her türlü kaçışa olanak vardır; kızaklar, donmuş ülke, size koşuyorum arzularımı.

Nathanaël, nesnelere doğru gideceğiz: hepsine ulaşacağız birbiri ardından. Eyerimin kuburluklarında altın var; sandıklarımda neredeyse soğuğu sevdirtecek kürkler. Tekerlekler, kaçarken kim sayabilir dönüşlerinizi? Arabalar, hafif evler, boşlukta kalmış hazlarımız için, hevesimiz alıp götürsün sizleri! Sabahlar, sizi öküzler tarlalarımızda dolaştırsın! Bir sunturaç gibi kazın toprağı: kullanmadığımız saban demiri hangarda paslanıyor, sonra bütün bu araçlar... Siz, hepiniz, varlıklarımızın başıboş olanakları, acı çeken, bekleyen –kendilerine bir arzu koşulmasını bekleyen– daha güzel ülkeler isteyen için acı çeken, bekleyen olanaklar.

Arkamızdan bir kar tozu gelsin, hızımızdan havalanacak bir kar tozu! Kızaklar! Bütün arzularımı size koşuyorum...

❋

Son kapı ovaya açılıyordu.

.....

ALTINCI KİTAP

LYNCÉUS

Zum sehen geboren
Zum schauen bestellt.
GOETHE (*Faust, II*)[1]

TANRI buyrukları, ruhumu ağrıttınız.
Tanrı buyrukları, on mu, yirmi mi olacaksınız?
Nerelere kadar daraltacaksınız sınırlarınızı?
Yasak nesnelerin gittikçe çoğaldıklarını mı öğreteceksiniz?
Yeryüzünde güzel bulup susuzluk duyacağım her şey için yeni yeni cezalar bulunduğunu mu?
Tanrı buyrukları, ruhumu hasta ettiniz,
Susuzluğumu giderecek biricik suların çevrelerine duvarlar ördünüz.

... Ama ben, şimdi içimin
insanların bütün tatlı kusurlarına karşı acımayla dolu olduğunu duyuyorum, Nathanaël.

[1] Görmekti var oluş nedeni / Bakmaya yargılıdır şimdi. Goethe (Faust, II)

❋

Nathanaël, her şeyin Tanrısalcasına doğal olduğunu öğreteceğim sana.

Nathanaël, sana her şeyden söz edeceğim.

Demirsiz bir kanca vereceğim ellerine, küçük çoban, sonra da her yerde, iyilikle, daha hiçbir efendinin ardından gitmemiş koyunları güdeceğiz.

Çoban, çoban, yeryüzünde güzel olan ne varsa onlara doğru götüreceğim senin arzularını.

Nathanaël, yeni bir susuzlukla tutuşturmak istiyorum dudaklarını, sonra da serin mi serin kadehler yaklaştırmak onlara. Ben içtim; dudakların susuzluğunu dindiren kaynakları bilirim ben.

Nathanaël, sana kaynakları anlatacağım:

Kayalardan fışkıran kaynaklar vardır;
Kimileri buzullar altından çıkar;
Kimileri öylesine mavidir ki, daha derin görünür.
(Siraküz'de, Cyané bu yüzden eşsiz.

Gök rengi kaynak; çevrili yalak; papirüsler arasından suyun çıkışı; kayıktan eğilip baktık; Gök-yakutlardan gibi görünen çakıllı kumlar üzerinde gök balıkları yüzüyordu.)

Zaghouan'da, Nymphée'den, bir zamanlar Kartacalıları sulayan sular fışkırıyordu.

Vaucluse'de, çoktandır akıyormuşçasına bol su çıkar topraktan; ırmak olup çıkmış, dersin; yeraltından kaynağına doğru gidilebilir; mağaralardan geçer, karanlığa gömülür. Meşalelerin ışığı titrer, soluğu kesilir ışıkçağızın; sonra öyle karanlık bir yer vardır ki, hayır, daha ileriye gidemem artık, dersin içinden.

Demirli kaynaklar vardır, kayaları parıl parıl renklendirir.

Kükürtlü kaynaklar vardır, sıcak, yeşil suyu zehirli gibi gelir ilkin; ama içinde bir yunmaya gör, Nathanaël, deri öyle tatlı tatlı yumuşar ki, daha da hoş olur dokunması.

Kaynaklar vardır, akşamları sisler çıkar içlerinden; gecenin çevresinde dalgalanan, sabahleyin ağır ağır dağılan sisler.

Yosunlar, kamışlar arasında solmuş, küçücük kaynaklar.

Kadınların çamaşır yıkadıkları, değirmenler döndüren kaynaklar.

Tükenmez azık! Suların fışkırışı! Kaynaklar altında suyun bereketi; gizli hazneler; çevresi açık bataklıklar. Yalçın kaya çatlayacak. Dağ küçücük ağaçlarla kaplanacak, kurak ülkeler sevinecekler, çölün bütün hüznü çiçeklenecek.

İçmek için duyduğumuz susuzluktan daha fazla kaynaklar fışkırır topraktan.

Durmadan yenilenen sular; geri düşen göksel buğular.

Ovada su mu yok, ova gelsin de dağlardan içsin suyunu – ya da yeraltı yolları dağların suyunu ovaya doğru götürsün. – Gırnata'da başdöndürücü sulamalar. – Hazneler; peri bacaları. – Elbette olağanüstü güzellikleri vardır kaynaklarda yunmanın. Havuzlar! Havuzlar! Arınıp da çıkacağız içinizden.

Nasıl yıkanırsa şafakta güneş,
Gece çiyinde ay nasıl yıkanırsa,
Biz de öyle yıkayacağız koşan ıslaklığınızda
Yorgun ellerimizi, ayaklarımızı.

Kaynaklarda olağanüstü güzellikler vardır; yeraltına sızan sularda da. Sonra kristalden geçmişçesine duru görünürler; olağanüstü hazlar vardır onları içmekte; hava gibi solgun, yokmuş gibi renksizdirler; tatları da yoktur; taşkın serinlikleri duyulur yalnız, bu da gizli erdemleri gibidir. Nathanaël, onları içmenin nasıl arzulanabileceğini anladın mı?

En büyük sevinçleri duyularımın
Dinmiş susuzluklarımdı.
Nathanaël, şimdi sana
DİNMİŞ SUSUZLUKLARIMIN ŞARKISI
nı söyleyeceğim:

Çünkü dudaklarımız vardı dolu kadehlere
yaklaşacak,
Öpüşlerden çok kadehlere uzanmış dudaklarımız;
Dolu kadehler, öyle çabuk boşalmış.

En büyük sevinçleri duyularımın
Dinmiş susuzluklarımdı...

❄

İçkiler vardır, hazırlanır,
Sıkılmış portakalların, limonların
Suyuyla,
Serinlik verirler, öyle ya:
Hem ekşidirler, hem tatlımsı.

Öyle ince bardaklardan içtim ki,
Kırılacak sanırdın ağzında,
Dişlerin bile değmeden;
Daha iyi gelir içlerinde içkiler:
Nerdeyse hiçbir şey ayırmaz içkiyi dudaktan.

Esnek kadehlerden içtim,
Dudaklara çıkarmak için şarabı,
Eller arasında sıkılan kadehlerden.

Ağır şuruplar içtim kaba han bardaklarında,
Güneşte yürümekle geçmiş günlerin akşamları;
Bazen çok soğuk suları sarnıçların
Akşam gölgesini daha iyi duyurdu.
Tulumlarda saklanmış sulardan içtim,
Katranlı keçi derisi kokarlardı.

İçinde çimmek istediğim derelerin
Kıyısına yatıp sular içtim,
Daldırdım iki kolumu yürüyen suya,
Ak çakılların oynaştığı dibe kadar...
Serinlik omuzlarımdan da girdi.

Çobanlar avuçlarından içerlerdi suyu;
Samanlardan içlerine çekmesini öğrettim onlara.
Güneş altında yürürdüm kimi günler,
Yaz günleri, sıcak saatler boyunca,
Büyük susuzluklar ardım dindireyim diye.

Sonra, anımsar mısınız, dostum; korkunç yolculuğumuz sırasında toprak testinin buza çevirdiği suyu içmek için kan ter içinde kalmıştık?

Sarnıçlar, kadınların indiği gizli kuyular. Hiç ışık görmemiş sular; gölge tadı. Çok havalı sular.

Olmayacak gibi saydam sular, daha donmuş göreyim diye gök rengi, en iyisi yeşil, hafiften de anasonlu olmalarını dilediğim sular.

En büyük sevinçleri duyularımın
Dinmiş susuzluklarımdı.

Hayır! Gökyüzünde ne kadar yıldız vardır, denizde inciler ne kadardır, körfez kıyılarında ak tüyler ne kadardır, saymadım daha hepsini.

Yaprakların bütün mırıltılarını da; şafağın bütün gülümseyişlerini de; yazın bütün gülüşlerini de saymadım. Daha ne diyeyim şimdi? Ağzım susuyor diye, yüreğim de dinleniyor mu sanırsınız?

Ey gökle yunmuş tarlalar!
Ey bala batmış tarlalar!

Arılar gelecekler, mumlardan ağırlaşmış arılar...

Serenlerin ve yelkenlerin kafesi ardında şafağın saklandığı, karanlık limanlar gördüm; sabah vakti, büyük gemilerin tekneleri arasında, kayıkların kaçamaklı gidişlerini gördüm. Gerilmiş halatlar altından geçmek için eğilmek gerekiyordu.

Geceleyin, sayısız kalyonların karanlığa gömüle gömüle, güne doğru gömüle gömüle gittiklerini gördüm.

❋

İnciler kadar parlak değildir; su kadar ışıldamaz; gene de parlar patikanın taşları. Yürüdüğüm örtük patikanın içinde ışığın tatlı konuklamaları.

Ama yakamozlanma, Nathanaël, ah! Yakamozlanma konusunda neler söylesem sana? Madde alabildiğine gözeneklidir, usa, bütün yasalar saydamdır. Sen o Müslüman kentinin duvarlarının akşam kızardıklarını, gece de hafiften aydınlandıklarını görmedin. Gün boyunca üzerine ışıklar boşanan derin duvarlar; öğle vakti madenler gibi ak duvarlar (ışık birikir içlerinde); karanlıkta ışığı yineler gibi, fısıl fısıl anlatır gibiydiniz. – Kentler, saydam göründünüz bana! Şuradan, tepeden bakılınca,

çevreyi kuşatan gecenin bütün karanlığı içinde ışıldıyordunuz, oyuk kaymak taşından lambalar, sofu bir yüreğin görüntüleri gibi ışıldıyordunuz, – gözenekliymişler gibi, içlerini dolduran, ışıltısı da çevreye süt gibi dağılan ışık için.

Gölge içinde yolların ak taşları, aydınlığın toplanma yerleri. Kıraç toprakların alacakaranlıklarında ak fundalıklar; camilerin mermer döşeme taşları; deniz mağaralarının çiçekleri, deniz incirleri... Her aklık saklanmış aydınlıktır.

Bütün varlıkları ışık alma yeteneklerine göre değerlendirmeyi öğrendim; kimileri, gün içinde güneşi bağırlarına basmasını bilenler, aydınlık hücreleri gibi göründü bana. – Öğle vakti ovada akan sular gördüm, ileride, donuk, kaygan kayaların altına yığın yığın yaldız gömüleri boşalttılar.

Ama ben burada sana yalnız *nesnelerden* söz etmek istiyorum, Nathanaël.

GÖRÜNMEZ GERÇEK'ten değil – çünkü

... onlar da şu çok güzel yosunlar gibi, sudan çıkarıldılar mı donuklaşırlar...

böylece... vb. vb.

– Görünümlerin sonsuz çeşitliliği bize, durmamacasına, içlerine alabilecekleri bütün mutluluk, düşünce, ya da keder biçimlerini kanıtlıyordu. – Biliyorum, kimi çocukluk günlerimde, bazı bazı kederlendiğim sıralarda, –ben şimdi hiç kederlenmem– Brötanya'nın çorak topraklarında, kederim birdenbire sıyrılıverirdi içimden, görünümün içinde olduğunu, konuğu olduğunu öylesine duyardı – böylece onu önümde, hazla seyredebilirdim.

Artsız arasız yenilik.

Çok basit bir şey yapıyor, sonra diyor ki:
Bunun hiçbir zaman yapılmamış, düşünülmemiş, söylenmemiş olduğunu anladım. – Sonra birden hiç el değmemiş gibi gördüm her şeyi. (Yeryüzünün bütün geçmişi, tümüyle erimiş şimdiki dakikanın içinde.)

❋

20 temmuz, sabah saat 2.

Kalkış. – Hiç bekletilmemesi gereken biri varsa, o da Tanrı'dır diye haykırdım kalkarken; ne kadar erken kalkarsak kalkalım, dolaşan yaşamı görürüz hep; erken yatmıştı, bizden daha az bekletmişti kendini.

Şafaklar, en sevgili hazlarımızdınız siz.
Baharlar, yazların şafakları!
Bütün günlerin baharı, şafaklar!
Gökkuşakları belirmişti,
Bizse hâlâ kalkmamıştık...
... sonra ne erken kalktık yeterince,
ne de geç yattık doğrusu.
Tatmadık ayın hazzını gereğince...

Uykular.

Ben öğle uykuları tattım, yazın –gün ortası uykuları– çok erken başlamış çalışmalarından sonra, bitkin uykular tattım.

Saat iki. – Yatmış çocuklar. Boğucu sessizlik. Çalgı çalabilmek, ama çalmamak. Kalın bezden perdelerin kokusu. Sümbüller, laleler. Çamaşırlar.

Saat beş. – Ter içinde uyanmalar; çarpıntılı yürek; ürperişler; hafiflemiş baş; tenin her şeye hazırlığı; her şeyin tatlı tatlı kaplar gibi olduğu, gözenekli ten. Alçalmış güneş; sarı çimenlikler; gün sonunda açılmış gözler. Ey akşam düşüncesinin içkisi! Akşam çiçeklerinin açılıp serilişi. Alnı ılık suyla yıkamak; dışarı çıkmak... Duvarlara yaslanmış ağaçlar; güneş altında duvarlarla çevrili bahçeler. Yol; otlaktan dönen hayvanlar; görülmesi yararsız gün batışları – şimdiden yeterli hayranlık.

Dönmek. Yeniden çalışmaya başlamak lambanın yanında.

❋

Nathanaël, yataklar üstüne neler söylesem sana?

Ot yığınlarında uyudum; buğday tarlalarının ortasında uyudum; otlar içinde, güneşin altında uyudum; samanlıklarda uyudum, geceleri. Hamağımı ağaçların dallarına asardım; dalgalarla ığralana ığralana uyudum; gemilerin güvertelerinde yattım; ya da kamaraların daracık yataklarında, lombozun o aptal gözünün karşısında. Pahalı kadınlar bekledi beni kimi yataklarda; kimi yataklarda çocuklar bekledim. Kimileri öyle yumuşak çarşaflarla kaplıydı ki, onlar da bedenim gibi aşka hazırlanırlardı sanki. Kamplarda, tahtalar üstünde uyudum, uyku bir yok oluş gibiydi. Bir an bile devinim duygusundan uzaklaşmadan, yürüyen vagonlarda uyudum.

Nathanaël, çok güzel uyku hazırlıkları vardır; çok güzel uyanışlar vardır; ama çok güzel uykular yoktur, düşleri de ancak gerçek sanırsam severim. Öyle ya, en güzel uyku bile uyanılan ânın değerine erişemez.

Ardına kadar açılmış penceremin karşısında, gökyüzünün hemen altındaymış gibi uyumaya alıştım.

Temmuzun çok sıcak gecelerinde, ayın altında, çırılçıplak uyurdum; şafakta karatavukların türküleriyle uyanırdım; her yanımı soğuk suya daldırırdım, günüme çok erken başladığım için gurur duyardım. Jura'da bir küçük vadiye bakardı pencerem, vadi çok geçmeden karlarla doldu; yatağımdan bir korunun kıyısını görürdüm; burada kargalar uçardı, ya da kuzgunlar; sürülerin çıngırakları erken erken uyandırırdı beni; evimin yanında bir çeşme vardı, sığırtmaçlar ineklerini sularlardı bu çeşmede. Hepsi de olduğu gibi belleğimde.

Brötanya hanlarında, sert çarşafların, güzel kokulu çamaşırların dokunuşunu severdim. Belle-Isle'de denizci şarkıları uyandırırdı beni; pencereme koşardım, kayıkların uzaklaşmalarını görürdüm; sonra denize doğru inerdim.

Çok ama çok güzel konutlar vardır; hiçbirinde uzun zaman kalmak istemedim. Yeniden kapanan kapıların, tuzakların korkusu. Usum üstüne yeniden kapanan hücreler. Göçebe yaşamı çobanların yaşamıdır. – (Nathanaël, senin eline vereceğim değneğimi, sen de bakacaksın koyunlarıma. Ben yorgunum. Şimdi sen gideceksin; ülkeler ardına kadar açılmış, hiçbir zaman doymaz sürüler de yeni otlaklar ardından meleşiyorlar.) .

Nathanaël, bazı bazı garip konutlar tuttu beni. Kimileri ormanların ortasındaydı, kimileri suların kıyısında; kimileri çok genişti. Ama biraz alışıp da onlara pek bakmamaya başladım mıydı, penceremden gördüklerim beni şaşırtmaz oldu muydu, gene düşünmeye başlayacağımı sezdim miydi, hemen bırakırdım onları.

(Bu taşkın yenilik arzusunu anlatamam sana, Nathanaël; bir şeye dokunuyormuşum, tazeliğini gideriyormuşum gibi gelmezdi hiç; ama ilk ve beklenmedik duyuşum öylesine güçlüydü ki, sonra hiçbir yineleme artıramazdı onu; aynı yerlere sık sık geri döndüğüm olduysa, bir günün, ya da bir mevsimin bildik çizgilerde daha

belirli olan değişikliğini duymak içindi; sonra, Cezayir'de kaldığım sıralarda, her gün-sonunu hep aynı küçük Mağrip kahvesinde geçirdiysem, bir akşamdan bir akşama, her yaratığın fark edilmez değişimini görmek içindi, zamanın, ufacık bir uzamı değiştirişine bakmak içindi.)

Roma'da, Pincio'nun orda, sokak düzeyinde, bir hapishane penceresi gibi parmaklıklı pencereme, çiçekçi kadınlar gelirler, bana gül satmak isterlerdi; hava güzel kokuyla dolardı. Floransa'da, yatağından taşmış sarı Arno'yu masamdan ayrılmadan görebilirdim. Biskra'nın setlerinde, ay ışığında, gecenin uçsuz bucaksız sessizliğinde, Meryem gelirdi. Geniş, ak, yırtık bir hayığa bürünmüş olurdu tepeden tırnağa, camlı kapının eşiğinde gülerek yere atardı; odamda çerezler beklerdi onu. Gırnata'da, odamın şöminesi üzerinde, şamdan yerine iki karpuz dururdu. Sevilla'da, *patio*'lar vardır; soluk mermerden avlulardır bunlar, gölgeyle, su serinliğiyle doludurlar; akan, seller gibi akan ve avlunun ortasında, havuzda şıpırdayan suyun serinliğiyle doludurlar.

Kuzey yeline karşı kalın, güney ışığı karşısında gözenekli duvar; güneyin bütün iyilikleri karşısında saydam, tekerlekli bir gezgin ev... Bize göre bir oda nasıl olmalıydı, Nathanaël? Geniş bir görünüm içinde küçük bir barınak.

❄

Gene pencerelerden söz edeceğim sana: Napoli'de, balkonlarda söyleşiler, akşam vakti, kadınların parlak giysileri yanında düşlere dalmalar; yarı inik perdeler bizi balonun gürültülü topluluğundan ayırırdı. Karşılıklı sözler söylenirdi, öyle hüzünlü bir incelikleri vardı ki, konuşma bir zaman kesilirdi; sonra portakal çiçeklerinin dayanılmaz kokusu, yaz gecesi kuşlarının türküsü

yükselirdi bahçeden; sonra bu kuşlar bile susardı bazı bazı; o zaman, uzaktan uzağa, zayıf zayıf, dalgaların gürültüsü duyulurdu.

Balkonlar; sepet sepet türüzotları, güller, akşam dinlenişi; ılıklık.

(Bu akşam, penceremin camında yürekler parçalayıcı bir fırtına hıçkırıp gözyaşı döküyor; onu her şeye yeğ tutmaya çalışıyorum.)

❋

Nathanaël, sana kentlerden söz edeceğim:

İzmir'i uzanmış bir küçük kız gibi uyur gördüm; Napoli'yi şehvet düşkünü bir yıkanan kadın gibi, Zaghouan'ı bir Kabil'li çoban gibi gördüm, yaklaşan şafak yanaklarını kızarttı. Cezayir aşktan titrer güneşte, karanlıkta aşktan bayılıp kalır.

Kuzeyde, ay ışığında uyumuş köyler gördüm; bir sarı, bir maviydi evlerinin duvarları; çevrelerinde ova uzanıyordu; tarlalarda kocaman kocaman kuru ot yığınları vardı. Issız kırdan çıkılır; uyumuş köye dönülür.

Kentler, gene kentler vardır; bazı bazı neden kurulduklarını bilinmez. – Ah! o Doğu kentleri, o Güney kentleri; damları dümdüz kentler, geceleri çılgın kadınların düşler kurduğu ak taraçalar. Hazlar; aşk şenlikleri; meydanlarda fenerler, komşu tepelerden bakılınca gecede bir yakamozlanma gibi görünen fenerler.

Doğu kentleri! Tutuşmuş şenlik; orada *kutsal sokaklar* denilen, kahveleri orospularla dolu, orospuları tiz çalgılarla raks eden sokaklar. Aklar giymiş Araplar dolaşırdı, çocuklarda – çocuklar aşkı bilemeyecek kadar küçük görünürlerdi bana, ne dersin? (Kimilerinin dudağı yumurtadan yeni çıkmış yavru kuşlardan da sıcaktı.)

Kuzey kentleri! Rıhtımlar; fabrikalar; dumanları gökyüzünü gizleyen kentler. Anıtlar; oynak kuleler; takların kurum satışı. Ağaçlı yollarda tantanalı atlı alayları, ivecen kalabalık. Yağmurdan sonra parıldayan asfalt; kestane ağaçlarının sararıp solduğu geniş caddeler; hep sizi bekleyen kadınlar. Geceler, öyle yumuşak geceler vardı ki, en ufak bir çağrıda bayılmak işten bile değildi.

Saat on bir. – Bahçe duvarı; demir kepenklerin tiz gürültüsü. Eski kentler. Geceleri, ben ıssız sokaklardan geçerken, fareler çabucak lağımlara kaçarlardı. Mahzenlerin hava deliklerinden, ekmek yapan yarı çıplak adamlar görünürdü.

❋

– Ey kahveler! – Sersemliğimiz gecenin çok ilerlemiş saatlerine dek sürerdi kahvelerde; içkilerin ve sözlerin sarhoşluğu en sonunda uykuyu yenerdi. Kahveler! Kimileri resimlerle, aynalarla doluydu, çok zengindi, ancak kibar insanlar girerdi içlerine; kimileri ufacıktı, gülünç türküler söylenirdi; kadınlar oynardı, çok yükseklere kalkardı etekleri.

İtalya'da, kimileri yaz akşamlarında meydanlara taşardı, limonlu dondurmalar yenilirdi bu kahvelerde. Cezayir'de bir kahve vardı, keyif tüttürülürdü. Bir gün neredeyse öldüreceklerdi burada beni; ertesi yıl, polis kapatmıştı bu kahveyi, müşterilerinin hepsi de kuşkulu kişilerdi.

Gene kahveler... Ey Mağrip kahveleri! – Bazı bazı bir ozan öykücü uzun uzun bir öykü anlatır; kaç geceler, anlamadan dinlemeye gelmiştim onu!.. Ama seni hiçbiriyle bir tutmam elbet, sessizlik ve gün-sonları ye-

ri, Bab el Derb'in küçücük kahvesi, toprak kulübe, Vaha'nın ucundaki, öyle ya, az ötede çöl başlıyordu – ben buradan, soluk soluğa geçen bir günden sonra, durgun bir gecenin indiğini görürdüm. Yanımda bir kaval coşardı. – Bir de seni düşünüyordum, Şiraz'ın küçük kahvesi, Hâfız'ın göklere çıkardığı kahve; Hâfız, sâkinin ve aşkın şarabıyla sarhoş, sessiz, güllerin yanına kadar geldiği taraçada, uyumuş, sâkinin yanında, dizeler kurarak bütün gece sabahı bekleyen Hâfız.

(Ozanlığımın bütün nesneleri bir bir saymaktan, onların türkülerini söylemekten başka bir şey olmayacağı bir çağda doğmak isterdim. Her birine teker teker konardı hayranlığım, övgüsü de kanıtlardı onu; yeterli nedeni olurdu.)

❋

Nathanaël, yapraklara birlikte bakmadık daha seninle. Yaprakların bütün eğrilerine...

Ağaçların yaprakları; yol yol oyulmuş, yeşil mağaralar; en ufak meltemlerde bile yer değiştirebilen dipler; bağlılık; biçimlerin anaforu; çentik çentik çeperler; dalların esnek kulpları; yuvarlak sallanmalar; küçücük yapraklar ve petekler...

Birbirlerine uymadan sallanan dallar... incecik dalların değişik esnekliği, yel karşısında dirençlerini değişik kılar da, yelin itkisini de değişik kılar da ondan... vb. – Başka bir konuya geçelim... Hangisine? – Bileştirim olmadığına göre, seçme de olmamalı... Hazır olmalı, Nathanaël, hazır!

– ve ansızın, dört bir yandan, *eşzamanlı* bir dikkatle (söylenmesi güç bir şey bu), kendi yaşam duygumu-

zu, dışarının bütün dokunuşunun yoğunlaşmış duygusuna dönüştürebilmek... (ya da tersi). – Buradayım; burada, bu delikte duruyorum, neler gelmiyor ki:

kulağımda : suyun bu sürekli sesi; bu çamlarda bu yelin kabarmış, sonra yatışmış sesi; çekirgelerin durup durup yeniden başlayan sesleri, vb.

gözlerimde : derede bu güneşin parıltısı; bu çamların kımıltısı... (bak, bir sincap)... bu yosunda bir çukur açan ayağımın devinimi vb.

tenimde : bu ıslaklığın (duyusu); sonra yosunun bu yumuşaklığının; (ah! hangi dal battı etime?..) avucumdaki alnımın; alnımın üstündeki elimin, vb.

burun deliklerimde : ...(Şısst! Sincap yaklaşıyor), vb.

Ve bütün bunlar *bir arada*, vb. küçük bir çıkın biçiminde – yaşam bu işte; – hepsi bu mu? – Hayır! Daha başka şeyler de var.

Öyleyse ben bir duyular kavşağından başka bir şey değil miyim sanıyorsun? – Yaşamım her zaman: bir BU'dur, bir de kendim. Sana bir başka kez söz ederim kendimden. Bugün sana

USUN TÜRLÜ BİÇİMLERİNİN ŞARKISI

nı da söylemeyeceğim.

EN İYİ DOSTLARIN ŞARKISI

nı da,

BÜTÜN KARŞILAŞMALARIN ŞARKISI

nı da söylemeyeceğim, içinde, başka sözler arasında, şu sözler vardı o şarkının:

Comes'da, Lecco'da üzümler olmuştu. Eski şatoları yavaş yavaş çöken, kocaman bir tepeye tırmanıyordum. Burada üzümlerin öylesine şekerli bir kokusu vardı ki, rahatımı kaçırıyordu. Burun deliklerimin ta gerilerine kadar, bir tat gibi giriyordu, bundan sonra bu üzümden yemenin hiçbir özelliği kalmıyordu, – ama öyle susuz, öyle açtım ki, birkaç salkım beni sarhoş ediverdi.

... Ama ben, her şeyden önce erkeklerden ve kadınlardan söz ediyordum bu şarkıda, şimdi onu sana söylemeyişim, bu kitapta, kişiler üzerinde durmak istemediğim içindir. Çünkü, sen de anlamışsındır ya, *hiç kimse* yoktu bu kitapta. Ben bile bir Görü'den başka bir şey değilim. Nathanaël, ben kulenin bekçisiyim, Lyncéus'um. Epey uzun sürmüştü gece. Ben kulenin tepesinden size doğru öyle bir bağırıyordum ki, şafaklar! Parlaklığı hiçbir zaman fazla gelmeyen şafaklar!

Gecenin sonuna dek bir ışık yeniliği umup durdum; şimdi de hiçbir şey gördüğüm yok, ama umuyorum; şafak hangi yandan söker, biliyorum.

Elbette bütün bir halk hazırlanıyor; sokaklarda bir uğultu duyuyorum kulenin tepesinden. Gün doğacak! Şimdiden bayram eden halk da güneşi karşılamaya gidiyor.

– Geceye ne dersin? Geceye ne dersin, nöbetçi?

– Yükselen bir kuşak görüyorum, inen bir kuşak görüyorum. Kocaman bir kuşak yükseliyor, görüyorum, tepeden tırnağa silahlanmış, yaşama doğru sevinçle silahlanmış da yükseliyor.

Ne görüyorsun kulenin tepesinden? Lyncéus, kardeşim, ne görüyorsun?

Ne yazık! Ne yazık! Bırak, öteki peygamber ağlasın; gece geliyor, gün de.

Gece geliyor, günümüz de. Uyumak isteyen uyusun. Lyncéus! İn şimdi kulenden. Gün doğuyor. Ovaya in. Daha yakından bak her şeye. Lyncéus gel! Yaklaş. İşte gün doğdu ve biz buna inanıyoruz.

YEDİNCİ KİTAP

Quid tum si fuscus Amyntas.
VIRGILE

Deniz yolculuğu
Şubat, 1895.

Marsilya'dan demir aldık.

Sert yel; parıl parıl hava. Mevsimsiz ılıklık; serenlerin sallanışı.

Şanlı deniz, saçak saçak. Dalgaların gülünç düşürdüğü gemi. Şanın baş izlenimi. Bütün eski yola çıkışların anısı.

Deniz yolculuğu

Kaç kez, kaç kez şafağı bekledim...

... umudu kırılmış bir denizde...

kaç kez, kaç kez şafağın geldiğini gördüm, deniz yatışmadı ama.

Şakaklarda ter. Zayıflıklar. Kendinden geçmeler.

Azgın deniz. Güvertenin üstünde seller gibi akan sular. Uskurun tepinmeleri...

Ey sıkıntı teri!

Yorgun başımın altında bir yastık...

O gece ay güvertenin üzerinde yusyuvarlaktı, parıl parıldı, – ben orda değildim, göremedim.

– Dalganın bekleyişi. – Su kitlesinin birdenbire patlaması; daralmalar; yeniden kabarmalar; yeniden düşmeler. – Benim cansızlığım; ben neyim burada? – Bir mantar – dalgalar üstünde bir zavallı mantar.

Dalgaların unutuşuna bırakmak kendini; vazgeçme şehveti; bir nesne olmak.

Gecenin sonu

Çok serin sabahta, kovalarla çekilen deniz sularıyla güverteyi yıkıyorlar; havalandırma. – Tahtanın üstünde ayrıkotundan fırçaların gürültüsünü duyuyorum kamaramdan. Zorlu sarsıntılar. – Lombozu açmak istedim. Tere batmış şakaklarda, alında, deniz havasının güçlü soluğu. Lombozu kapatmak istedim... Daracık yatak; yeniden düşmek oraya. Ah! Limana varmadan önceki bu korkunç alaboralar! Ak kamaranın duvarında ışıkların, gölgelerin oyunu. Darlık.

Görmekten bıkmış gözüm...

Bir kamışla, bu buzlu limonatayı emiyorum...

Sonra yeni toprak üzerinde uyanmak, bir hastalıktan kalkar gibi... – Düşlenmemiş şeyler.

❄

Uyanmak, sabah vakti, bir kıyıda;
Bütün gece dalgalarla sallandıktan sonra.

Cezayir

Tepelerin yaslandığı yaylalar,
Batılar, günlerin can çekiştiği;
Dalgaların çatladığı kıyılar;
Geceler, aşklarımızın uyuduğu...
Uçsuz bucaksız bir liman gibi gelecek gece bize doğru;
Düşünceler, ışınlar, hüzünlü kuşlar
Gelecekler, dinlenecekler günün aydınlığından sonra;

Gölgenin yatıştığı çalılıklarda...
Sonra durgun suyu çayırların, otlarla dolu kaynaklar.
... Sonra, uzun yolculuklar dönüşü.
Yatışmış kıyılar, – limanda gemiler.
Uyuyuşunu göreceğiz göçebe kuşun, bağlı kayığın,
Yatışmış dalgalar üstünde.
Akşamın uçsuz bucaksız limanını açtığını göreceğiz bize doğru,
Sessizlik ve dostluk limanını.
–Her şeyin uyuduğu saat gelip çattı işte.–

Mart 1895

Blidah! Sahel çiçeği! Kışın güzellikten yoksundun, solmuştun, baharda güzel göründün bana. Yağmurlu bir sabahtı; gevşek, yumuşak, hüzünlü bir gök; uzun yollarında çiçek açmış ağaçlarının kokuları dolaşıyordu burcu burcu. Durgun havuzun fıskıyesi; uzakta kışlaların boru sesleri.

İşte öbür bahçe, kimsesiz koru, içinde zeytin ağaçlarının altında, ölgün ölgün ak caminin ışıldadığı. – Kutsal koru! Bu sabah alabildiğine yorgun düşüncem dinlenmeye geliyor buraya, bir de aşk kaygılarından yorulup bitmiş tenim. Sarmaşıklar, geçen kış sizleri görmüştüm de çok güzel çiçeklenmeniz usuma bile gelmemişti. Salınan ak dallar arasında mor mor türüzotları, eğik buhurdanlar gibi salkımlar ve yolun altın kumlarına dökülmüş çiçek yaprakları. Suyun sesleri; ıslak sesler, havuzun kıyısında şıpırtılar, dev zeytinler, ak erkeçsakalları, leylak kümeleri, diken yumakları, gül koruları; yalnız gelmek buraya, burada kışı anımsamak, kendini öyle yorgun, öyle yorgun bulmak ki, bahara bile, ne yazık! şaşmamak; hatta daha fazla bir ağırlık arzulamak, çünkü bu kadar güzellik, ne yazık! buyur eder, yalnız adama güler ve yalnız arzularla, boş yollarda ağırbaşlı bir alayla kalabalıklaşır. Ve bu fazlasıyla durgun havuzdaki su seslerine karşın, çevrede, dikkatli sessizlik, yoklukları fazlasıyla belirtir.

❋

Bilirim, hangi kaynaklar serinletir gözkapaklarımı,
Kutsal koruyu bilirim; bilirim yolu,
Yaprakları, bu açık yerin serinliğini;
Gideceğim, akşamüstü, her şey susunca
Ve şimdiden okşayışı havanın
Aşktan çok uykuya çağırınca bizleri.
Soğuk kaynak, bütün gecenin ineceği.
Buz gibi su, içinden sabahın belireceği
Aklıktan titreye titreye. Arılık kaynağı.
Yeniden bulacak değil miyim şafakta,
Belirdiği zaman,
Aydınlıkları ve nesneleri

Şaşkınlıkla gördüğüm zamanki tadını?..
Orda yanmış gözkapaklarımı yıkamaya geleceğim zaman.

Nathanaël'e mektup

Bu ışık bolluğunun en sonunda ne olabileceğini düşünmüyorsun, Nathanaël; bu sürekli sıcaklığın verdiği şehvetli coşkunluğu düşünmüyorsun... Gökyüzünde bir zeytin dalı; tepelerin üzerinde gökyüzü; bir kahvenin kapısında bir kavalın türküsü... Cezayir öyle sıcak, öyle şenliklerle dolu görünüyordu ki, üç günlüğüne bırakmak istedim onu; ama Blidah'ta, sığındığım yerde, portakal ağaçlarını tepeden tırnağa çiçekte buldum...

Sabah der demez dışarı çıkıyorum; dolaşıyorum; hiçbir şeye bakmıyorum, her şeyi görüyorum; içimde, dinlenilmemiş duyulardan, çok güzel bir senfoni doğup düzenleniyor. Saat geçiyor; coşkunluğum yavaşlıyor, batmaya yüz tutmuş güneşin ilerlemesi nasıl yavaşlarsa öyle. Sonra, yaratık olsun, nesne olsun, vurulacağım şeyi seçiyorum – ama devingen olsun istiyorum. Çünkü benim coşkunluğum, bir noktada durur durmaz, canlı olmaktan çıkıyor. O zaman her yeni anda, daha hiçbir şey görmemişim, hiçbir şey tatmamışım gibime geliyor. Kaçan nesnelerin düzensiz kovalanışı içinde yitiriyorum kendimi. Dün, güneşi biraz daha fazla görebilmek için, Blidah'ya bakan tepelerin yukarısına koştum; güneşin batışını, bir de bulutların ak taraçaları renklendirişlerini görebilmek için. Ağaçların altında gölgeyi ve sessizliği buluyorum; ay ışığında dolaşıyorum; ikide bir, yüzer gibi oluyorum, ışıklı ve sıcak hava öylesine sarıyor beni, öylesine yumuşakça kaldırıyor.

... Gittiğim yolun *kendi* yolum olduğuna, nasıl gitmem gerekiyorsa öyle gittiğime inanıyorum. Uçsuz bucaksız güvenç alışkanlığım sürüyor, içine ant karışsaydı iman da denilebilirdi bu güvene.

Biskra

Kapı eşiklerinde kadınlar beklerdi; dimdik bir merdiven yükselirdi. Burada, kapı eşiklerinde otururlardı, ağırbaşlı, putlar gibi boyalı olurlardı, başlarında paralardan bir taç olurdu. Geceleri canlanırdı bu sokak. Merdiven kafesinin oluşturduğu bu ışık yuvasının içinde oturup beklerdi; parıldayan altın tacın altında, gölgede kalırdı yüzleri; hepsi de, hepsi de beni, yalnız beni bekler gibiydi; yukarıya çıkabilmek için, taca bir altın paracık daha eklenirdi; geçerken, pahalı kadın lambayı söndürürdü; dar bir yere girerdi; küçük küçük fincanlardan kahve içilirdi; sonra alçak sedirlerde zina edilirdi.

❋

Biskra bahçeleri

Athman, mektubunda bana, "Sizi bekleyen hurma ağaçlarının altında sürülere bakıyorum," diyordun. "Geleceksiniz! Dallarda bahar olacak: Gezeceğiz, düşüncemiz kalmayacak..."

– Athman, keçi çobanı, artık beni beklemek için, baharın gelip gelmediğini anlamak için, hurma ağaçlarının altına gitmeyeceksin. Ben geldim; dallarda bahar belirdi; geziyoruz, düşüncemiz de kalmadı.

Bugünün kurşun rengi havası; burcu burcu mimozalar. Islak ılıklık. Damlalar, kalın ya da geniş, kararsız damlalar, havada oluşmadalar sanki... Yapraklarda duruyorlar, dolduruyorlar onları, sonra birdenbire düşüyorlar.

... Bir yaz yağmuru anımsıyorum – ama yağmur muydu ki o? – O ılık damlalar, o hurma, o yeşil ve pembe ışık bahçesinin üzerine öyle geniş, öyle ağır düşmüşlerdi ki, öylesine ağırlardı ki, yapraklar, çiçekler, dallar, dağılmış çelenklerden bir aşk armağanı gibi, yığın yığın sulara dökülmüşlerdi. Dereler polenleri uzak döllenmeler üzre götürüyorlardı; suları bulanık ve sarıydı. Havuzlarda balıklar bayılmaktaydı. Suyun dibinde sazan balıklarının ağız açışları duyuluyordu.

Hırıldayan güney yeli toprağı çok derin bir yanmaya gömmüştü yağmurdan önce, şimdi yollar, dalların altında buharla doluyordu; mimozalar, şenliğin yayılıp serildiği kanepeleri korur gibi eğiliyorlardı. – Bir haz bahçesiydi burası; yünlüler giymiş erkekler, çizgi çizgi hayıklar giymiş kadınlar, ıslaklığın içlerine işlemesini bekliyorlardı. Kanepelerin üstünde duruyorlardı eskisi gibi, ama bütün sesler kesilmişti. Sağnağın damlalarını dinliyordu herkes, yaz ortasının geçici suyunu, kumaşları ıslatması, sunulmuş etleri yıkamasıyla baş başa bırakıyorlardı. – Havanın ıslaklığı, yaprakların etkisi öylesineydi ki, ben de bu kanepede, yanlarında kalıyordum, aşka direncim yoktu. – Sonra, yağmur geçip de damlalar yalnız dallardan dökülür olunca, herkes kunduralarını, sandallarını çıkardı; çıplak ayaklarıyla bu ıslak toprağa dokundular, toprağın yumuşaklığı şehvetliydi.

❋

Kimseciklerin dolaşmadığı bir bahçeye girmek; ak yünler giymiş iki çocuk götürüyor beni oraya. Çok uzun bir bahçe, ucunda bir kapı açılıyor. Daha büyük ağaçlar; daha alçak kök ağaçlara takılıyor. – Duvarlar. – Baştan başa yağmur altında köyler. – Ötede dağlar; oluşmakta olan dereler; ağaçların besini; ağırbaşlı, baygın döllenme; güzelim gezgin kokular.

Örtülü dereler; arklar (yapraklar, çiçekler birbirine karışmış) – ki 'seghia' derler adlarına, çünkü sular içlerinde ağır akar.

Gafsa'nın o güzellikleri tehlikeli havuzları: – *Nocet contantibus umbra.* – Şimdi gece bulutsuz, derin, çok ama, çok az dumanlı.

(Arap işi ak yünler giymiş çok güzel çocuğun adı 'Azous'tu, yani: Sevgili. Bir başkasının adı da 'Ouardi'ydi, gül mevsiminde doğmuş demekti.)

– Sonra hava gibi ılık sular,
Dudaklarımızın ıslandığı...

Karanlık bir suydu, açık seçik görünmüyordu gecede – sonra ay doğdu da gümüşleşiverdi. Yapraklar arasından doğar gibi oldu ve gece hayvanları oynaştı içinde.

❋

Biskra – sabah

Baştan başa yenilenmiş havaya çıkmak, şafak der demez – fışkırmak.

Ürperen sabahta bir zakkum dalı titreyecek.

Biskra – akşam

Bu ağaçta kuşlar vardı, ötüyorlardı. Ama nasıl ötüyorlardı, ah! nasıl ötüyorlardı, kuşlar böylesine güçlü ötemez sanırdım. Ağacın kendisi bağırıyordu sanki – bütün yapraklarıyla bağırır gibiydi – çünkü kuşlar görünmüyordu. Düşünüyordum: ölüp gidecekler bu yüzden; fazla güçlü bir tutku bu; ne olmuş bunlara böyle bu akşam? Geceden sonra yeni bir sabah doğacağını bilmiyorlar mı? Bir daha uyanmamak üzere uyumaktan mı korkuyorlar? Bir akşamda, aşkla tüketmek mi istiyorlar kendilerini? Sanki sonra sonsuz bir gecede kalacaklarmış gibi. Bahar sonunun kısa gecesi – Ah! Yaz şafağının onları uyandırışındaki sevinç, öyle bir sevinç ki, ertesi akşam, o gece ölmekten biraz daha az korkacak kadar anımsayacaklar uykularını.

Biskra – gece

Sessiz, çalılıklar; ama çevrede çöl, çekirgelerin aşk türküleriyle titreşiyor.

Chetma

Günlerin uzanışı. – Şuraya uzanmak. İncir ağaçlarının yaprakları daha da genişlemiş; kendilerini buruşturan elleri güzel güzel kokutuyorlar; sapları süt süt ağlıyor.

Sıcaklığın yeniden artması. – Ah! İşte benim keçilerimin sürüsü geliyor; sevdiğim çobanın kaval seslerini duyuyorum. Gelecek mi? Yoksa ben mi yaklaşacağım?

Saatlerin ağırlığı. – Geçen yıldan kalmış bir kuru nar sarkıyor daldan; iyice çatlamış, sertleşmiş; aynı dalda yeni çiçeklerin tomurcukları kabarmaya başlamış bi-

le. Kumrular geçiyor hurmalar arasından. Çayırda arılar canlanıyor.

(Enfida yakınında bir kuyu anımsıyorum, buraya güzel kadınlar inerlerdi; az ötede pembe ve kül rengi, kocaman bir kaya vardı; tepesinde arılar yaşardı, öyle duydum; evet, arılar vızıldar orada; kovanları kayanın içindedir. Yaz gelince, kovanlar sıcaktan çatlar, ballarını bırakırlar, bal da kaya boyunca akar; Enfidalılar gelip balı toplarlar.) – Çoban, gel! – (Ağzımda bir incir yaprağı çiğniyorum.)

Yaz! Altın sızıntısı; bereket; artmış ışığın parıltısı; aşkın uçsuz bucaksız taşması! Kim bal tatmak ister. Mum gözenekler eridi.

Ve o gün gördüğüm en güzel şey, ağıla getirilen bir koyun sürüsüydü. Çabuk çabuk atılan küçücük adımlar bir sağnak hışırtısı yaratıyordu; çölde güneş batıyordu; onlar toz kaldırıyorlardı.

Vahalar! Çölün üstünde adalar gibi duruyorlardı; uzaktan, hurmaların yeşilliği, köklerin su içtiği kaynağı muştuluyordu; bazı bazı kaynak bereketliydi, zakkumlar eğiliyordu üzerine. – O gün, saat ona doğru, oraya vardığımız zaman, daha öteye gitmeye yanaşmadan, ilkin; bu bahçelerin çiçeklerinde öyle bir büyü vardı ki, onlardan ayrılmak istemiyordum. – Vahalar! (Ahmet bana sonrakinin çok daha güzel olduğunu söyledi.)

❋

Vahalar. Sonraki çok daha güzeldi, çiçekleri de, hışırtıları da çok daha fazlaydı. Daha bereketli sulara, daha büyük ağaçlara eğiliyordu. Vakit öğleydi. Çimdik. – Ondan da ayrıldık sonra.

❋

Vahalar. Sonrakinin nelerini söylesem? Daha da güzeldi o, akşamı orada bekledik.

Bahçeler! Ne olursa olsun, bir kez daha söyleyeceğim akşamdan önceki hoş durgunluklarınızın ne olduğunu. Bahçeler! Kimileri vardı, içlerinde yıkanacağını sanırdı insan; kimileri kayısıların olgunlaştığı tekdüze bir meyve bahçesinden başka bir şey değildi artık; kimileri çiçeklerle, arılarla doluydu, hoş kokuları dolaşıyordu içlerinde, kokular öylesine güçlüydü ki, yiyecek yerini tutabilirlerdi, içkiler kadar sarhoş ediyorlardı bizi.

Ertesi gün yalnız çölü sever oldum.

Oumach

Kayalar, kumlar içindeki şu vaha vardı sonra, öğle vakti, hem de öylesine sıcak alevlerle girmiştik ki içine, gücü tükenmiş köy bizi bekler gibi bile değildi. Hurma ağaçları hiç eğilmedi. Kapı çukurlarında yaşlılar konuşuyorlardı; erkekler sızmışlardı; çocuklar okulda cıvıldaşıyorlardı; kadınlar ortada görünmüyordu.

Bu toprak köyün sokakları, gündüz pembe, gün batımında mor sokaklar; öğle vakti ıssızsınız, akşama canlanacaksınız; kahveler dolacak o zaman, çocuklar okuldan çıkacaklar, yaşlılar hâlâ konuşacak kapı eşiklerinde, ışınlar solgunlaşacak ve kadınlar peçelerini atıp çiçekler gibi taraçalara çıkacaklar, dertlerini anlatacaklar uzun uzun.

Bu Cezayir sokağı, öğleye doğru, bir anizet ve absent[1] kokusuyla dolardı. Biskra'nın Mağripli kahvelerinde kahve, limonata ya da çay içilirdi yalnız. Arap çayı; biberli tatlılık; zencefil; daha da fazla, daha da uzak

[1] Alkollü iki içki.

bir Doğu'yu düşündüren içki – hem de tatsız; fincanları boşaltıncaya kadar içmeye olanak mı var?

Touggourt Meydanı'nda koku satıcıları vardı. Türlü türlü reçineler satın aldık onlardan. Kimileri burundan çekiliyordu. Kimileri çiğneniyordu; kimileri yakılıyordu. Yakılanlar çoğu zaman şekerleme biçimindeydi; yakılınca buruk bir duman yayıyorlardı bol bol, çok keskin bir koku karışıyordu içlerine; dumanları dinsel coşkunlukları artırır, camilerdeki törenlerde yakılanlar da bunlardır. Çiğnenenler ağzı hemen acılıkla doldurur, dişleri de pis pis ziftlerlerdi; tükürüldükten uzun zaman sonra bile kokuları sürerdi. Koklananlarsa yalnız koklanırdı.

Témassine dervişinin tekkesinde, yemekten sonra, kokulu çörekler sundular bize. Altın rengi, kül rengi ya da pembe yapraklarla süslüydüler, birbirine karıştırılmış ekmek kırıntılarından yapılmışa benziyorlardı. Ağızda kum gibi dağılıyorlardı; ama ben, gene de bir hoşluk buluyordum onlarda. Kimileri gül kokuyordu, kimileri nar, kimileri iyiden iyiye ekşimiş gibiydi. – Bu yemeklerde sarhoş olmak için bir şeyler çekip tüttürmekten başka çare yoktu. İnsanı bıktıracak ölçüde tabaklar getirip götürürlerdi, tabak değişti mi konuşma da değişirdi. Sonra bir zenci gelirdi, bir ibrikten, kokulandırılmış bir su dökerdi parmaklarınıza; su bir leğene dökülürdü. Orada kadınlar da aşktan sonra bu leğenlerde yıkarlar adamı.

Touggourt

Meydanda konaklamış Araplar; yanan ateşler; akşam vakti neredeyse görünmez dumanlar.

– Kervanlar! Akşamla gelmiş kervanlar; sabahla gitmiş kervanlar; alabildiğine yorgun düşmüş, seraplardan sarhoş olmuş, şimdi de umutsuz kervanlar! Kervanlar! Ben de gelebilmeliydim sizinle, kervanlar!

Kimileri Doğu'ya doğru, sandalağacı, inciler, Bağdat balı karıştırılmış çörekler, fildişleri, işlemeler aramaya giderlerdi.

Kimileri Güney'e doğru, misk ve amber, altın tozu ve devekuşu tüyleri aramaya giderlerdi.
Kimileri Batı'ya doğru, akşamüstü yola çıkarlar, güneşin son parıltıları içinde silinirlerdi.

Yorgunluktan bitmiş kervanların dönüşünü gördüm ben; develer meydanlara çökerlerdi; en sonunda indirilirdi yükleri. Kalın bezden denklerdi bunlar, içlerinde neler vardı, neler yoktu, bilinmezdi. Başka develer, bir tür tahtırevan içinde gizlenmiş kadınlar taşırlardı. Başkaları çadırların öteberilerini taşır, çadırlar da akşam vakti, kullanılmak üzere açılırdı. – Uçsuz bucaksız çöldeki o görkemli, o alabildiğine geniş yorgunluklar! Meydanlarda ateşler yanar, akşam yemekleri yenir.

❋

Kaç kez, ah! kaç kez, şafak der demez kalkıp da aylalardan bile parlak, kızıllaşmış Doğuya doğru –kaç kez, son hurmaların, yaşam artık çölü yenemediğinden, soldukları vahanın kıyısında– şimdiden fazlasıyla parlak ve önünde bakışlar dayanmaz ışık kaynağına eğilmiş gibi, arzularımı sana doğru uzattım geniş ova, tepeden tırnağa ışığa, yakıcı sıcağa batmış ova... Hangi yeterince coş-

muş coşkunluk, hangi yeterince taşkın aşk, çölün yakıcılığını yenecek ölçüde yakıcıdır?

Sert toprak; iyilikten, tatlılıktan uzak toprak; tutku, coşku toprağı; peygamberler sevgilisi toprak – ah! Acılı çöl, şan, şeref çölü, tutkuyla sevdim ben seni.

Seraplarla dolu tuz göllerinde, ak tuz kabuğunun su görünüşüne girdiğini gördüm. – Göğün mavisinin ovada yansımasına aklım erer – deniz gibi gök rengi tuz gölleri – ama, kamış desteleri, daha ötede yıkıntı biçiminde, tabaka tabaka kayalıklar – bu yüzden kayık görünüşleri, ötede bu saray görünüşleri neden? – Bütün bu biçimleri değişmiş, bir düş-su derinliğine asılmış nesneler. (Kuru tuz gölünün kıyısı mide bulandırıcıydı, tuzla karışmış, yakıcı, korkunç bir balçıktı.)

Eğri sabah ışını altında Amar Khadou Dağlarının pembeleştiklerini, tutuşmuş bir cisme benzediklerini gördüm.

Ben, yeli ufkun ucundan kumlar kaldırır, vahayı soluk soluğa bırakır gördüm. Vaha artık fırtınadan yılmış bir gemiden başka bir şey değil gibiydi; altüst olmuştu yelden. Ve küçük köyün sokaklarında cılız, çıplak adamlar, sıtmanın keskin susuzluğuyla kıvranıyorlardı.

Hüzünlü yollar boyunca deve iskeletlerini ağarır gibi gördüm; – kervanların bıraktığı, çok yorulmuş, sürüklenemez olmuş, önce korkunç pis kokular yayarak, sineklerle kaplanarak çürüyen develer.

Akşamlar gördüm, böceklerin tiz vızıltılarından başka hiçbir şarkının anlatmadığı akşamlar.

– Gene çölden söz etmek istiyorum:

Halife çölü, yılanlarla dolu çöl; yelde dalgalanan yeşil ova.

Taş çölü; kuraklık; tabaka tabaka kayalar parlar; uyuz-sinekleri uçuşur; kamışlar kurur; her şey güneşte çatırdar.

Kil çölü; azıcık su aksa, her şey yaşayabilirdi burada. Yağmur yağar yağmaz her şey yeşerir; kuru toprak gülümsemesini unutmuş gibi görünse bile, burada otlar, başka yerdekilere göre daha bir yumuşak, daha bir hoş kokulu gibidir. Daha tohuma varmadan güneş gelip kendisini soldurur, diye korkar buranın otu, çiçeklenip güzel güzel kokmakta daha bir ivecendir; aşkı hızlıdır. Güneş geri döner; toprak çatlar, tozlaşır, suyu her yandan bırakır; korkunç biçimde çatlamış toprak; büyük yağmurlarda bütün su sel çukurlarına kaçar, hor görülen, tutma gücü olmayan toprak; umutsuzcasına bozulmuş toprak.

Kum çölü. – Deniz dalgaları gibi oynak kumlar; durmadan yer değiştiren kum dağları; ehrama benzer bir şeyler uzaktan uzağa yol gösterir kervanlara; birinin tepesine çıkılır, bir başkasının tepesi görünür ufkun ucunda.

Yel esti mi kervan durur; deveciler develerin ardına sığınır.

Kum çölü – olanaksız yaşam; yelin çarpıntısından, sıcaktan başka hiçbir şey kalmamıştır artık. Kum gölgede güzel güzel kadifelenir; akşam olur, alevlenir, sabah olur, küle benzer. Kum tepelerinin arasında apak vadiler vardır; atlarla geçerdik oralardan; adımlardan sonra kum kapanırdı; yeni bir kum tepesine geldik mi onu geçemeyeceğimizi düşünürdük, öylesine yorgunduk.

Seni tutkuyla seveceğim, kum çölü. Ah! En küçük kumun bile kendi biricik yerinde, evrenin bir bütünlüğünü yinelesin – De bana, toz, sen hangi yaşamı anımsarsın? Hangi aşktan dağılmış yaşamı? – Toz, kendini övsünler ister.

Ruhum, kumda ne gördün?
Ağarmış kemikler – boşalmış hayvan kabukları...
Bir sabah bizi güneşten koruyacak kadar yüksek bir kum tepesinin yanına geldik. Oturduk. Gölge neredeyse serindi ve kamışlar nazlı nazlı büyüyorlardı.

Ama gecenin, gecenin nesini söylesem?
Ağır bir deniz yolculuğudur.
Kumlar kadar mavi değildir sular.
Gökten daha aydınlıktılar.
– Bir akşam bilirim, her yıldız, bir bir, ayrıca, güzel görünmüştü gözüme...

Saül, çölde dişi eşeklerini arayan Saül – eşeklerini bulamayacaksın – ama, aramadığın bir şeyi, krallığı bulacaksın.
Böcekleri bedeninden beslemenin sevinci.
Yaşam bizim için

YABANSIYDI, BEKLENMEDİK BİR TADI VARDI.

ve ben mutluluk burada,
ölüm üstünde bir çiçeklenişe benzesin isterim.

SEKİZİNCİ KİTAP

> Fosfora ışığı nasıl bağlanırsa, edimlerimiz de bize öyle bağlanır; parıltımızı onlar sağlar; orası öyle, ama bu da yalnız bizim yıpranışımızla gerçekleşir.

Aklım, o masalsı yolculuklarınız boyunca, alabildiğine coştun!

Ey yüreğim! Kanasıya suladım seni!

Tenim, seni aşkla sarhoş ettim.

Şimdi, dinlendikten sonra, servetimi hesaplayacağım diye boşuna uğraşıyorum. Servetim yok benim.

Bazı bazı, benim de bir öyküm olsun artık diye, geçmişte bir anı demeti arıyorum, ama tanıyamıyorum onlarda kendimi, yaşamım taşıyor. Her zaman yeni bir an içinde yaşıyormuşum gibime geliyor. İçe kapanma dedikleri şey, benim için olanaksız bir zorlama; *yalnızlık* sözcüğünü anlamıyorum artık; benliğimde yalnız olmak, artık hiçbir şey olmamaktır; ben kalabalığım. Çoğalmışım ben. – Hem de ancak her yerde olduğum zaman evimdeyim; her zaman da arzu beni kovuyor ora-

dan. En güzel anı bile bir mutluluk molozundan başka türlü görünmüyor gözüme. En ufak su damlası, bir gözyaşı bile olsa, elimi ıslatır ıslatmaz, en değerli gerçekliğe bürünüyor benim için.

❋

Seni düşünüyorum, Ménalque!

De bana! Dalgaların köpükleriyle kirlenmiş gemin şimdi hangi denizlerde yol alacak?

Şimdi, küstah debdebeyle yüklü, arzularımı bununla yeniden susatmakla mutlu, geri dönmeyecek misin Ménalque? Şimdi dinleniyorsam da senin bolluğun içinde dinleniyorum... Hayır; – sen bana hiç dinlenmemeyi öğrettin. – Bu alabildiğine başıboş yaşamdan hâlâ bıkmadın mı? Beni sorarsan, bazı bazı acıdan haykırdığım oldu, ama hiçbir şeyden yorgun değilim – ve bedenim yorgun olduğu zaman, zayıflığımı suçluyorum; arzularım beni daha iyi ummuşlardı. – Elbet, bugün bir şeye pişmansam, o da birçok meyveleri, senin sunduğun meyveleri, ey bizi besleyen Aşk Tanrısı, ısırmadan bozulmaya, benden uzaklaşmaya bırakmış olmamdır. – Çünkü, bugün el sürmediğimizin ileride yüz katını buluruz, diye okurlardı İncil'den... Ah! Arzumun kavradığı zenginlikten ötesini ne yapayım? Çünkü ben öyle şehvetler tanıdım ki, azıcık daha artsalar, tatlarını duyamazdım.

❋

Tövbekâr olmuşum, çile çekiyormuşum,
Yok canım, pişmanlık bana mı kalmış?
SÂDİ

Evet, elbette! Karanlık geçti gençliğim;
Çok pişmanım.
Ne toprağın tuzunu tadardım,

Ne de engin, tuzlu denizlerin.
Toprağın tuzuyum sanırdım,
Tadımı yitirmekten korkardım.

Denizin tuzu hiçbir zaman yitirmez tadını; ama benim dudaklarım şimdiden yaşlı onu tatmak için. Ah! Ruhumun oburca istediği sırada, ne diye içime çekmedim deniz havasını? Şimdi beni hangi şarap sarhoş eder ki?

Nathanaël, ah! Nathanaël, ruhun güleçken doyur sevincini – aşk arzunu, dudakların öpülmesi daha güzelken, sarılışın sevinçliyken doyur.

Çünkü düşünecek ve diyeceksin ki: – Meyveler şuracıktaydı; ağırlıkları dalları eğmeye, yormaya başlamıştı; – ağzım şuracıktaydı, hem de arzuyla doluydu; – ama ağzım kapalı kaldı, ellerim de uzanmadı, çünkü dua etmek için birleşmişlerdi; – ruhum ve tenim de umutsuzca susamış kaldı. – Saat umutsuzca geçti.

(Doğru mu olacaktı? Doğru mu olacaktı, Sulamite?
Beni bekliyormuşsunuz da bilmiyormuşum!
Beni aramışsınız da duymamışım yaklaşmanızı.)

Ah! Gençlik – insan yalnız bir zaman sahip olur ona, yaşamının geri yanında da onu çağırıp durur.

(Haz kapımı çalıyordu; arzu ona yüreğimden sesleniyordu; bense secdedeydim, açmıyordum kapıyı.)

Geçen su elbette birçok tarlaları sulayabilir daha, birçok dudaklar da susuzluklarını giderebilirler onda. Ama ben nesini tadabilirim? – Geçen, geçtikten sonra da yakan serinliğinden başka nesi var benim için? – Hazzımın görünüşleri, sizler sular gibi akacaksınız. Su burada yenilenecekse. Değişmez bir serinlik üzre yenilensin.

Irmakların tükenmez serinliği, derelerin sonsuz fışkırışı, bir zamanlar ellerimin battığı, sonra da serinliği

kalmadı diye dökülen tutsak su değilsiniz siz. Tutsak su, siz insanların bilgeliği gibisiniz. İnsanların bilgeliği, ırmakların tükenmez serinliği yok sizde.

Uykusuzluklar

Bekleyişler. Bekleyişler; bedende bir ateş, bir ateş; ağaçlı yollarda gençlik saatleri... Sizin 'günah' dediğiniz her şey karşısında ateşli bir susuzluk.

Bir köpek ayın ardından dertli dertli uluyordu.

Bir kedi ciyak ciyak ağlayan bir bebeğe benziyordu.

Kent en sonunda biraz dinginlik tadacaktı, böylece ertesi gün bütün umutlarını gençleşmiş bulacaktı.

Ağaçlı yollarda saatler anımsıyorum; taşlar üstünde yalınayak; alnımı balkonun ıslak demirine dayardım; ayın altında, tenimin parıltısı koparılacak bir eşsiz meyve gibi. Bekleyişler! Sizler tükenişimizden yanaydınız... Fazlasıyla olmuş meyveler! Biz, sizleri susuzluğumuz çekilmez olunca, yakışına dayanacak gücümüz kalmayınca ısırdık ancak. Bozulmuş meyveler! Zehirli bir tatsızlıkla doldurdunuz ağzımızı, ruhumu derinden derine bulandırdınız. – Mayhoşluğu geçmemiş etinizi daha gençlik eldeyken ısırana ne mutlu, incirler, hiç beklemeden... sonra, serinlemiş olarak, yolda – bizim çetin günlerimizi bitireceğimiz yolda koşmak üzere, burcu burcu aşk kokan sütünüzü emene ne mutlu.

(Ruhumun dayanılmaz yıpranışını önlemek için elimden geleni yaptım kuşkusuz; ama, ancak duyularımı yıpratarak ayırabildim onu Tanrı'sından; gece-gündüz onunla uğraşıyordu; güç dualar araştırır dururdu; coşkudan tükenirdi.)

Ben bu sabah hangi mezardan kaçtım? – (Deniz kuşları kanatlarını gererek çimiyorlar.) Ve benim için yaşamın görüntüsü, ah! Nathanaël: arzu dolu dudaklar üstünde tat dolu bir meyvedir.

❋

Geceler vardır ki uyunamazdı.

Büyük bekleyişler vardı –çoğu zaman neyin bekleyişi olduğu bilinmeyen bekleyişler– kolum kanadım yorgun ve aşkla bükülmüş gibi, boşu boşuna uykuyu aradığım yatağın üstünde. Bazen de, tenin şehvetinin ötesinde, daha gizli bir şehvet gibi ikinci bir şehvet ararım.

... Susuzluğum saatten saate artıyordu ben içtikçe. Sonunda öyle bir keskinleşti ki, neredeyse arzudan ağlayacaktım.

... Duyularım saydamlaşıncaya dek aşınmışlardı, sonra sabahleyin kente doğru indiğim zaman, göğün mavisi benliğime girdi.

... Dudaklarımın derilerini kopara kopara korkunç kamaşmış dişler – uçları da baştan başa aşınmış gibi. Ve sanki bir içten emilme sonunda çökmüş şakaklar. – Çiçeklenmiş soğan tarlalarının kokusu, hiç yoktan kusturabilirdi beni.

Uykusuzluklar

... Ve bağıran ve ağlayan bir ses duyuldu gecede: Ah! diyordu. Ağlıyordu, işte bu pis kokulu çiçeklerin meyvesi: çok hoş. Bundan böyle, ben arzumun bulanık sıkıntısını yollarda dolaştırmaya gideceğim. Kapalı oda-

ların bunaltıyor beni, yatakların da doyurmaz oldu. – Sonu gelmez, başıboş gezilerine bir amaç arama bundan böyle...

Susuzluğumuz öylesine şiddetlenmişti ki, ne kadar mide bulandırıcı olduğunu anlamama zaman kalmadan, bir bardak dolusu içmiştim bu sudan.

... Ey Sulamite! Daracık, kapalı bahçelerde, gölgede olgunlaşmış meyveler gibi olacaksınız benim için.

Ah! diye düşünüyordum, uyku susuzluğuyla şehvet susuzluğu arasında yoruluyor bütün insanlık. – Tüyler ürpertici gerilmeden sonra ateşli koyulaşım, sonra tenin rahata ermesi, uykudan gerisi düşünülmez olur – ah! uyku! – ah! yeni bir arzu atılımı bizi yaşama yeniden uyandırmasaydı. –

Ve bütün insanlık, acısını azaltmak için yatağında dönüp duran bir hasta gibi çırpınır.

... Sonra, birkaç haftalık emekten sonra, sonu gelmez dinlenmeler.

... Ölüme bir giysi götürebilirmişiz gibi! (Yalınlaşma.) Öleceğiz – uyumak üzere soyunan bir kimse gibi.

Ménalque! Ménalque, seni düşünüyorum!

Ne çıkar? diyordun, evet, biliyorum: burada da, orada da bir olacak rahatlığımız.

... Şimdi orada, akşam oluyordu...

... Ah! Zaman kaynağına doğru yükselebilseydi! Geçmiş geri gelebilseydi! Nathanaël, seni alıp gençliğimin o tutkun saatlerine götürebilmek isterdim, bal gibi yaşam akardı içimden. – Bunca mutluluk tatmış olmakla, ruh avuntu bulacak mı? Çünkü, ben oradaydım, o bahçelerdeydim, bendim o, bir başkası değil; sazın o şar-

kısını dinliyordum; o çiçekleri içime çeker gibi kokluyordum; o çocuğa bakıyordum, dokunuyordum – ve elbette bu oyunların her birine her yeni bahar eşlik eder, – ama bir zamanlar ben olan, *o başkası*, ah! Ben nasıl o olabilirim yeniden? – (Kentin çatılarına yağmur yağıyor şimdi; odamda kimsecikler yok.) Orada, Lossif'te, sürülerin döndüğü saattir şimdi; dağdan dönerlerdi; çöl, günbatımında altına bürünürdü; akşamın durgunluğu... şimdi (şimdi.)

Haziran gecesi
Paris

Athman. Seni düşünüyorum; Biskra, senin hurma ağaçlarını. – Touggourt, senin kumlarını... Vahalar, çölün o kupkuru yeli hışırtılı hurma dallarınızı hâlâ sallar mı? Sıcaktan çatlamış narlar, ekşi tanelerinizi gene döküyor musunuz? –

Chetma, senin serin sularını, yanında terlenen sıcak kaynağını anımsıyorum. – El Kantara, altın köprü, türkülü sabahlarını, coşmuş akşamlarını anımsıyorum senin. – Zaghouan, incir ağaçların, zakkum ağaçların gözlerimin önüne geliyor: Kairouan, hintincirlerin; Sousse, senin zeytin ağaçların. – Senin kederini düşünüyorum. Oumach, yıkılmış kent, bataklıklarla çevrili duvarlar, – senin kederini de, hüzünlü Droh, kartallar ülkesi, dayanılmaz köy, boğuk dere.

Yüksek Chegga, hâlâ çöle mi bakarsın? M'rayer, incecik ılgın ağaçlarını tuz gölüne batırıyor musun? Mégarine, tuzlu suyla sulanıyor musun? – Güneşte hep solar mısın, Témassine?

Enfida'nın orda bir kısır kaya anımsıyorum, baharda bal akardı içinden; yanında bir kuyu vardı, çok güzel kadınlar buradan su çekmeye gelirlerdi, neredeyse çıplak olurlardı.

Athman'ın yarı yıkık evceğizi, hep orada şimdi de ay ışığında mısın? – Orda anan örgü örerdi, bacın, Amhour'un karısı, şarkı söyler, ya da masal anlatırdı; çekirge sürüleri gecede alçaktan alçaktan şenlik ederlerdi orda – o gül rengi, uykulu suyun yanında.–

Ey arzu! Kaç geceler uyuyamadım bir türlü, uykumun yerini tutan bir düşün üstüne eğiliyordum, hem de nasıl eğiliyordum! Ah! Akşam vakti sisler varsa, hurma dalları altında kaval sesleri, daracık yolların derinliklerinde ak giysiler, yakıcı aydınlığın yanı başında tatlı gölge varsa... gideceğim!..

– Küçük lamba, topraktan ve yağdan lamba! Gece yeli alevini sallıyor; silinmiş pencere; gökyüzünün küçücük mazgalı; çatılar üstünde durgun gece; ay.

Boşalmış sokakların ötelerinde, bazı bazı bir omnibüsün, bir arabanın tekerlek sesleri duyuluyor; çok daha ötelerde, kentten ayrılan trenlerin düdük sesleri, trenlerin kaçışı – büyük kentin uyanmayı bekleyişi duyuluyor...

Odanın döşemesinde balkonun gölgesi, kitabın ak sayfası üzerinde alevin titreyişi. Soluma.

– Ay şimdi görünmez olmuş; önünde bahçe bir yeşillik havuzu gibi... Hıçkırık; sıkılmış dudaklar; fazlasıyla yüce kanılar; düşüncenin büyük sıkıntıları. Ne diyeceğim? *Gerçek şeyler* – BAŞKASI – *kendi* yaşamının önemi; onunla konuşmak...

İLAHİ

SONUÇ YERİNE

M. A. G.'ye

Doğan yıldızlara çevirdi gözlerini. "Bütün adlarını biliyorum, dedi; her birinin birçok adı var; türlü erdemleri var. Yürüyüşleri bize durgun görünür ya çok hızlıdır, onları yakıcı kılar. Kaygılı kızgınlıkları, koşularındaki şiddetin nedeni, parıltıları da bunun sonucudur. İçten bir istem onları iter, yöneltir; çok hoş bir çaba da yakıp tüketir; bunun için ışıl ışıldırlar, güzeldirler.

Tümüyle birbirlerine bağlı dururlar, bağları da erdemler ve güçlerdir, böylece biri öbürüne, öbürü hepsine bağlıdır. Her birinin yolu çizilmiştir, her biri kendi yolunu kendi bulur. Her yolu bir ayrı yıldız tuttuğundan, başka birini yolundan ayırmadan kendi yolunu değiştiremez. Her biri kendi yolunu, hangi yoldan gitmesi *gerekiyorsa* ona göre seçer; gitmesi gereken yolu istemesi zorunludur ve bize zorunlu gibi görünen yol, her birinin istediği yoldur, öyle ya, her birinin istemi tamdır. Gözler kamaştıran bir aşk yol gösterir onlara; seçimleri yasalar koyar; bizler de onlara bağlıyız; kurtulamayız."

SUNU

Nathanaël, şimdi kitabımı at. Sıyrıl ondan. Beni bırak. Beni bırak; canımı sıkıyorsun artık; beni tutuyorsun. Sana gösterdiğim aşırı aşk fazla uğraştırıyor beni. Birini yetiştirir gibi davranmaktan bıktım. Seni tıpkı bana benzer istediğimi ne zaman söyledim sana? –Benden farklısın da onun için seviyorum seni, sende yalnız benden farklı olanı seviyorum.– Kimi yetiştirecektim kendimden başka? Nathanaël, söyleyeyim mi sana? Durmamacasına yetiştirdim kendimi. Şimdi de sürdürüyorum. Kendime bir değer verirsem, yapabileceklerimden dolayı veririm.

Nathanaël, at kitabımı; onunla yetinme. Senin gerçeğini bir başkasının bulabileceğini sanma; her şeyden çok bundan utan. Yiyeceklerini ben hazırlasam, yemek için bir arzu duymazdın; yatağını ben hazırlasam, uyumaya uykun olmazdı.

Kitabımı at; yaşam karşısında binlerce tutumdan biri olduğunu düşün onun. Kendi tutumunu ara. Bir başkasının da senin kadar iyi yapabileceği bir şeyi yapma. Bir başkasının da senin kadar iyi söyleyebileceğini söyleme –senin kadar iyi yazabileceğini yazma. Kendinde kendinden başka hiçbir yerde bulunmadığını sezdiğine bağlan ve kendinden, sabırla ya da sabırsızlıkla ah! Varlıkların en yeri doldurulmazını yarat.

YENİ NİMETLER

Fransızca aslından çeviren
TAHSİN YÜCEL

Özgün adı
Les Nouvelles Nourritures
(1935)

1. basım: Şubat 1960, Varlık
2. basım: Temmuz 1989, Can
3. basım: Ocak 2000, Can

BİRİNCİ KİTAP

I

Ben yeryüzü seslerini işitmez olunca, dudaklarım yeryüzünün çiylerini içmez olunca gelecek kişi –belki de ilerde beni okuyacak olan kişi– bu sayfaları senin için yazıyorum; çünkü yaşadığına yeterince şaşmıyorsun belki; yaşamına, bu şaşırtıcı mucizeye gereğince hayranlık duymuyorsun belki. Bazı bazı bana öyle geliyor ki, benim susuzluğumla içeceksin, seni şu okşadığın öbür yaratığın üzerine eğen de sanki benim kendi arzum.

(Arzuya ne denli hayranım, aşk olur olmaz belirsizleşiveriyor. Aşkım onun bütün bedenini öyle yaygın, öyle her yandan kucaklıyordu ki, Jüpiter gibi ayrımına bile varmadan buluta dönüşebilirdim.)

Bir bir okşadı çiçekleri
Başıboş meltem.
Bütün yüreğimle dinliyorum seni,
Dünyanın ilk sabahının şarkısı.

Sabah sarhoşluğu,
Doğan ışınlar, sonra çiçek yaprakları,
Sıvılar içinde...

Dinle en candan öğüdü,
Dinle, bekleme boşuna,
Bırak geleceği, gelsin,
Usulca sarsın seni.

İşte gitti gidecek nerdeyse,
Ilık okşayışı günün,
Öyle ki, en korkak ruh bile
Aşka bırakabilir kendini.

❋

Mutlu olmak üzere doğdu insan,
Bütün doğa bunu öğretiyor.

Saçılmış bir sevince batmış yer, güneşin çağrısıyla terler gibi dışarıya veriyor bu sevinci – nasıl da coşturuyor bu havayı, öğe şimdiden canlanmaya başlıyor havada, hâlâ boynu eğik ama ilk katılıktan sıyrılıyor... Yasaların kördüğüm oluşundan alabildiğine güzel karışıklıkların doğduğu görülüyor: Mevsimler; gelgitlerin dalgalanışı; buharların durgunluğu, sonra sellerce dönüşleri; günlerin sakin sakin birbirini kovalayışı; yellerin belirli zamanlarda dönüşleri; şimdiden canlanan her şeyi düzenli bir uyumla sallanıyor. Sevincin düzenlenmesine hazırlanıyor her şey; hemen sonra da canlanıyor işte, yaprakta hiçbir şeyden sakınmadan titriyor, ad alıyor, bölünüyor, çiçekte koku, meyvede tat oluyor, kuşta bilinç ve ses oluyor. Öyle ki yaşamın dönüşü, biçimlenmesi, sonra silinmesi, ışınlarda buharlaşan, sonra da sağanakta yeniden toplanan suyun dönüşüne öykünüyor.

Her hayvan bir sevinç çıkınından başka bir şey değil.

Her şey var olmayı seviyor ve her varlık seviniyor. Senin tat olduğu zaman meyve, şarkı olduğu zaman da kuş dediğin şey, sevincin ta kendisidir.

Mutlu olmak üzere doğdu insan, bütün doğa bunu öğretiyor. Bitkiyi yeşerten, kovanı balla, insan yüreğini iyilikle dolduran şey, hazza yönelik çabadır.

❋

Dallar arasında sevinçle dolup taşan güvercin, – Yelde sallanan incecik dallar, – Dallar arasından ışıldayan denizin üzerinde, – Ak kayıkları eğen yel, – Tepeleri ağaran dalgalar, – Sonra gülüş, sonra gök, sonra bütün bunların apaydınlığı, – Bacım, kendini anlatan yüreğim bu benim. – Mutluluğu, – Senin yüreğine mutluluğunu anlatıyor.

❋

Kim getirmiş olabilir beni dünyaya, bildiğim yok. Tanrı dediler; o olmasa, kim olabilirdi?

Gerçek şu: var olmaktan bazı bazı öyle ateşli bir sevinç duyuyorum ki, var olmayı var olmadan önce de arzulamıyor muydum diye kuşkulanıyorum.

Ama tanrıbilimsel tartışmasını kışa saklayacağız; çünkü bir sürü sinir bozucu şeyler var bu konuda.

Her şeyi silip attım. Her şeyi süpürüp attım. Tamam artık! Kız-oğlan-kız toprağın üzerinde, yeniden doldurulacak gökyüzünün önünde, çırılçıplak dikiliyorum.

Seni tanıyorum, Phoibos! Kırağılı çimenler üstüne gür saçlarını dağıtıyorsun. Kurtarıcı yayınla gel. Altın okun, yumuk gözkapaklarımdan giriyor, karanlığa ulaşıyor; utkuya eriyor, içerideki canavar yenildi. Rengi ve ateşi getir tenime, dudağıma susuzluğu, yüreğime hayranlığı getir. Zenitten yere attığın ipek basamakların en çekicisini yakalayacağım. Ayaklarım yere değmiyor artık; bir ışık çizgisinin ucunda sallanıyorum.

Ey benim sevdiğim, ey çocuk! Seni de götürmek istiyorum kaçışımda. Hadi, elini çabuk tut, yakalayıver ışını; işte yıldız! At ağırlıkları üzerinden. En hafif geçmişin yükü bile seni tutsak etmesin artık.

❋

Beklememeli artık! Beklememeli! Ey tıkanmış yol! Öteye geçiyorum ben. Sıra bende. Işık el etti bana; arzum yol göstericilerin en güveniliridir ve bu sabah her şeye tutkunum ben.

Binlerce ışıklı tel kesişiyor, gelip yüreğimin üstünde düğümleniyor. Gelip geçici binlerce sezgiden mucizemsi bir giysi örüyorum. Tanrı bakıp bakıp gülüyor aradan, ben de Tanrı'ya gülümsüyorum. Kimdi söylemiş büyük Pan'ın öldüğünü? Soluğumun buğuları arasından onu gördüm. Dudaklarım ona doğru uzanıyor. Bu sabah "Ne duruyorsun?" diye mırıldandığını duyduğum da o değil miydi?

Aklımla, elimle, parlak ve çıplak olmayan bütün perdeleri kaldırıyorum önümden.

❋

Ey ölgünlük dolu bahar,
Bağışla beni.

Sana bırakıyorum yüreğimi,
Sen bitkinlik dolusun.

Kararsız düşüncem,
Meltemde sallanıyor.

Yumuşak bir akış sızmakta
İçime baldan.

Ah! Görmek ve işitmek
Yalnız uyku arasından!

Gözkapaklarımın arasından
Karşılıyorum ışığını,

Beni okşayan güneş;
Tembelliğimi bağışla...

İç benim savunmasız yüreğimi,
Hoşgörü dolu güneş.

❄

Ben yeni Adem'im, bugün ben koyuyorum adları. Bu ırmak benim susuzluğumdur; bu koru gölgesi benim uykum; bu çıplak çocuk da arzum. Aşkım kuşun şarkısından alıyor sesini. Bu arı kovanında yüreğim uğulduyor. Değişken çevrem, benim sınırım ol; eğri ışığın altında daha da açılıyorsun, belirsizleşiyorsun, mavileşiyorsun.

❄

Aşkın ve düşüncenin en yüce kavşak noktası burası.
Boş kâğıt önümde parıldıyor.
Tanrı'nın insan olması gibi düşüncem de uyumun yasalarına uyuyorlar.
Eksiksiz mutluluğumun imgesiyim, yeniden yaratan bir ressam olarak, en titrek, en canlı rengi düşüyorum buraya.
Sözcükleri yalnız kanatlarından yakalayacağım artık. Sen misin, sevincimin güvercini? Ah! Dur, göğe doğru havalanma daha. Kon şuraya; dinlen.
Toprağa yatmışım. Yanımda dal, parıl parıl meyvelerle yüklü, otlara kadar eğiliyor; otlara dokunuyor; çi-

menliğin en körpe başağına sürtünüyor, onu okşuyor. Bir güvercin ötüşünün ağırlığı sallıyor onu.

❋

On altı yaşımda ben nasıl idiysem öyle, ama daha özgür, daha kusursuz bir delikanlı çarpıntılı sorusuna bir gün burada yanıt bulabilsin diye yazıyorum. Ama bu soru ne olacak?

Çağımla bağıntım pek yok, çağdaşlarımın oyunları da hiçbir zaman fazla oyalamadı beni. Ben 'şimdi'nin ötesine eğiliyorum. İleriye geçiyorum. Bugün bize vazgeçilmez gibi görünenlerin zor anlaşılabileceği bir zaman sezinliyorum.

Yeni uyumlar düşlüyorum. Daha ince, daha içten bir sözcük sanatı; sözbilimden uzak; hiçbir şeyi kanıtlamaya çalışmayan.

Ah! Aklımı mantığın ağır zincirlerinden kim kurtaracak? Anlatmaya kalkmayagöreyim, en içten coşkunluğum bile bozuluveriyor.

❋

Yaşam, insanların razı olduklarından daha güzel olabilir. Bilgelik mantıkta değil, aşktadır. Of! Bugüne dek fazlasıyla önlemli yaşadım. Yeni yasaya uymak için yasasız olmak gerek. Ey kurtuluş! Ey özgürlük! Arzum nereye uzanabilirse oraya gideceğim. Ey benim sevdiğim, gel benimle; oraya dek götüreceğim seni; sen daha da ötelere gidebilmelisin.

KARŞILAŞMALAR

Gün boyunca, yaşamımızın değişik edimlerini düzenli ve uyumlu olmayan hiçbir şey yapmamak amacını güden, kusursuz beden eğiticiler örneği, birer dans gibi yapmakla eğlenirdik. Marc, hazırlanmış bir uyuma uyarak pompaya, su getirmeye gider, pompayı çalıştırır, suyu çıkarırdı. Mahzendeki bir şişeyi bulmak, açmak, içindekini içmek için gereken bütün devinimleri bilirdik; bölmüştük onları. Uyumla kadeh tokuştururduk. Yaşamın zor durumlarında yakayı sıyırmak için de adımlar yarattık; iç kargaşaları suçlamak için de, bunları gizlemek için de adımlar bulduk. Başsağlığı dilemelere özgü, kutlamalara özgü danslar vardı. Deli umudun bir dansı vardı, yasal istekler denilen bir dans vardı. Ünlü balelerde olduğu gibi, incir çekirdeğini doldurmaz kavga adımı, bozuşma adımı, barışma adımı vardı. Birlikte gerçekleştirilen devinimlerde çok ustaydık; ama kusursuz dostun ayakları kendi başına oynardı. Bulduğumuz devinimlerin en eğlencelisi çayır boyunca, hep birlikte yüzmeye gidişti; pek hızlı bir hareketti bu, çünkü ter içinde varmak isterdik; sıçraya sıçraya giderdik; çayırın eğimi de kocaman adımlarımızı kolaylaştırırdı, tramvay ardından koşanlar gibi bir elimizi ileriye uzatır, öteki elimizle de üzerimizdeki bornozu tutardık; soluk soluğa gelirdik suya, kahkahalar koparark, Mallarmé'den şiirler okuyarak, hemen dalardık.

Ama bütün bunlar oluruna-bırakıştan yoksun, bunun için içten olamaz diyeceksiniz... Ha! Unutuyordum: Kendiliğindenliğin beklenmedik dansını da yapardık.

❋

Mutluluk, kendimi mutlu olmaya gereksinim olmadığına inandırmayı başardığım günden sonra yerleşti içime; evet, mutlu olmak için hiçbir şeye gereksinimim olmadığına inandığım günden sonra. Bencilliğin sırtına kazmayı indirdikten sonra, herkesin kana kana içebileceğince sevinç fışkırtmıştım sanki yüreğimden. En iyi eğitimin örnekle gerçekleştirilebileceğini anladım. Mutluluğu bir iç çağrı gibi kucakladım.

Daha neler, diye düşünüyordum o zaman, ruhun bedeninle eriyecekse, elden geldiğince, erken gerçekleştir sevincini. Ama ruhun ölümsüzse, duyularını ilgilendirmeyen şeylerle ilgilenmek için bütün bir sonrasızlık olmayacak mı önünde? İçinden geçtiğin şu güzel yerleri hor mu göreceksin, çabucak elinden alacaklar diye güzelliklerine sırt mı çevireceksin? Yolculuğun ne denli hızlıysa, bakışın da öylesine doymaz olsun; kaçışın ne denli çabuksa, kucaklayışın da öylesine birdenbire olsun! Bir anlık tutkun olarak, bir daha tutamayacağımı bildiğim şeyi sarışımdaki aşk ne diye daha az olacakmış? Kararsız ruh, elini çabuk tut! Bil ki en güzel çiçek en çabuk solan çiçektir. Çabuk eğil kokusunun üzerine. Ölümsüzün kokusu yoktur.

Doğuştan sevinçli ruh, şarkının duruluğunu bulandırabilecek şeylerden başka hiçbir şeyden korkma artık.

Ama ben şimdi anladım ki, her şey geçip giderken hep sürekli olan Tanrı, nesnede barınmaz, aşkta barınır; ben şimdi durgun sonrasızlığı anda tutmasını biliyorum.

*

Bu sevinç durumunda tutunmasını bilmiyorsan, ona ulaşmak için fazla uğraşma.

Güzelim parıltı
Uyanışımı karşıla!
Gözüm yok benim
Madde-dışında.

Ama seni seviyorum, duru gök.
Ariel gibi hafifim,
Bağlanırsam ölürüm ben
Göğün bir köşesine.

Daha özlü bir şey
Görmedim, bilmem.
Seni işitmek seni dinlemek.

Bu balı tatmalıyım artık,
Bekleyemem.

Bu sabah, kalemindeki mürekkebin biraz fazla olduğunu bilip de leke korkusuyla sözcüklerden bir çelenk çizen biri gibiyim.

II

Tanrı'yı her gün yaratmam, yüreğimdeki minnetten geliyor. Uyanır uyanmaz, var oluşuma şaşıyorum, sürekli hayranlık duyuyorum. Bir acı geçtikten sonra duyduğumuz sevincin bir sevinç sonunda duyduğumuz kederden güçlü olması nedendir? Keder içinde bu kederin seni yoksun bıraktığı mutluluğu düşünürsün, oysa mutluluğun kucağında bu mutluluğun senden uzak tuttuğu acıları aklına bile getirmezsin de ondan; mutlu olmak senin için doğal bir şeydir de ondan.

Duyularının ve yüreğinin taşıyabileceği ölçüde bir mutluluk hakkı vardır her yaratığın. Beni ondan azıcık da olsa yoksun bıraksalar, bir şeyleri çalınmış demektir. Var olmadan önce, yaşamı istiyor muydum, bildiğim yok; ama şimdi yaşadığıma göre, her şey hakkım. Ama minnet öylesine hoş ki, sevmek de benim için öyle zorunlu biçimde hoş ki, havanın en ufak okşayışı bile bir teşekkür uyandırıyor yüreğimde. Minnet gereksinimi, bana gelen her şeyi mutluluk yapmayı öğretiyor.

❋

Tökezlemek korkusu mantığın korkuluğuna yapıştırır aklımızı. Mantık vardır, mantığı aşan da vardır. (Mantıksızlık kızdırır beni, ama fazla mantık da beni bitirir.)

Mantıkla düşünenler vardır, başkalarını haklı olmaya bırakanlar vardır. (Aklım yüreğimi çarptığı için haksız bulursa, ben yüreğime hak veririm.) Yaşamaktan vazgeçenler vardır, bir de haklı çıkmaktan vazgeçenler vardır. Ben mantık yokluğunda varıyorum benliğimin bilincine. Ey benim en sevgili, en güleç düşüncem, doğuşunu yasallaştıracağım diye niçin uzun boylu uğraşayım? Daha bu sabah, Plutarque'ta, Romulus ile Thésée'nin Yaşamları'nın eşiğinde, bu iki kent kurucusunun, 'gizli ve uygusuz bir birleşmeden' doğdukları için, Tanrıların çocukları diye tanındıklarını okumadım mı?..

❋

Geçmişim kıskıvrak bağlamış işte beni. Bugün tek devinim, yok ki varlığımı yönetmesin. Ama şu anda ben olan kişi, beklenmedik, süreksiz varlığım, yeri doldurulmaz, kaçıp gidiyor...

Ah! Bir sıyrılabilsem kendimden! Kendime saygım yüzünden boyun eğdiğim tutukluğun üstünden atlayacağım zaman. Burun deliklerim yele açık. Ah, demir almalı, demir almalı, hem de en gözü pek serüvene doğru... Bunun da yarınla ilgili sakıncalı bir sonucu olmalı.

Hep bu sözcüğe takılıyor aklım: sonuç. Edimlerimizin sonucu. Bir sürmeden başka bir şey beklemeyecek miyim kendimden? Sonuç; uzlaşma; önceden çizilmiş yol. Yürümek istemiyorum artık, sıçramak istiyorum; geçmişimi itmek, yadsımak istiyorum; tutulacak sözüm kalmadı artık; çok tuttum, fazlasıyla tuttum. Gelecek, sadık olmasaydın ne çok severdim seni!

Düşüncem, hangi deniz yeli, hangi dağ yeli havalandıracak seni? Mavi kuş, titriyorsun, kanat çırpıyorsun, en uçtaki sarp kayanın üzerinde duruyorsun; 'şimdi' seni ne denli ötelere götürebilirse o denli ilerliyorsun, hem de daha

şimdiden, bütün bakışınla ileriye atılıyorsun, geleceğe kaçıyorsun.

Yeni kaygılar! Daha sorulmamış sorular!.. Dünkü sıkıntım yordu beni; acılığını fazlasıyla tükettim; ona inanmıyorum artık; geleceğin uçurumu üzerine başım dönmeden eğiliyorum. Uçurumun yelleri, götürün beni!

III

Her kesinleme el çekişte sona erer. Kendinde boyun eğdiğin her şey yaşam bulacak. Kendini kesinlemeye çalışan her şey, kendini yadsır; kendinden el çeken her şey kesinler kendini. Kusursuz bir sahip oluş ancak verişle kanıtlar kendini. Vermesini bilmediğin her şey senin efendin olur. Özverisiz diriliş olmaz. Bir şey ancak sunuşla çiçeklenebilir. Kendinde korumaya çalıştığın cansızlaşır.

Meyvenin olgunlaştığını nereden anlarsın? –Dalından kopuşundan. Her şey veriş için olgunlaşır ve sunuşla tamamlanır.

Ey hazza bürülü, lezzet dolu meyve, filizlenmek için kendini harcaman gerektiğini biliyorum. Ölsün öyleyse, çevrendeki bu tatlılık ölsün. Bu bol, bu çok lezzetli, bu şekerli et de ölsün, çünkü toprağın malı. Senin yaşaman için ölsün. Biliyorum: "Meyve ölmezse yalnız kalır."

Ah, Tanrım, ölmek için ölümü beklememeyi bahşet bana.

Her erdem kendinden vazgeçerek tamamlanır.

Meyvenin son tatlılığının gözü yeşermededir.

Sözler gerçek güzelliklerini güzelliğe boş verince kazanır; kişi en çok kendini unuttuğu zaman kesinler kendini. Kendini düşünen, kendini engeller. Hiçbir zaman güzel ol-

duğunu unuttuğu andaki ölçüde hayran kalmam güzelliğe. En dokunaklı çizgi en çok boyun eğmiş çizgidir. İsa ancak Tanrısallığından vazgeçerek gerçekten Tanrı olur. Tanrı da İsa'da kendinden vazgeçerek yaratır kendini.

KARŞILAŞMALAR

Jean-Paul Allégret'ye

1

O gün, kentte gönlümüze estiğince, gelişigüzel dolaşırken, Seine Sokağı'nda zavallı bir zenciye rastlamıştık, –aklında mı– uzun uzun bakmıştık ona. Fischbacher Kitabevi'nin vitrini önündeydi. Kimi zaman coşkulu olayım derken kesinliği yitiririz de onun için söylüyorum bu ayrıntıyı. Duruşumuza bir bahane olsun diye, vitrine bakar gibi davranıyorduk; ama baktığımız oydu, zenciydi gerçekte. Yoksuldu, evet, yoksuldu kuşkusuz, kendisi gizlemeye çalıştıkça daha çok göze batıyordu yoksulluğu; çünkü onurunun üstüne titreyen bir zenciydi. Bir silindir şapka ile düzgün bir redingot giymişti; ama şapka sirklerdeki şapkalardan farksızdı; redingot da korkunç eskimişti; çamaşırı da vardı elbet, vardı ama belki de bir zencinin üzerinde olduğu için ak görünüyordu; yoksulluğu her şeyden çok, delinmiş ayakkabılarında göze batıyordu. Kısacık adımlarla yürüyordu, artık bir amacı kalmamış biri, az sonra hiç ilerlemez olacak biri gibi; her dört adımda bir duruyor, soba borusunu başından çıkarıyor, havanın soğuk olma-

sına karşın onunla yelpazeleniyordu, sonra cebinden iğrenç bir atkı çıkarıyor, bununla alnını kuruluyordu, sonra gene koyuyordu yerine, gümüşümsü bir karışık saç altında iri, açık bir alnı vardı; bakışı yaşamdan hiçbir şey beklemez olmuşlarınki gibi dumanlıydı, karşılaştığı insanları görmüyor gibiydi; ama bunlar kendisine bakmak için durdular mı onurunu korumak için çabucak şapkasını giyiyor, gene yürümeye başlıyordu. Hiç kuşkusuz az önce birini görmüş, o da söz verdiği şeyin olmayacağını bildirmişti. Umudu tükenmiş insanlara benziyordu. Açlıktan ölen, ama gene bir şey istemeye boyun eğmektense, ölümü yeğ tutanlara benziyordu.

Alçalışa razı olmak için zenci olmanın yetmediğini göstermek, bunu kendi kendine de kanıtlamak istiyordu kuşkusuz. Ah, onun ardından yürümek, nereye gittiğini bilmek isterdim; ama hiçbir yere gitmiyordu. Ah, ona yaklaşıp konuşmak isterdim, ama bunu alınganlığını örselemeden nasıl yapabileceğimi bilmiyordum. Hem sonra, sen de benim yanımda yürüyordun o sırada, yaşayan, canlı olan her şeyin seni ne ölçüde ilgilendirdiğini bilmiyordum.

... Ah, ne olursa olsun konuşmam gerekirdi onunla.

2

Gene o gün, az sonra, metroyla dönerken, o çok sevimli, o ufak adamı görmüştük, içinde balıklar bulunan bir kavanozu parmaklarıyla dövüyordu. Kavanoza bir kumaş geçirilmiş, içi görünsün diye kumaşta bir delik açılmıştı, bütün bunların üstüne de bir kâğıt sarılmıştı. Paketin ne olduğu anlaşılmıyordu, ama öyle dikkatli bir tutuşu vardı ki gülerek:

– Nedir bu, bomba mı, diye sordum.

O zaman ışığın yanına çekti beni, sonra gizemli bir sesle:

– Balık, dedi.

Nazik yaratılışlı olduğu, konuşmaktan başka bir isteğimiz olmadığını da sezdiği için hemen:

– Dikkati çekmemek için örtüyorum üzerlerini, diye ekledi; ama güzel şeylerden hoşlanıyorsanız (sanatçısınız herhalde), onları göstereyim size.

Bir yandan bebeğinin bezlerini değiştiren bir ana gibi özenle açarken, bir yandan da konuşmasını sürdürüyordu.

– Benim işim bu; balık yetiştiriciyim. Bakın, şu ufaklar var ya, tanesi on frank eder bunların. Ufacıktır; ama ne kadar ender olduğunu bilemezsiniz. Güzeldir de! Ama bir ışık çizgisiyle kesiştiği zaman bakın. Nah! Yeşil, mavi, pembe; kendi rengi yoktur, her renge girer.

Kavanozun içindeki suda yaklaşık bir düzine oynak iğne vardı, kumaşın açık yeri önünden sırayla geçerken alacalanıyorlardı.

– Siz mi yetiştiriyorsunuz bunları?

– Başka birçok balıklar da yetiştiririm! Ama ötekileri dolaştırmam. Çok ince iştir. Bir düşünsenize! Kimilerinin tanesi elli, altmış franga mal olur bana. Benim orada görmeye gelirler onları, ancak satıldıktan sonra çıkarırım dışarıya. Geçen hafta zengin bir meraklı geldi, yüz yirmilik bir balık satın aldı benden. Bir Çin balığıydı: Paşa tuğu gibi üç kuyruğu vardı... yetiştirmek zor mudur mu dediniz? Bu da söz mü! Beslenmesi zordur, sık sık da hastalanırlar. Haftada bir kez Vichy suyuna konulmaları gerekir. Bu da pahalıya mal olur. Koymayınca da olmaz: tavşanlar gibi ürerler. Siz de meraklı mısınız, beyefendi? Gelip bir görmelisiniz.

Şimdi adresimi yitirdim. Ah, gitmediğim için üzgünüm!

3

– En önemli buluşların henüz bulunmamış olduğu noktasından yola çıkmak gerek, dedi bana. Bunlar en basit bir görüşün gün ışığına çıkarılmasından başka bir şey olmayacaktır, çünkü doğanın gizleri açıkta durur, biz dikkat etmeyiz, ama her gün bakışlarımıza çarparlar. İleride halklar, güneşin ışığından ve sıcaklığından yarar sağladıkları zaman, bize acıyacaklar, ışığını ve yakacağını nice zorluklarla toprağın derinliklerinden çıkaran, gelecek kuşakları düşünmeden kömürleri har vurup harman savuran bizlere. İnsan ne zaman gerçekten tutumlu olacak da kürenin bütün sıcak noktalarında uygunsuz ya da gereksiz sıcaklığı tutmasını, yönlendirmesini, başaracak? Gelinecek bu günlere! Gelinecek, diye sürdürdü özdeyişler sıralar gibi. Yerküre soğumaya başlayınca olacak bu iş, çünkü kömür de tam o zaman bulunmamaya başlayacak.

Donuk bir düşünceye dalmak üzereydi, görüyordum, onu bundan alıkoymak istedim:

– Ama, dedim, siz de bir şey bulmadığınız için biraz fazla sinirli konuşmuyor musunuz?

– En büyükler en çok tanınanlar değildir, beyefendi, diye atıldı hemen. Söyleyin, rica ederim, tekerleği, iğneyi, topacı bulanın yanında, çocuğun çevirdiği çemberin dik durduğunu ilk kez gören adamın yanında, bir Pasteur, bir Lavoisier, bir Puşkin nedir? Görmesini bilmek gerek, işte her şey burada! Ama biz bakmasını bilmiyoruz. Örneğin bakın: Cep ne hayranlık verici bir buluş! Söyleyin bakalım, bunu düşündünüz mü hiç? Oysa herkes yararlanır bundan. Bakıp görmesini bilmek yeter, diyorum size. Ha, bakın, şu içeriye giren adamdan sakının, dedi. Birdenbire değiştirivermişti sesini, beni kolumdan tutup yana çekiyordu. Hiçbir şey bulmamış bir geyiktir bu, ama başkalarının malına kon-

mak ister. Tek sözcük söylemeyin onun önünde, rica ederim (Dostum C.'ydi bu adam, düşkünler evinin başhekimiydi). Bakın, şu zavallı papazı nasıl da sorguya çekiyor; çünkü, sivil giyinmiş de olsa, bir centilmendir, bir papazdır o. Büyük bir buluş yapmıştır. Onunla anlaşamamamız üzücü, öyle sanıyorum ki büyük şeyler yapabilirdik birlikte; kendisiyle konuştum mu bana Çince yanıt veriyor sanki. Ayrıca bir süredir kaçıyor benden. Az sonra, yaşlı geyikten kurtulunca gidersiniz yanına. Göreceksiniz: Çok garip şeyler bilir, bir de birdenbire kafası karışmasa... Bakın, şimdi yalnız kaldı işte. Gidin yanına.

– Siz bana neyi bulduğunuzu söylemeden gitmem.

– Bilmek mi istiyorsunuz?

Önce bana doğru eğildi, sonra birden gövdesini geriye çekti, alçak sesle, tuhaf bir ciddilikle:

– Ben düğmeyi bulan adamım, dedi.

Dostum C. uzaklaşmıştı, 'centilmenin' kanepesine yöneldim, dirsekleri dizlerinde, alnı ellerinin arasında, oturuyordu.

– Size daha önce de bir yerde rastlamadım mı, diye girişti.m

– Bana da öyle geliyor, dedi beni süzdükten sonra. Ama, anımsatın bana; az önce şu zavallı deliyle konuşan siz değil miydiniz? Evet, evet, şurada işte, şimdi yapayalnız dolaşıyor, bize sırtını dönmek üzere... Nasıl, iyi mi bari? Eskiden iyi dosttuk; ama kıskancın biri o. Bensiz edemeyeceğini anladıktan sonra, bana katlanamaz oldu.

– Bunu nasıl açıklıyorsunuz, diye sordum.

– Şimdi hemen anlayacaksınız, beyefendi. O düğmeyi bulan adamdır, söylemiştir size. Ama düğme yerini bulan da benim.

– O zaman... bozuştunuz, öyle mi?

– İster istemez.

IV

İncil'de açık bir yasak, açık bir haram göremiyorum. Tersine, Tanrı'ya elden geldiğince açık bir bakışla bakmak söz konusudur ve ben bu toprakta göz diktiğim her şeyin bu göz dikmeyle donuklaştığını, dünyanın birdenbire saydamlığını yitirdiğini ya da bakışımın aydınlığını yitirdiğini duyuyorum; böylece Tanrı, ruhumla duyulur olmaktan çıkıyor, ruhum yaratığa gitmek üzere Yaratıcı'dan ayrılıyor, sonsuzlukta yaşamaz oluyor. Tanrı ülkesindeki yerini yitiriyor.

❄

Sana dönüyorum, Ulu İsa, canlı biçimi olduğunuz Tanrı'ya dönercesine sana dönüyorum. Yüreğime yalan söylemekten bıktım. Senden kaçtığımı sanırken her yerde seni buluyorum, çocukluğumun Tanrısal dostu. Sanırım, güç beğenir yüreğim yalnız seninle yetiniyor artık. Senin öğrettiğinin kusursuz olduğunu, her şeyden vazgeçişte seni bulduğuma göre, senden başka her şeyden vazgeçebileceğimi yalnız şeytan yadsıyor içimde.

❄

Gerçek gençliğin eşiği,
Cennet kapısı,
Yepyeni sevinçle
Ruhum şaşkın...
Sarhoşluğumu artır, Tanrım!

Uzamı düzleştir,
Gözden düşmüş ama
Seni anımsayan ruhumu
Sizden ayıran uzamı
Esrimemi derinleştir, Tanrım!

Çorak kum, çıplak ayakların
İzi çıkıyor üzerine,
Benim toy şiirim
Uyaktan geçemiyor.

Ruhum sarhoş,
Kaygısızlıktan, unutuştan,
Sallanıyor şimdi
Uyumlu dalgalarda.

İlk çiçekleriyle zengin,
Küçük ağaç gülmeye başlayınca,
Gözyaşları döken yaşlı meşede
Kuşlar yuva kurar.

Sallayın yaprakları,
Gülüşler, Tanrısal uyumlar!
Ben bir içki tattım, bir içki,
Şaraptan daha güçlü.

Işık çok parlak ışık,
Gözkapaklarımı del, geç!
Tanrım, senin gerçeğin
Yüreğime dek yaraladı beni.

KARŞILAŞMALAR

Floransa'da bir bayram günüydü. Ne bayramı? Unuttum gitti. Arno'nun Ponte San Trinita ile Ponte Vecchio arasındaki kıyısına bakan penceremden kalabalığı izliyordum, akşama doğru, daha coşkun olduğu zaman, bu kalabalığın içine dalma arzusunu bekliyordum. Ben yukarıdan bakarken, bir uğultu yükseldi, insanlar koşuştular, Ponte Vecchio üzerinde, köprünün yukarısını çevreleyen evlerin dekorunun bittiği, köprünün tam ortasında bir açıklık bıraktığı yerde, kalabalığın toplandığını, korkuluktan eğildiğini, kolların uzandığını, gerilmiş ellerin, ırmağın çamurlu suyunda yüzen, anaforlarda görünmez olup yeniden beliren, akıntıda sürüklenip giden küçük bir nesneyi gösterdiklerini gördüm. İndim. İnsanlara sordum, küçük bir kızın suya düştüğünü söylediler; şişkin eteği bir zaman yüzeyde tutmuştu onu; şimdi görünmez olmuştu. Kayıklar kıyıdan açıldı; adamlar, ellerinde kancalarla, akşama dek ırmağın suyunu araştırdılar; boşu boşuna.

Daha neler! Bu yoğun kalabalıkta hiç kimse bu çocuğu görmemiş, tutamamış mıydı?.. Ponte Vecchio'ya yardım. Küçük kızın suya atıldığı yerde, on beş yaşlarında bir oğlan, gelip geçen insanların sorularını yanıtlıyordu. Bu küçük kızın birdenbire korkuluğun üzerinden öbür yana geçtiğini gördüğünü anlatıyordu; atılmıştı, kolundan yakalayıvermişti onu, boşluğun üzerinde

tutmuştu bir süre; arkasında kalabalık, hiçbir şeyin ayrımına varmadan geçip gidiyordu; çocuğu tek başına köprüye çekmeye gücü yetmediğinden, seslenmek, yardım istemek istiyordu; ama kız o zaman, "Hayır, bırak beni," demişti, hem de öyle iniltili bir sesle söylemişti ki, o da bırakmıştı sonunda. Bunu anlatırken hıçkırıyordu.

(Kendisi de, ailesi olmasa belki bu denli mutsuz olacak yoksul çocuklardandı. Paçavralar içindeydi. Bence o küçük kızı kolundan tuttuğu, onu ölümün elinden almaya çalıştığı sırada, onun umutsuzluğunu duymuş, paylaşmış, her ikisine de göğü açan bir aşkla vurulmuştu. Acıdığı için bırakmıştı onu. "Prego...lasciatemi").[1]

Kızı tanıyıp tanımadığını sordular; hayır, ilk kez görüyordu; kim olduğunu hiç kimse bilmiyordu, ertesi günlerde yapılan araştırmalar da boşa çıktı. Ceset bulundu. On dört yaşlarında bir kız çocuğunun cesediydi; çok zayıftı, çok zavallı giysiler vardı üzerinde. Hakkında daha çok şeyler bilmek için neler vermezdim! Sonra babasının bir metresi, annesinin bir sevgilisi olup olmadığını, önünde birdenbire çöküveren şeyi, yaşamak için neye dayandığını...

– Ama sevince adadığın bu kitapta bu öykünün işi ne, diye sordu Nathanaël.

– Bunlardan da yalın sözlerle anlatmak isterdim bu öyküyü. Gerçekte, yoksunluğa basıp hızlanan bir mutluluk istemem ben. Bir başkasını yoksun bırakan bir zenginlik istemem. Giysim bir başkasını çıplak bırakırsa, çıplak gezeceğim. Ah, sen benim soframı açık tutuyorsun, Ulu İsa! senin ülkendeki şölenin güzelliği, bu şölene herkesin çağrılı olmasından geliyor.

❋

[1] İtalyanca, "Ne olur... bırak beni." (Çev.)

Yeryüzünde öyle geniş, öyle sonsuz yoksunluklar, umutsuzluklar, öyle sıkıntılar, öyle korkunç şeyler var ki, mutlu kişi mutluluğundan utanmadan düşünemez bunları. Gene de mutlu olmasını bilmeyen kişi, başkasının mutluluğu için hiçbir şey yapamaz. Mutlu olmanın karşı konulmaz zorunluğunu duyuyorum benliğimde. Ama ancak başkasının zararına olan, başkasını yoksun bırakan sahipliklerle elde edilen her mutluluğu da iğrenç buluyorum. Bir adım daha attık mı, ağlatısal toplum sorununa geldik demektir. Aklımın bütün kanıtları bir araya da gelse, komünizmin eğiminde tutamayacak beni.[1] *Bana yanlış görünen şey, varlıklı kişiden, ruhunun bağlı kaldığı zenginliklerden gönlüyle vazgeçmesini beklemek ne hoş bir düş. Bana gelince, ben her türlü tekelci sahiplikten tiksinir oldum; benim mutluluğum vermeden oluşmuş, ölüm fazla bir şey alamayacak elimden. Ölümün beni en çok yoksun bırakacağı şeyler, dağınık, doğal, tutulamayan, herkesin malı olan zenginlikler; ben her şeyden önce bunlarla sarhoş oldum. Gerisine gelince, ben bir hanın yemeğini en iyi hazırlanmış sofradan, halk bahçesini duvarlarla çevrili, en güzel bahçeden, gezintiye çıkarken yanıma almaktan korkmadığım kitabı en ender baskıdan üstün tutarım, bir sanat yapıtını tek başıma görecek olsaydım, yapıt ne denli güzelse, kederim de sevincime o denli baskın çıkardı.*

Mutluluğum, başkalarının mutluluğunu artırmak. Mutlu olmak için başkalarının mutluluğuna gereksinimim var.

❋

[1] Bana bir yokuş gibi görünen bu eğimde aklım yüreğimle birleşti. Ne diyorum? Aklım yüreğimin önünde. Bazı bazı kimi komünistlerin yalnızca birer kuramcı olduklarını görmek beni üzüyorsa da komünizmi bir duygu sorunu yapmaya yönelen şu öteki yanlış da aynı ölçüde kötü görünüyor bana. (Mart 1935.)

İncil'de sevince doğru insanüstü bir çaba vardır, bu çabaya hayran kalırdım, hâlâ da hayranım. İsa'dan bize aktarılan ilk sözcük 'Mutlu' sözcüğüdür... İlk mucizesi de suyu şaraba dönüştürmek. (Gerçek Hıristiyan, arı suyla sarhoş olabilen kişidir. Cana mucizesi kendi kendine yinelenir.) İncil üzerinde bir keder ve acı dini, bir keder ve acı kutsaması kurmak için, insanların yüzler kızartıcı açıklamaları gerekmiştir. İsa: "Gelin bana, acı çekenler, yükler altında ezilenler, sizi rahata kavuşturacağım," dedi diye acı çekmek, yükler altında ezilmek gerek sanıldı; onun getirdiği rahatlayışı 'bağışlama belgeleri'ne dönüştürdüler.

❄

Nicedir sevinç kederden daha ender, daha güç, daha güzel göründü bana. Bunu, yaşam boyu anlayabileceğimiz şeylerin en önemlisini, anladığım zaman, sevinç benim için yalnız doğal bir gereksinim değil, bir aktöre zorunluluğu da oldu. Bana öyle geldi ki, çevreye mutluluk yaymanın en iyi, en güvenli yolu, kendimizle bunun görüntüsünü vermekti, bunun için mutlu olmaya karar verdim.

"Mutlu olan ve düşünen kişi, gerçekten güçlü olarak nitelenecektir," diye yazmıştım; – çünkü bilgisizlik üzerine kurulmuş bir mutluluğun ne önemi var? İsa'nın ilk sözü, kederi bile sevinç içinde kucaklamak içindir: Ne mutlu ağlayanlara. Bu sözde ağlamaya çağrıdan başka bir şey görmeyenler onu çok yanlış anlıyorlar demektir.

İKİNCİ KİTAP

Düşünüyorum, öyleyse varım–
Şu öyleyse*'ye takılıyorum ben.*
Düşünüyorum *ve varım; şu sözlerde gerçek payı daha fazla olurdu:*
Duyuyorum, öyleyse varım – hatta: İnanıyorum, öyleyse varım – çünkü şunu demeye gelir bu:
Var olduğumu düşünüyorum.
Var olduğuma inanıyorum.
Var olduğumu duyuyorum.
Bana öyle geliyor ki, bu üç tümceden en gerçek, tek gerçek olanı sonuncusu; çünkü 'var olduğumu düşünüyorum' var olmamı gerektirmez belki de. 'Var olduğuma inanıyorum' da öyle. Birinden öbürüne geçmek, 'Tanrı'nın var olduğuna inanıyorum'u Tanrı'nın varlığının bir kanıtı yapmak kadar gözü peklik içerir. Oysa: 'Var olduğumu duyuyorum...' – burada hem yargıç, hem de yargılanan kişiyim. Bunda nasıl aldanabilirim?

Öyleyse var olduğumu düşünüyorum –Var olduğumu *düşünüyorum, öyleyse varım. – Çünkü ancak bir şeyi düşünebilirim–*
Örnek: Tanrının var olduğunu düşünüyorum
ya da

İki kenarı dik bir üçgenin açılarının eşit olduğunu düşünüyorum, öyleyse varım. – *O zaman temellendirilmesi olanaksız olan* ben *sözcüğüdür... öyleyse* bu *vardır – ben dışarıda kalıyorum.*

Düşünüyorum: öyleyse varım.

Şöyle de denilebilir: Acı çekiyorum, soluk alıyorum, duyuyorum: öyleyse *varım. Çünkü var olmadan düşünemezsek de düşünmeden var olabiliriz.*

Ama duymakla kaldığım sürece, var olduğumu düşünmeden varım. Bu düşünme edimiyle varlığımın bilincine varıyorum; ama aynı anda, yalnızca var olmaktan çıkıyorum; düşünerek varım.

Düşünüyorum öyleyse varım'*ın karşılığı şu: var olduğumu düşünüyorum; terazinin kolu gibi görünen bu* öyleyse'*nin hiçbir ağırlığı yok. İki kefeden her birinde, içlerine koyduğum var yalnız, yani aynı şey var. X=X. Sözleri ne kadar değiştirsem boşuna, hiçbir şey çıkmıyor, bir zaman sonra zorlu bir baş ağrısından ve çıkıp dolaşmak arzusundan başka hiçbir şey.*

❋

Kafamızı karıştıran 'sorunlar'ın kimileri, önemsiz değildir kuşkusuz, ama hiç mi hiç çözülmez şeylerdir – kararımızı onların çözümüne bağlamak da deliliktir. Bırakıp geçelim öyleyse.

– Ama ben eyleme geçmeden önce, neden bu yeryüzünde bulunduğumu, Tanrı'nın var olup olmadığını, bizi görüp görmediğini bilmek gereksinimindeyim, çünkü varsa ve bizi görüyorsa, beni görmesi zorunlu; her şeyden önce bilmeliyim ki...

– Araştırın, araştırın öyleyse. Bu arada hiç eyleme geçemeyeceksiniz.

Çabucak emanetçiye bırakalım bu ağır bagajı; sonra biz de, Edouard gibi, makbuzumuzu alır almaz yitirelim.[1]

❋

Tanrı'ya inanmamak, sanıldığından çok daha güçtür. Doğa'ya hiçbir zaman gerçekten bakmamış olmak gerekir. Maddenin en ufak kımıltısı... Ne diye kalkacaktı? Ve neye doğru? Ama bu bilgi Tanrısızlıktan uzaklaştırdığı gibi sizin inancınızdan da uzaklaştırıyor beni. Madde gizine erilebilir ve biçimi değişebilir olsun, usa yatkın olsun; usun da maddeyle bir olacak ölçüde ona bağlı bir yanı bulunsun, – bu durum karşısındaki şaşkınlığımı dindarlık diye adlandırmaya karşı değilim. Her şey beni şaşırtıyor şu yeryüzünde. Şaşkınlığımı tapma diye adlandıralım, razıyım. Boşuna çaba! Bütün bunlarda Tanrınızı görmemekle kalmıyorum; tersine, olamayacağı, olmadığı her yerde onu görüyor, onu buluyorum.

Tanrı'nın bile en ufak değişikliğe uğratamayacağı her şeyi Tanrısal diye adlandırmaya hazırım.

Hiç değilse son sözcükleri için Goethe'nin bir tümcesinden[2] *esinlenen bu yolun, doğa yasalarına (yani kendi kendine) karşı duracak, bu yasalarla bir olmayacak bir Tanrı'yı kabul etmenin olanaksızlığını gerektirmediği gibi, Tanrı'ya inanmayı da gerektirmemek gibi iyi bir yanı var.*

– Bununla Spinoza felsefesi arasında ne fark var, anlayamıyorum.

– Fark bulmak istediğim de yok. Az önce de Spinoza'ya ne borçlu olduğunu seve seve belirten Goethe'yi anıyordum. Herkes kendi benliğinin birazını başka birine borçludur her zaman. Kendilerine bağlanıp yakınlaştığım

[1] Yazar burada *Kalpazanlar* adlı romanının ünlü kahramanının bir edimini anıştırıyor. (Çev.)

[2] Dichtung und Warheit, XVI. kitap.

zaman kimi düşünürlere sizin Kilise büyüklerine gösterdiğiniz saygıyı gösteririm, bundan da sevinç duyarım. Ama sizin geleneğiniz Tanrısal bir açınlamaya dayanır, bu yüzden de her türlü düşünce özgürlüğünü yasaklar, oysa tümüyle insanca olan öbür gelenek, düşünceme erdemini bırakmakla kalmaz, onu destekler de, hem de beni ilkin kendim incelemediğim ya da inceleyemeyeceğim hiçbir şeyi gerçek diye benimsememeye yöneltir – bu da hiç gurur gerektirmez, hatta çok sabırlı, çok önlemli, çok çekingen bir düşünce alçakgönüllülüğü içerir, ama mucizemsi bir biçimde Tanrısal bir açıklamanın yardımı olmadan insanın gerçek hiçbir şeye erişemeyeceğine inanmanın yalancı alçakgönüllülüğünden de tiksinir.

KARŞILAŞMALAR

Şu son günlerde benden çok söz edildi, dedi Tanrı bana. Yığınla yankıları geldi buraya. Biraz keyif kaçırıcı. Evet, biliyorum, moda oldum. Ama hakkımda söylenenler, çoğu zaman hiç hoşuma gitmiyor; bunları hiç anlayamadığım da oluyor. Ama, bakın! Siz de onlardansınız (çünkü siz de yazın adamı olmakla böbürleniyorsunuz, değil mi?), bir sürü saçmalıklar arasında hoşuma giden şu küçük tümcenin kimin olduğunu söyleyebilirsiniz herhalde: Söylemelisiniz bana: "Ancak doğallıkla söz etmeli Tanrı'dan..."

– Bu küçük tümce benim, dedim kızararak.

– Güzel. Beni dinle öyleyse, dedi Tanrı, o andan sonra bana 'sen' demeye başladı. Kimileri hep araya girmemi, kurulu düzeni kendileri için bozmamı isterler. İşleri fazla karıştırmak olur bu, yasalarıma sadık kalmamam da hilebazlık olur. Öyleyse daha iyi öğrensinler bana boyun eğmeyi; anlasınlar ki en iyi böyle yararlanabilirler bundan. İnsan, sandığından çok daha fazlasını yapabilir.

– İnsan güçlükler içinde, dedim.

– Sıyrılıp çıksın, dedi Tanrı o zaman; kendisine beslediğim saygıyı belirtmek için yalnız bırakıyorum onu.

Sonra şunları söyledi:

– Söz aramızda, bu iş fazla yormadı beni. Kendiliğinden oldu. Her şey, sanki elimde olmadan, kimi ilk verilerden doğdu. Öyle ki, en ufak tomurcuk bile, gelişirken, din bilginlerinin bütün o gülünç mantık oyunlarından daha iyi açıklar beni bana. Yaratışım içinde dağılmışım, orda hem saklanıyor, hem kendimi yitiriyorum, orda durmamacasına kendimi yeniden buluyorum, öyle ki onunla karışıyor, bir oluyorum, o olmadıkça benim de gerçekten var olabileceğimden kuşkuya düşüyorum; orda kendime kendi olanaklarımı kanıtlıyorum. Ama dağınık şeyler insanın beyninde belirginlik kazanıyor; öyle ya, sesler, kokular ve renkler insanla bağıntılarında vardır ancak; en güzel şafak, en uyumlu yel türküsü, sular üzerinde göğün yansımaları, suların titreyişleri, insan eliyle toplanılmadıkça, insanın duyuları bunları uyuma dönüştürmedikçe, havada boş sözlerden başka bir şey değildir. İnsan, benim yaratışım, bu duyarlı aynaya yansıyınca renk ve canlılık kazanır.

– Şurasını da belirteyim ki insanlar beni fazlasıyla düş kırıklığına uğrattılar, dedi sonra. Benim çocuklarım olduklarını herkesten çok yineleyenler, bana daha iyi tapabilmek bahanesiyle, yeryüzünde kendileri için hazırladığım her şeye sırt çeviriyorlar. Evet, beni babaları olarak adlandıranlar, bana olan aşkları yüzünden, zayıfladıklarını, acı çektiklerini, kendilerini birçok şeyden yoksun bıraktıklarını görmekten haz duyacağımı nasıl düşünebilirler?.. Bunun bana hiçbir yararı yok.

Sizin kendi çocuklarınız için yaptığınız gibi, ben de en güzel gizlerimi fundalıklar –Paskalya yumurtaları– altına sakladım. Ben, her şeyden önce, bunları aramak için azıcık yorulanları severim.

❋

Kullandığım bu Tanrı *sözcüğünü ele alıp tarttığım zaman, onun neredeyse özden yoksun olduğunu, boş olduğunu saptamak zorunda kalıyorum; onu böyle rahat rahat kullanmamı sağlayan da bu işte. Biçimsiz bir vazo bu, kenarları alabildiğine genişleyebilen bir vazo, herkes ne koymak isterse o vardır içinde, her birimiz ne koyduksa yalnız o vardır. İçine en büyük gücü boşaltırsam bu kaptan nasıl korkmam; aşkla doldurursam nasıl olur da kendi kendime karşı dikkatli, her birimize karşı iyi olmam? Ona yıldırımı katarsam, şimşek – kılıcı beline takarsam, fırtına önünde titreyip ürpermem artık, Tanrı önünde ürperirim.*

Önlem, bilinç, iyilik... İnsan olmasaydı bunların hiçbirini tasarlayamazdım. İnsan bütün bunları kendinden ayırarak, belirsizce, arı durumda, yani soyut olarak düşünsün, Tanrı'yı bunlarla biçimlendirsin, bunu yapabilir; hatta Tanrı'nın başlangıç olduğunu, saltık yaratığın önde geldiğini, gerçeği onun haklı gösterdiğini, gerçeğin de onu haklı çıkaracağını düşünebilir; Yaratıcının yaratığa gereksinimi olduğunu da düşünebilir; çünkü hiçbir şey yaratmasaydı, hiç de yaratıcı olmayacaktı. Böylece her ikisi de öyle kusursuz bir bağıntı ve bağımlılık durumunda kalır ki, biri olmadı mı ötekinin de olmayacağı söylenebilir, yaratılan şeysiz yaratıcı olmaz, insanın Tanrı'ya, Tanrı'nın insana gereksinimi kalmayacağı düşünülemez, biri tek başına kaldı mı, hiçbir şey düşünülemez kolay kolay.

Tanrı beni tutuyor; ben Tanrı'yı; varız. Ama bunu düşünürken, bütün acıyla tek bir bütün oluşturuyorum; sözü bitmez insanlığa karışıyor, içinde eriyorum.

KARŞILAŞMALAR

Tanrı'yı boş geçin, dedi o güzel kız çocuğu. Alın, size bırakıyorum onu; çünkü sizinle tartışmanın yararsız olduğunu iyice seziyorum. Hem sonra Tanrı her zaman bulunur, sonra, söyledikleri gibi, her zaman da kendinden olanları bulacaktır. Siz de onlardansınız, isteseniz de, istemeseniz de böyle. Dün papaz gene şunu yineliyordu bana: Tanrı sizi size karşı kurtaracaktır. Çünkü iyisiniz. Ama o zaman Tanrı'yı sevdiğinizi nasıl söyleyebilirsiniz. Bu denli inatçı olmasaydınız, kendi isteminizin de onun isteminin bir parçası olduğunu, kendinizde iyi olan her şeyin ondan geldiğini anlamakta gecikmeyecektiniz... Ama ben size Meryem'den söz etmeye geldim. Ah, bu konuda yakanızı bırakmayacağım! Ozansınız da üstelik, onu nasıl sevmeyebilirsiniz, bilmek isterdim. Ama gerçekte bilmeden seviyorsunuz onu; daha doğrusu: gurur yüzünden kendi kendinize açıklayamadan seviyorsunuz. Ne kadar dik başlısınız!.. Sabahları, hâlâ uykulu çayırlar üzerinde yüzen, gümüş rengi sisin onun giysisi olduğunu yadsımaya olanak var mı? Çalkantılı dalgaları birdenbire durgunlaştıranı şey, onun tertemiz ayakları, yılanı yenilgiye uğratan ayakları değil de nedir? Şu hayran olduğunuz, şu titreye titreye yıldızlardan düşen ışık çizgisi, gecelerin karanlığında kaynağın suyunu kıvılcımlandırıyor, yüreğinizde yansıyor, onun bakışı bu işte. Yumuşak bir yelin oynat-

tığı yaprakların yüreğinize işleyen, şarkılı hışırtısı da onun sesi. Kendisini arılıktan başka bir amacı olmayan ruhlar görebilir ancak; insanların yüreğine yansıyabilmek için arı kalmalarını sağlar onların. Onu hiç görmedim; hayır, fark etmedim daha; ama biliyorum, beni kirletebilecek her şeyi o uzaklaştırıyor benden, bir de benim ona beslediğim aşk. Hadi, hadi, nazlanmayın: Onu benimsemeye, onu sevmeye razı olun, ikisi aynı şey çünkü. Öyle sevindirirsiniz ki beni!.. Sonra, Meryem öyle yüce gönüllü ki, benim küçük İsa'yı üstün tutmamı hoş görüyor. Ah, o!.. Ama ben onu severken, Meryem'in oğlu olduğunu hiçbir zaman unutmuyorum. Birini sevmeden öbürünü sevemeyiz ki. Kutsal Ruh'u da sevmemiz gerekir. Hayır, bakın, düşündükçe daha az anlıyorum bu sizin direncinizi. Sonra, bütün düşüncemi söyleyebilsem... bu konuda biraz budala buluyorum sizi.

– Öyleyse başka şeylerden söz edelim, dedim ona.

❋

Ne yalan söylemeli, uzun süre, en belirsiz kavramları boşalttığım bir çöplük gibi kullandım Tanrı sözcüğünü. Bu durum da en sonunda, Francis Jammes'ın ak sakallı Ulu Tanrı'sına pek benzemeyen, ama varlığı onunkinden daha belirli olmayan bir şey oluşturdu. Yaşlı insanların yavaş yavaş saçlarını, dişlerini, gözlerini, belleklerini, en sonunda da yaşamlarını yitirmeleri gibi, Tanrım da yaşlandıkça (o değildi yaşlanan, bendim) eskiden kendisini donattığım bütün nitelikleri yitirdi; varlıktan başlamak (ya da son vermek) üzere; ya da gerçeklikten. Kendisini düşünmeyi bıraktım mı var olmaktan çıkıyordu hemen. Yalnız benim tapınmam yaratıyordu onu. Tapınmam onsuz olabilirdi; ama O tapınmam olmadan edemezdi. Bir ayna oyunu oluyordu bu, bu oyunun bütün yükünü kendi üzeri-

me aldığımı anlayınca, bununla eğlenmekten vazgeçtim. Kişisel nitelikleri tükenen bu Tanrısal kalıntı, bir zaman da estetiğe, sayı uyumuna, doğanın conatus vivendi'*sine sığınmaya çalıştı... Şimdi bundan söz etmekte bile yarar görmüyorum artık.*

Ama, ne olursa olsun, bir zamanlar Tanrı diye adlandırdığım şeyler, bugün yalnız benimle ve bende var olduklarını bildiklerim, kavramların, duyguların, çağrıların, çağrılara yanıtların bulanık yığını, geride kalan her şeyden, kendimden ve bütün insanlıktan daha ilgiye değer görüyorum.

❋

Hangi saçma dünya ve yaşam anlayışı düşkünlüğümüzün dörtte üçüne neden olur da geçmişe bağlılık yüzünden, yarının sevincinin ancak bugünkü sevincin yerini bırakmasıyla olanaklı olduğunu, her dalganın eğrisindeki güzelliği kendisinden öncekinin çekilişine borçlu olduğunu, her çiçeğin kendi meyvesi uğrunda solmak zorunda olduğunu, meyvenin de düşmedikçe, ölmedikçe, yeni çiçeklenişleri sağlayamayacağını, böylece baharın bile kışın yasından hız aldığını anlamaya yanaşmaz?

❋

Yukarıdaki düşünceler, doğal tarihin öğütlerini insan tarihinin öğütlerinden daha fazla dinlemeye çağırıyor beni, her zaman da çağırmıştır. Bu sonıncıların pek yararı yok bence. Hep rastlantılara bağlı kalırlar.

En önemsiz bir otun gelişmesi bile değişmez yasalara uyar, bu yasalar insan mantığını aşar, hiç değilse onun üstünde kalırlar. Deneye yeniden başlanabilir burada, yanılma olanağı bulunsa bile, daha kesin ve daha keskin bir gözlem, sürekli bir gerçeğe, mantığı da kapsayarak onu

aşan, mantığımın yadsıyamayacağı bir Tanrı'ya gittikçe daha çok yaklaşmayı sağlar sonunda.

Sevgisiz bir Tanrı'ya. Ama sizin Tanrınızın da, sizin ona yüklendiğinizden fazla bir sevgisi yoktur. İnsanın kendisi bir yana, insanca olmayan hiçbir şey yok. Yerimizi seçmeliyiz bu konuda; buradan yola çıkmalıyız.

❋

Ben, Yunan tanrılarına, Ulu Tanrı'ya inandığımdan daha kolay inanıyorum. Ama bu çok-tanrıcılığın çok şiirsel olduğunu kesinlemek zorundayım. Köklü bir tanrısızlıkla birdir bu. Spinoza'yı tanrısızlığı yüzünden tutmuyorlardı. Oysa o, İsa'nın önünde, Katoliklerin, hem de en boyun eğmiş Katoliklerin gösterdiği saygıdan daha büyük bir saygıyla eğiliyordu; ama Tanrısallıktan yoksun bir İsa önünde eğiliyordu o.

❋

Hıristiyan varsayımı... kabul edilmez.

Ama maddeci görüşlerle de sarsılmaz.

Hilelerinden birini bulup gösterdik diye Tanrı'yı kusurlu mu bulacağız?

Şimşeğin oluşumunu anladık diye yıldırımı elinden mi alacağız Tanrı'nın?

– Yıldızlar gereğinden fazla, dünyalar gereğinden fazla, diye düşünür X..., gökte dünyanın çevresinde, ancak onu havada tutacak, dengesini akla uygun gösterecek, onu ısıtacak, aydınlatacak, ozanları düşlere daldırtacak ölçüde yıldız bulsaydı, inanırdı belki, öyle sanıyor. Ama küremizi Evren'in merkezi sayamayacağını biliyor; bu yüzden İsa'nın kurtarıcılığına da inanmıyorum, diyor. Ve İsa merkezi tutmuyorsa, her şey değilse, hiçbir şey değil benim için.

Gene de, ya o, ya bu – ama hangisini usuma sığdırmam daha olanaksız, bunda hiçbir zaman karar veremedim; sonsuz dünyalarla dolu, sonsuz bir uzam. Bunca bol yıldızlı, ama yıldızlarının bir teki bile fazla olmayan, sınırlı bir dünya. Bu yıldızların döndüğü uzamı geçince, ne buluruz? Usumun çarpıp kaldığı bir sınır. İçinde uçamayacağı bir boşluk. Bir engel – varlık; ya da yasaklayıcı bir yokluk – hem öznenin, hem nesnenin yokluğu – ileriye dönük bir yokluk, ya da başlayan... nerede başlayan?.. varlığın ağır bir azalışı olabilecek bir yokluk; yoksa birdenbire tam bir siliniş mi?

Hayır. Bunların hiçbiri değil. Ama eskiden de şaşarlardı böyle: Dünya nasıl ve nerede bitebilirdi? Yuvarlak olduğu ve çizilen kusursuz daire tamamlanınca, ilk çıkılan noktaya gelindiği anlaşılıncaya dek.

❄

İnsan usunun kesinliğe eremeyeceğini anladıktan sonra rahatlıkla vazgeçtim kesinlikten. Bu benimsendikten sonra ne kalır geriye? Kesinlikler yaratmak, yapmacıklarını benimsemek ve kendimizi bunların hiç de yalancı olmadıklarına inanmaya zorlamak mı... ya da bunlardan vazgeçmesini öğrenmek mi? Ben bütün varlığımla buna çalıştım. Böyle bir sütten kesilmenin insanı umutsuzluğa götüreceğine inanmıyordum.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

I

Bütün doğa hazza varmaya çabalar. Ot dalını o büyütür, filizi o geliştirir, tomurcuğu o çiçeklendirir. Tüveyçi ışınların öpüşüne sunan, yaşayan her şeyi şenliğe çağıran, sürfeyi kurt yapan, kelebeği kozadan çıkartan odur. Onun önderliğinde her şey en büyük erince, daha çok bilince, ilerlemeye yönelir... Bunun için hazlar bana kitapların öğrettiklerinden daha fazlasını öğretti; bunun için kitaplarda ışıktan çok karanlık buldum.

Ne karar, ne de yöntem vardı bu işte. Düşüncesizce daldım hazlar okyanusuna, burada yüzmek, burada boğulduğumu duymak alabildiğine şaşırtıyordu beni. Bütün varlığımız hazda varır kendi bilincine.

Kararlılıktan uzak kaldım, doğalca bıraktım kendimi. İnsan yaradılışının kötü olduğunu işitmiştim, ama denemek istiyordum. Şimdilik kendime duyduğum merak, başkalarına duyduğum meraktan daha azdı, daha doğrusu: Ruhsal istek, bulanık bir biçimde, hoş bir birleşmeye varmaya çabalıyordu, kendi kendimin dışına atıyordu beni.

Kim olduğumu bilmediğim sürece bir aktöre aramak hiç de öyle akıllıca bir iş gibi görünmüyordu bana, olanaklı bile görünmüyordu. Aşk içinde bulmak içindi kendimi aramayı bırakmam.

Bir zaman için, her türlü aktöreyi tepmeyi benimsemek, arzulara karşı direnmemek gerekiyordu. Yalnız onlar yetiştirebilirdi beni. Ben de boyun eğdim onlara.

KARŞILAŞMALAR

Ah! diyordu o zavallı sakat... Bir kez olsun! Virgile'in dediği gibi, 'kim olursa olsun kendisi için yandığımı' kollarımda bir kez sarabilsem... Öyle sanıyorum ki bu sevinci tattıktan sonra, başka sevinçleri tatmamaya daha kolay boyun eğerdim; ölüme daha kolay boyun eğerdim.

– Zavallı, zavallı! dedim ona, bir kez tattığın için daha fazlasını isterdin. Ne denli ozan olursan ol, bu konularda hiçbir şey imgelem kadar huzurunu kaçırmaz insanın.

– Böylece beni avutacağını mı sanıyorsun, dedi.

❄

Gene de, kaç kez, bir sevinci dalından koparmak üzereyken, birdenbire, keşişler gibi sırt çevirmişimdir ona.

Bunda hiç de vazgeçiş yoktu, ama gelebilecek olan bu mutluluğun öyle tam bir beklenişi vardı ki, öyle tam bir önceleme vardı ki, gerçekleştirilmesi hiçbir şey öğretemezdi artık bana, daha şimdiden atlayıp ileriye geçmekten başka yapılacak bir şey yoktu, iyice biliyordum ki bir hazzın hazırlanışı ancak onun tazeliğini gidererek sağlanırdı, en tatlı sarhoşluk da bütün varlığı beklenmeden, birdenbire kavrardı. Ama şehveti çekingenleştiren, tenin coşkunluğu geçtikten sonra ruhu pişmanlıklarla dolduran susuşlardan,

utançlardan, aykırı görünmekten çekinerek geri duruşlardan, korkak duralamalardan sıyırmıştım hiç değilse kendimi. Bir iç bahar yaşıyordu bende, yolumun üstünde rastladığım bütün yansımalar, bütün belirişler, bütün çiçeklenişler onun yankılarıymış gibi geliyordu bana. Öylesine yakıcıydım ki coşkumu başkalarına sigaramın ateşini verir gibi geçirebilirim, coşkum da böylece daha çok alevlenir gibi geliyordu bana. Her türlü külü silkiyordum üzerimden. Bakışlarımda dağınık, kendinden geçmiş bir aşk gülüyordu. Düşünüyordum: İyilik, mutluluğun çevresine saçtığı bir ışıktan başka bir şey değildir ve yüreğim sırf mutlu olmanın etkisiyle herkese veriyordu kendini.

Sonra, ileride... Hayır, yaşla birlikte geldiğini duyduğum ne bir arzu azalışı, ne de bir doygunluk oldu; ama, çoğu zaman, doymak bilmez dudaklarım üzerinde hazzın çok çabuk tükenmesi bir yana bırakınca, kovalama elde etmeden daha değerli gibi geldi bana, böylece de susuzluğu, susuzluk gidermeden, hazzın umdurduklarını hazdan, aşkın sonsuzca uzanışını doygunluktan üstün tutar oldum.

KARŞILAŞMALAR

Şu Valais köyünde onu görmeye gittim, burada sözde iyileşiyor, gerçekte ölüme hazırlanıyordu. Hastalık onu öylesine değiştirmişti ki güç tanıdım.

– Yok, yok; iyi değil durumum, hiç iyi değil, dedi bana. Şimdi her şeyim çöküyor birbiri ardından: karaciğer, böbrek, dalak... Dizime gelince!.. Bir bak merak ediyorsan.

Yorganı azıcık kaldırıp o cılız bacağını öne getirdi, oynak yerindeki kocaman, top gibi bir şeyin üstünü açtı. Çok terliyordu, gömleği bedenine yapışmıştı, iyice belli ediyordu zayıflığını. Üzüntümü gizlemek için gülümsemeye çalıştım.

– Ne de olsa düzelmen için çok zaman geçmesi gerektiğini biliyordu, dedim. Ama burada rahatsın, değil mi? Hava güzel. Yiyecekler?..

– Çok iyi. Beni kurtaran şey de yediğimi hâlâ iyi sindirmem. Birkaç gündür kilo bile almaya başladım. Ateşim azaldı. Uzun sözün kısası, belirgin bir biçimde iyiyim.

Yüz çizgileri bir gülümseme taslağıyla gerildi, belki de bütün umudunu yitirmediğini anladım.

– Baharın da eli kulağında, diye ekledim çabucak, yüzümü pencereden yana çevirdim, çünkü gözlerim yaşlarla doluyordu, gözyaşlarımı ondan gizlemek istiyordum. Yakında bahçede de oturabilirsin.

– Şimdi bile, her gün öğle yemeğinden sonra, birkaç dakikalığına iniyorum bahçeye. Yalnız akşam yemeklerini odama getirtiyorum. Öğle yemeklerini salonda yemeye zorluyorum kendimi, şimdiye dek bunda yalnız üç kez kusur ettim. Sonra iki katı çıkmak da biraz zor; ama dinlenme zamanlarımı ayarlıyorum: Bir seferde dört basamaktan fazla çıkmıyorum, sonra durup soluk alıyorum. Yirmi dakika istiyor. Ama benim için bir alıştırma oluyor; bundan sonra yatağıma kavuşmak da öyle bir sevindiriyor ki beni! Bu arada oda da düzeltilmiş oluyor. Ama, her şeyden önce kendimi kapıp koyvermekten korkuyorum... Kitaplarıma mı bakıyorsun?.. Evet, senin *Dünya Nimetleri*. Bu küçük kitabı hiç ayırmıyorum yanımdan. Bana verdiği avuntu ve yüreklendirmeyi bilemezsin.

Hiçbir övgü bu denli duygulandıramazdı beni; çünkü, ne yalan söylemeli, kitabımı yalnız güçlüler beğenecek diye korkuyordum.

– Evet, diye sürdürdü, şu durumumda bile, çiçeklenmek üzere olan bahçede bulunduğum zaman, ben de Faust gibi, geçen dakikaya, "Öyle güzelsin ki!.. Dur," demek isterdim. O sıralarda her şey uyumlu, her şey tatlı, hoş görünüyor bana... Beni rahatsız eden bir şey varsa, o da bu konserde yanlış bir nota, bu tabloda bir leke gibi durmam... Güzel olmayı öyle isterdim ki!

Bir süre hiçbir şey söylemedi, ardına kadar açılmış pencereden görünen göğün mavisine dönüktü bakışları. Sonra, daha alçak bir sesle ve görünüşe göre, çekine çekine:

– Bizimkilere benden söz edersen çok sevinirim, dedi. Onlara mektup yazmayı göze alamıyorum, hele gerçeği söylemeyi. Annem her mektubuma hemen yanıt veriyor, hastalığımın benim iyiliğim için olduğunu; Tanrı'nın bu acıları bana kurtuluşum için bahşettiğini; düzelmem için bundan ders almam gerektiğini, iyileş-

meyi ancak bundan sonra hak edebileceğimi yazıyor. Bunun için, böyle düşüncelerden kaçınayım diye, daha iyi olduğumu yazıyorum durmadan... düşünceleri öfkeyle dolduruyor içimi. Sen yaz ona.

– Hemen yazarım, dedim, ıslak elini tuttum.

– Of! Öyle fazla sıkma, dedi; canımı acıtıyorsun. Gülümsüyordu.

II

Yazınımız, özellikle de romantik yazınımız kederi övdü, geliştirdi, yaydı; insanı en şanlı eylemlere götüren şu yapıcı, kararlı kederi de değil; 'melankoli' diye adlandırılan, ozanın alnını solduran, bakışını özlemle dolduran gevşek bir ruhsal durumu övdü. Biraz moda, biraz hoş görünme isteği de karışıyordu buna. Sevinç bayağı görülüyordu, gereğinden fazla iyi, budalaca bir sağlık belirtisiydi; gülüş yüzleri çirkinleştiriyordu. Hüzün ruh zenginliğinin, bunun için de derinliğin ayrıcalığı sayılıyordu.

Ben Bach ile Mozart'ı her zaman Beethoven'den üstün tutmuştum, Musset'nin o göklere çıkarılan dizesini de çok aykırı buluyorum:

"En umutsuz şarkılar, en güzel şarkılardır." Ben mutsuzluğun yumruğu altında insanın devrilip gitmesinden, doğrulmaya çalışmamasından yana değilim.

Evet, biliyorum, doğala boyun eğmeden çok, karar giriyor bunun içine. Biliyorum, Kafkas Dağı'nda zincire vurulmuş Promethée acı çeker, İsa da çarmıha gerilip ölür, her ikisi de insanları sevdikleri için düşerler bu durumlara. Biliyorum, Herkül yarı-tanrılar arasında yalnızdır, devlere, canavarlara, insanlığı boynu eğik tutan bütün o iğrenç güçlere üstün gelmenin kaygısını taşır alnında. Biliyorum, yenilecek çok ejderler var hâlâ, belki de her za-

man... Ama sevinçten vazgeçişte de yıkılış var, el etek çekmeye benzer bir şey var, korkaklık var.

Bugüne dek insanlar rahatlığa, mutluluğu sağlayan şeye, ancak başkalarının zararına, onların üstüne basarak mı yükselmişler, işte artık bunu kabul etmemeliyiz. Ben şu yeryüzünde büyük çoğunluğun, doğal olarak uyumdan, düzenden doğan mutluluktan vazgeçmesini de kabul etmiyorum.

❋

Ama insanlar adanmış toprağı – verilmiş toprağı ne durumlara düşürmüşler... Tanrıların yüzünü kızartacak bir şey bu. Bir oyuncağı kıran çocuk bile bu denli budala değildir, otlayacağı yerleri altüst eden hayvan, yuvasını kirleten kuş bile bu denli budala değildir. Ey hüzünlü kent çevreleri! Çirkinlik, uyumsuzluk, pis koku... Birazcık anlaşmayla, birazcık aşkla ne güzel bahçeler olabilirdiniz diye düşünüyorum, kentlerin kuşakları, bitkilerin vaat ettiği en zengin, en hoş şeyler korunsaydı – bir kişinin herkesin sevincine karşı en ufak zararı önlenseydi.

Neler olmazdınız ki diye düşünüyorum, boş zamanlar! Ey sevincin kutsadığı ruhsal oyunlar! Ve çalışma, çalışma bile, kurtarılabilir, dinsizce bir lanetlenmişlikten gene sıyrılabilir.

❋

Tırtıl ile kelebeğin aynı varlık olduğu bilinmeseydi, hangi evrimci ikisi arasında herhangi bir bağıntı varsaymaya kalkardı. Bağlantı olanaksız görünüyor ve özdeşlik var. Ben öyle sanıyorum ki, doğabilimci olsaydım, usumun bütün güçlerini, bütün sorularını bu bilmeceye yöneltirdim.

Bu değişimleri görmek çok az insana vergi olsaydı, bu değişimler çok ender olsalardı, belki daha çok şaşırtırlardı bizi. Ama sürekli bir mucize karşısında şaşkınlığı en sonunda geçer insanın.

Değişen yalnızca biçim de değil üstelik; yaşamalar, istekler değişiyor...

Kendini tanı. *Çirkin olduğu kadar da zararlı bir özdeyiş. Kendi kendini inceleyen kişi, gelişmesini durdurur. 'Kendini iyi tanımaya' çalışan tırtıl hiçbir zaman kelebek olamazdı.*

❄

Farklılığım içinde bir değişmezlik seziyorum; farklı duyduğum hep benim. Ama değil mi ki bu değişmezliğin var olduğunu biliyorum, duyuyorum, ne diye onu elde etmeye çalışayım? Yaşamım boyunca, kendimi tanımaya çalışmaya yanaşmadım; yani: kendimi aramaya yanaşmadım. Bu araştırma, daha doğrusu bu araştırmanın başarıya ermesi, varlığın sınırlanmasına, yoksullaşmasına yol açar, ya da ancak yoksul ve sınırlı kişiler kendilerini bulmayı, tanımayı başarırlar; daha doğrusu: yaratığın kendi kendisi üzerinde edindiği bilgi, onu, onun gelişmesini sınırlandırır gibi geldi bana: çünkü, ileride de kendi kendine benzemek kaygısıyla, insan kendini nasıl buluyorsa öyle kalırdı, oysa olabilecek şeyleri, ele avuca sığmaz, sürekli bir oluşu sürdürmek daha iyiydi. Kararlılık, kendi kendine bağlı kalma isteği, kendi kendisiyle bağını koparma korkusu, tutarsızlıktan daha kötüdür bence. Hem ben bu tutarsızlığın görünüşte kaldığına, daha gizli bir sürekliliğe yanıt verdiğine inanıyorum. Bir de şuna inanıyorum: Her şeyde olduğu gibi burada da sözcükler bizi aldatıyor, çünkü dil, yaşamdakinden daha fazla bir mantığa boyun eğdirtir; benliğimizin en değerli yanı dile getirilmemiş yanıdır.

III

Bazı bazı, sık sık, hınzırlıktan, başkaları konusunda düşündüğümden daha kötü şeyler söyledim, korkaklık yüzünden de, birçok yapıtlar, kitaplar ya da tablolar konusunda düşündüğümden çok daha iyi şeyler söyledim, yaratıcılarının bana gücenmelerinden korkuyordum. Bazı bazı da hiç mi hiç tuhaf bulmadığım insanlara gülümsedim, ahmakça sözleri akıllıca bulmuş gibi davrandım. Bazı bazı eğlenir gibi davrandım, oysa ölümüne canım sıkılıyordu, 'biraz daha kal' dedikleri için, gitmeye güç bulamıyordum... Usumun yüreğimdeki atılışı durdurmasına ses çıkarmayışım gereğinden çok daha sık oldu. Buna karşılık, yüreğim susarken konuştuğum da çok oldu. Bazı bazı, göze girmek için, budalalıklar yaptım. Buna karşılık, yapmam gerektiğini düşündüğüm, ama beğenilmeyeceğini bildiğim şeyi yapmayı her zaman göze alamadım.

❄

Geçmişe ilişkin pişmanlıklar, yaşlı kişinin en boş uğraşısıdır. Böyle düşünüyorum ya gene de kapılıyorum buna. Siz de bu pişmanlığın, ruhu gizliden gizliye Tanrı'ya götürebilecek bir nitelikte olduğunu düşünerek beni bu yolda destekliyorsunuz. Ama pişmanlıklarım, kederlerim konusunda aldanıyorsunuz. Beni altüst eden 'yapılmamış'ın

pişmanlığı; gençliğim boyunca yapabileceklerimin, yapmam gerekmiş olanların, ama sizin aktörenizin engel olduklarının pişmanlığı; bu aktöreye inanmıyorum artık; benim için çok rahatsız ediciydi, gene de bu aktöreye boyun eğmeyi iyi bir şey sanıyordum, tenimden esirgediğim doygunluğu gururuma veriyordum. Çünkü ruh ve beden aşka en çok bu yaşta hazırdır, sevmeye de, sevilmeye de en çok bu yaşta yaraşır, kucaklayış en çok bu yaşta güçlüdür, merak en çok bu yaşta canlıdır, bu yaşta öğreticidir, haz en yüksek değerine bu yaşta erişir, ruhla beden de aşkın çekiciliği karşısında direnme gücünü en çok bu yaşta bulur.

Sizin, sizinle birlikte de benim: şeytana–uyma dediklerimiz var ya, kapılmadığıma pişman olduğum, üzüldüğüm şey bu işte; bugünkü pişmanlığım bunlardan birkaçına kapılmış olmam değil, başka birçokları karşısında direnmiş olmamdan geliyor, sonradan koştum onların ardından, çekicilikleri azalmaya başladıktan, düşüncem için yararları azaldıktan sonra koştum.

Gençliğimi kararttığıma, düşleri gerçekten üstün tuttuğuma, yaşama sırt çevirdiğime pişmanım.

❄

Ah! Bütün o yapmadıklarımız, her şeye karşın yapmış olabileceklerimiz... diye düşünecekler yaşamdan ayrılacakları sırada. – Yapmamız gerekirken yapmadıklarımız! Şunun bunun düşünebileceklerinden sakınarak, uygun zamanı bekleyerek, tembellik ederek, bir de, "Adam sen de! Ne zaman olsa yaparız!" deyip durduğumuz için. Yeri doldurulmaz her günü, bir daha ele geçmeyecek her anı yakalayamadığımız için. Kararı, çabayı, kucaklayışı geriye attığımız için...

Geçen saat gerçekten geçmiştir.

– Ah! İleride gelecek olan sen, diyecekler, sen daha becerikli ol: anı yakala

❄

Uzam içinde kapladığım bu noktaya, sürenin bu belirli ânına yerleşiyorum. Çok önemli olmamasını kabul etmiyorum. Bütün uzunluklarınca geriyorum kollarımı. İşte güney, işte kuzey, diyorum... Ben etkiyim; neden olacağım. Sınırlayıcı neden! Bir daha hiç çıkmayacak bir fırsat. Varım; ama var olma nedenini bulmak istiyorum. Ne için yaşadığımı bilmek istiyorum.

❄

Gülünç düşme korkusu en kötü korkaklıklarımıza yol açar. Nice körpe heves alabildiğine yiğit buluyordu kendini, ama kanılarına şu 'ütopya' damgası basılınca, aklı başında insanlarca düşgül görülmek korkusuna kapılınca birdenbire söniiverdiler. İnsanlığın bütün ilerlemelerini gerçekleştirilmiş ütopyalara borçlu değildik sanki. Sanki yarının gerçeği dünün ve bugünün ütopyasından doğmayacak – gelecek geçmişin yinelenimi olmaya boyun eğerse, yaşama sevincinden iz bile kalmaz içimde. Evet, olanaklı bir ilerleme düşüncesi olmayınca yaşamın hiçbir değeri kalmaz benim için. Dar Kapı'*mda Alissa'ya söylettirdiğim sözleri şimdi kendime mal ediyorum:*

"Ne denli mutlu olursa olsun, ilerlemeden yoksun bir durum istemiyorum... ilerleyici olmayan bir sevince değer vermiyorum."

Duyduğumuz korkuya değen devler çok azdır.

Korkunun doğurduğu devler –karanlık korkusu, aydınlık korkusu; ölüm korkusu, yaşama korkusu; başkalarından korku, kendinden korku; şeytan korkusu, Tanrı korkusu– bize boyun eğdirtemeyeceksiniz artık. Ama hâlâ umacıların egemenliği altında yaşıyoruz. Kim demiş Tanrı korkusu bilgeliğin başlangıcıdır diye! Önlemsiz bilgelik,

gerçeği, sen korkunun bittiği yerde başlarsın, bize yaşamı öğretirsin.

❋

Götürülebilecekleri her yere güveni, rahatlığı ve sevinci götürmek, çok geçmeden bir gereksinim oldu benim için, vazgeçilmez mutluluğumun en büyük isteği oldu. Sanki kendi mutluluğumu ancak başkasının mutluluğuyla yaratabilirdim, sanki duygudaşlık yoluyla, bir bakıma başkası yerine yaşama yoluyla tadabileceğimden başka ben tanımıyordum. İşte bu yüzden, bu mutluluğu önleyebilecek her şey; çekingenlikler, cesaret kırıklıkları, anlaşmazlıklar, dedikodular, düşsel kederlerin hoşgörülü portreleri, o boş gerçekdışı susayışları, partilere, sınıflara, uluslara ya da ırklara ayrılmalar, insanı kendi kendinin ya da başkasının düşmanına dönüştürme yolunu tutan şeyler, geçimsizlik tohumları, baskılar, korkutmalar, yadsımalar, hepsi hepsi iğrenç göründü bana.

❋

Yılanın yerde sürünmesine sincabın aklı ermez. Kaplumbağa ile kirpi kıvrıldı mı tavşan kaçar. Bütün bu farklılığı insanlarda bulacaksın. Bırak öyleyse kendinden farklı olanı ayıplamayı. Bir insan topluluğu birçok etkinlik biçimi gerektirdiği zaman, mutluluğun birçok biçimlerinin çiçeklenişini desteklediği zaman kusursuz olabilir.

❋

Yoldan çıkarıcılar, üzücüler, zayıflatıcılar, gericiler, geciktiriciler, alaycılar, kişisel düşmanlarım oldu.

İnsanı azaltan her şeye kızıyorum; onu daha az güvenli, daha az bilge, daha az çevik yapmaya çalışan her şe-

ye kızıyorum. Çünkü bilgeliğe her zaman, ağırlığın, sakınganlığın eşlik etmesine aklım yatmıyor. Bilgeliğin çoğu zaman yaşlı adamdan çok, çocukta bulunduğuna inanmam da bundan!

❄

Bilgelikleri mi?.. Ha, bilgelikleri... en iyisi fazla önemsememek.

Her şeyden sakınarak, kabuğuna çekilerek, elden geldiğince az yaşamak demektir bu.

Öğütlerinde her zaman bir bayatlık, bir durgunluk vardır.

Öğütleriyle çocuklarını alıklaştıran kimi annelere benzerler:

– Bu kadar fazla sallanma, ip kopacak;

Bu ağacın altına oturma, yıldırım düşecek;

Islak yerlerde yürüme, ayağın kayar;

Otların üstünde oturma, üstün başın leke içinde kalacak;

Bu yaşa geldin, biraz daha mantıklı olman gerekir;

Kaç kez yineleyeceğiz sana:

Dirsekler masanın üstüne konulmaz...

Çekilir gibi değil bu çocuk!

– Sizin kadar da değil, bayan.

❄

Sevinci, hem şaşırtıcı, hem çok beklenen sevinci, bütün gün çorak yerlerde yürüdükten sonra, dayanılamayacak kadar sıcak bir akşamüstü, dırak yerindeki barınakta bulduğumuz şu süt çanağına benzetirim. Haftalardır süt yüzü görmemiştik, çünkü o sıralarda içinden geçtiğimiz bölge uyku hastalığının egemenliği altındaydı, hayvan beslemeye elverişli değildi. Ama, farkında bile olmadan, hay-

van yetiştirmenin olanaklı olduğu bir hastalıksız bölgeye girmiştik birkaç saattir; otlar öylesine yüksek olmasalardı ya da atla gittiğimiz yerler daha yüksek olsaydı, kırlığın şurasında burasında sürüler görebilirdik. O akşam, susuzluğumuzu dindirmek için, ılık ve kuşkulu bir sudan başka bir şey ummuyorduk, önlemli davranacak, kaynatacaktık ilkin bu suyu, mide bulandırıcı tadını içine katılan alkol ya da şarap da gideremezdi, önceki günlerde ister istemez bununla yetinmiştik. Ama o akşam, kulübenin gölgesinde, bizim için sağılmış, çanak dolusu sütü bulunca kendimizden geçtik. Kül renginde, ince bir kum tabakası, yüzeyini soldurmuştu. Bardaklarımız bu ince zarı yırttılar, süt altta, daha duru, daha serin gibiydi, günün sıcağında uzak gibiydi. Aktı ama gölgeyi içer gibi oluyordu insan, dinlenişi, rahatlayışı içer gibi oluyordu...

DÖRDÜNCÜ KİTAP

I

Ben yalnız soluk alandan ve yaşayabilenden hoşlanırım. Düzenlemek için, kurmak için çabalıyor aklım işin sonunda. Ama kullanacağım gereçleri ilkin kendim denemedikçe hiçbir şeyin temelini atamam. Benimsenmiş kavramları, ilkeleri kendi de tanımadıkça benimsemez benim aklım; hem ben en gümbürtülü seslerin aynı zamanda en hoş sesler olduğunu biliyorum. Söylev düşkünlerinden, orta yolculardan, havarilerden sakınırım, onların şişini indirmekle başlarım işe. Erdeminde saklı olan kendini beğenmişliği, yurtseverliğinde saklı olan çıkarcılığı, aşkında saklı olan tensel isteği ve bencilliği bilmek isterim. Hayır, artık fenerleri yıldız saymıyorsam, göğüm kararmamıştır; artık hayaletlerin yol göstericiliğine uymaya yanaşmıyorum, artık yalnız gerçeği seviyorum diye istencim zayıflamış değil.

❄

Ama şu kesinlik: İnsanın her zaman ne idiyse şimdi de o olmadığı kesinliği, hemen şu umuda yol açıyor: hep böyle olmayacak.

❋

Hay Allah, ilerleme putu karşısında, Flaubert'le birlikte ben de gülümseyebildim; ama ilerlemeyi gülünç bir put gibi gösteriyorlardı da ondan. Tecimin ve endüstrinin ilerlemesi, hele güzel sanatların ilerlemesi, ne budalalık! Bilginin ilerlemesi, evet, hiç kuşkusuz. Ama benim için önemli olan, insanın kendisinin ilerlemesidir.

İnsan şimdi olduğu gibi olmamış her zaman; ağır ağır elde etmiş kendini, söylenler ne derse desin, burası yadsınmaz geliyor bana. Bakışımız, birkaç yüzyılla sınırlı olduğundan, insanı geçmişte hep kendi kendisinin aynı olarak görebilir, firavunlar zamanından beri değişmemiş olmasına hayranlık duyabilir; ama tarih öncesinin dipsiz kuyularına daldı mı bu hayranlık kalmaz artık. Ve her zaman şimdiki gibi olmamışsa, hep böyle kalacağı nasıl düşünülebilir? İnsan oluşur.

Ama onlar, Dante'nin şu sonsuz kımıltısızlığıyla umudunu yitiren ve "Bin yılda bir adım bile ilerlesem şimdiden yola çıkmış olacaktım," diye haykıran cehennemliğine benzediğini sanıyorlar insanlığın, beni de inandırmak istiyorlar.

Bu ilerleme düşüncesi başka bütün düşüncelerle bağlar kurarak ya da onları kendi egemenliğine alarak yerleşti aklıma.

(Klasik çağda bir zaman için elde edilmiş dengeye bakarak kapıldığımız eksiksiz insan yanılsaması.) İnsanlığın bugünkü durumunun zorunlu olarak aşılacağı düşüncesi taşıyıcı bir düşüncedir, hemen arkasından da bu ilerlemeyi engelleyebilecek her şeye karşı bir kin (Hıristiyanlardaki kötülük kinine benzer bir kin) gelir.

❋

Bütün bunlar süprülecek. Hak eden de, etmeyen de. Çünkü birini öbüründen nasıl ayırmalı? Siz insanlığın kurtuluşunu geçmişe bağlılıkta aramak istiyorsunuz, oysa ancak geçmişi itmekle, işe yaramaz olmuşu geçmişe itmekle olanaklıdır ilerlemek. Ama siz ilerlemeye hiç inanmak istemiyorsunuz. "Olmuş olan, olacak olandır," diyorsunuz. Ben olmuş olanın bir daha olmayacak bir şey olduğunu düşünmek istiyorum. İnsan, eskiden kendisini koruyandan, yani artık kendisini tutsak edenden sıyrılacak yavaş yavaş.

❋

Değiştirilmesi gereken dünya değil yalnız; insan da var. Nereden çıkacak bu yeni adam? Dışarıdan değil. Arkadaş, onu kendinde bulmasını bil, ham madenden köpüksüz, temiz bir cevher çıkarıldığı gibi, onu, bu beklenen adamı iste kendinden. Kendi kendinden sağla onu. Kimsen o olmayı göze al. Hemen bırakma kendini. Her yaratıkta hayranlık verici olanaklar vardır. Kendini gücüne, gençliğine inandır. Durmamacasına, "Yalnız bana bağlı," demesini bil.

❋

Karışımla hiçbir zaman iyi bir şey elde edilmez.

Ben gençken, beynim türlerin karışmasından oluşmuş şeylerle, katırlarla, kameleoparlarla doluydu.

Seçme erdemi.

İlk erdem: sabır.

Sıradan bekleyişle hiç ilgisi yok bunun. Daha çok inatla özdeşleşir.

KARŞILAŞMALAR

1

Bourbonnais'de sevimli bir yaşlı kız tanımıştım.
Bir dolapta bir sürü eski ilaç saklardı;
Öyle ki herhangi bir şey daha koymak için neredeyse hiç yer kalmamıştı;
Ve şimdi yaşlı kızın sağlığı çok iyi olduğundan,
Kendisine hiç yararı olmayan bu nesneleri böyle saklamanın
Belki de yararsız olduğunu söylemeyi göze aldım.
Yaşlı kız kıpkırmızı kesildi o zaman.
Ağlamaya başlayacak sandım.
Küçük şişeleri, kutuları, tüpleri birbiri ardından çıkarmaya başladı.
Şöyle diyordu: "Şu beni bir sancıdan kurtardı, şu da bir boyun ağrısından;
Şu merhem bir kasık çıbanından,
Çıban da, belli mi olur, yeniden çıkabilir;
Şu haplara gelince,
Kabız olduğum sıralarda beni rahatlaştırıyorlardı.
Şu araç da bir hava verme aracı olmalı ama,
Korkarım ki tümden bozulmuştur..."

En sonunda bütün bu ilaçların bir zamanlar kendisine çok pahalıya mal olduğunu söyledi bana,

Ben de onu bunları atmaktan alıkoyan şeyin özellikle bu olduğunu anladım.

2

Sonra gün gelir, bütün bunları bırakmamız gerekir.

Bu 'bütün bunlar' dediklerimiz ne olacak – Kimi yaratıklar için.

Biriktirilmiş bir sürü mal mülk, kitaplık,

Boş zamanların tadına varmanın

Tadını duyuracak sedirler;

Başka birçokları için de zorluk olacak, çalışma olacak bu.

Aileyi ve dostları, büyüyen çocukları bırakıp gitmek;

Başlanmış iş, kurulacak yapıt;

Hâlâ okumak istemediğimiz kitaplar;

Gerçek olmasına ramak kalmış düş;

Hiçbir zaman ciğerlerimize çekemediğimiz kokular;

İyice giderilmemiş meraklar;

Desteğinize bel bağlamış yoksullar;

Bir barış, bir huzur ki erişeceğimizi umuyorduk...

Sonra birdenbire iş işten geçmiş; hiçbir şey yürümez olmuş.

Sonra, bir gün, şunu duyuyorsunuz:

– Biliyor musunuz?.. Gontran; az önce onu gördüm. İşi bitmiş zavallının.

Sekiz günden beri, yarı yarıya ölmüş bir durumdaydı.

Yineleyip duruyordu: "Anlıyorum, anlıyorum, gideceğim artık."

Oysa hâlâ bir umut vardı. Ama olan olmuştu.

– Nesi var?

– Endokrinlerden kaynaklanıyormuş.

Ama yüreği de iyice yıpranmıştı.

Bir tür ensülin zehirlenmesi, dedi hekim.

– Anlattıklarınız çok tuhaf.

– Oldukça büyük bir servet bıraktığı söyleniyor.

Bir madalyon ve tablo koleksiyonu.

Hazineye rapor verildi, akrabaları bir santim bile alamayacaklar.

– Madalyon mu! İnsan bunlarla nasıl ilgilenebilir, anlamıyorum.

❋

Bırak alaycılığı. Bir insanın ölmesini gördün; hiç de gülünç bir yanı yoktu bunun. Korkunu gizlemek için işi şakaya dökmeye çalışıyorsun; ama sesin titriyor, sözde-şiirin de iğrenç.

– Olabilir... Evet, ölen bir insan gördüm... Bana öyle geldi ki, ölümden önce, bunalım geçince acı köreliyor. Ölüm bizi almak için kürklü eldivenler giyiyor. Uyutmadan boğmuyor; bizi ayırdığı şey de kesinliğini, varlığını, sanki gerçekliğini önceden yitiriyor. Öyle soluk bir evren ki bırakmak fazla üzüntü vermiyor artık, hayıflanacağımız bir şey de kalmıyor.

Ben bu yüzden, ölmek çok da zor olmasa gerek, diyorum, öyle ya, eninde sonunda herkes o yolun yolcusu nasıl olsa. Hem sonra, insan yalnız bir kez ölmeseydi, belki de edinilecek bir alışkanlık olurdu.

Ama ölüm, yaşamını doldurmamış kişi için çok acıdır. Din ona: –Aldırma. Öbür yanda başlar her şey, ödüllendirileceksin de dese, boşuna.

Bu dünyada başlamalı yaşamaya.

Arkadaş, hiçbir şeye inanma; kanıtsız benimseme hiçbir şeyi. Kurbanların kanı hiçbir zaman hiçbir şeyi kanıtlamadı. Kurban vermemiş, ateşli düşünceler uyandırmamış din yoktur. İnanç adına ölür insan, inanç adına öldürür. Bilme isteği kuşkudan doğar. İnanmayı bırak da öğrenmeye bak. Ancak kanıt olmadı mı zorla benimsetmeye çalışır insanlar. İnandıramasınlar seni. Sana zorla benimsetmesinler bir şeyi.

❄

Sarsıntı – acıyı uyutur...

Montaigne'in hayranlık verici öyküsünü anımsamalı, attan düşüp bayılışını anlatır bu öyküde. Rousseau da yaşamına mal olmasına ramak kalmış kazayı anlatır: "Ne çarpmayı, ne düşüşü, ne sonradan olanları duydum, kendime geldiğim âna kadar... Gece ilerliyordu. Gökyüzünü gördüm, birkaç yıldız gördüm, azıcık yeşillik gördüm. Bu ilk duyu çok hoş bir an oldu. Kendimi bununla duyuyordum yalnız. Bu anda yaşama doğuyordum ve bana öyle geliyordu ki, gördüğüm bütün bu nesneleri hafif varlığımla dolduruyordum. Tümüyle şimdiki dakikadaydım, hiçbir şey anımsamıyordum. Ne acı, ne korku, ne kaygı duyduğum vardı...

Savaş çıktığı zaman yitirip de o zamandan beri boşu boşuna aradığım, kendi adını da, yazarının adını da unuttuğum o ufacık doğa bilgisi kitabı (ufak boyda, resimli, kızıl bez ciltli bir kitaptı), yalnız önsözünü okumuştum, doğa bilimlerini incelemeye çağrı gibi bir şeydi. Bu önsözde (burasını çok iyi anımsıyorum), kısaca konuşmak gerekirse, acının bir insan yaratımı olduğu, doğada her şeyin ondan kaçınmaya çalıştığı; insan işe karışmasa çok zayıf bir düzeye düşeceği söyleniyordu. Her canlı acı çekebilecek durumda olmadığından değil; kötü doğmuş ve zayıf olan her varlık yok olduğu için. Sonra çok güzel örnekler verili-

yordu: Bunlardan biri de tavuk örneğiydi; tavuk, atmacanın pençesinden kurtulur kurtulmaz, önceki kadar kaygısız bir durumda, taneleri gagalamaya başlardı. O şimdiki zaman içinde yaşar çünkü, diyordu yazar, ben de yazar gibi düşünüyorum: O şimdiki zaman içinde yaşar, böylece sayısı en yüksek dereceyi tutan acılarımızdan, geçmişle ilgili düşüncelerde (kederler, pişmanlıklar) ya da gelecek korkusunda barınan düşsel acılarımızdan uzak kalır. Yazar, düşüncemi hemen ardından sürükleyen gözü pek savını sürdürerek (insanın değil de başka bir hayvanın) kovaladığı tavşan ya da geyiğin koşmasında, sıçrayışlarında, hilelerinde sevinç bulduğunu savunuyordu. Savundukları arasında, doğru olduğunu bildiğimiz bir şey daha vardı: Yırtıcı hayvanın pençe vuruşu, her şiddetli yaralanışta olduğu gibi, uyuştururdu, böylece avlanan hayvan, acı duymadan devrilirdi çoğu zaman. Öte yandan, çok ilerilere götürülen bu savda, çelişkin gibi gelebilecek şeyleri de görüyorum; ama bunun, bütün olarak ele alınınca, tümüyle doğru olduğuna, var olma mutluluğunun da, insan bir yana bırakılırsa, bütün doğada, acıyı kolayca yendiğine inanıyorum. Ama bu yengi insanda durur. Bu da kendi suçudur.

Bu denli çılgın olmasaydı, savaşın birçok acılarından, başkasına karşı bu denli acımasız olmasa, yoksunluğun yol açtığı, sayısız acılardan uzak kalabilirdi. Ütopya diye bir şey yok burada; çoğu acılarımızın kaçınılmaz, gerekli bir yanı olmadığının, yalnız bizim yüzümüzden doğduklarının görülmesi var. Hâlâ kaçınamadıklarımıza gelince, hastalıklarımız varsa, ilaçlarımız da var. İnsanlığın daha güçlü, daha sağlam, böyle olunca da daha sevinçli olabileceğine; neredeyse çektiğimiz bütün acılardan kendimiz sorumlu olduğumuza inanmamı hiçbir şey önleyemez.

II

Doğayı Tanrı diye adlandırmam, daha yalın konuşmak, bir de bu iş Tanrıbilimcileri sinirlendirdiği içindir. Çünkü bunların doğa karşısında gözlerini yumduklarını, ona baktıkları zamanlarda da incelemesini beceremediklerini anlayacaksın.

İnsanlardan bir şeyler öğrenmeye çalışmaktansa, Tanrı'nın yanında ara öğrenimini. İnsan düzmecedir; öyküsü kendi kaçamaklarının, kendi yapmacıklarının öyküsünden başka bir şey değildir. Bir zamanlar, "Bir bostancı arabasının taşıdığı gerçek Çiçeron'un en güzel sözlerindekinden daha fazladır," diye yazmıştım. İnsanların tarihi vardır, bir de çok doğru olarak doğa tarihi *diye adlandırılan tarih vardır.* Doğa tarihi*'nde Tanrı'nın sesine kulak vermesini bil. Onu belirsizce dinlemekle de yetinme; kesin sorular sor Tanrı'ya, sonra onu kesin yanıtlar vermeye zorla. Bakmakla yetinme: incele.*

Körpe olan her şeyin yumuşak da olduğunu o zaman anlayacaksın. Tomurcuklar ne kılıflara bürünmezler! Ama yumuşak filizi ilkin koruyan şeyler, filizlenme tamamlanır tamamlanmaz onu rahatsız etmeye başlar; her gelişme ancak bu kılıfları, ilkin onu sarıp sarmalayanları çatlatmakla olanaklıdır.

İnsanlık, kundak bezlerini sever; ama onlardan kurtulmasını bilmedikçe büyüyemeyecektir. Sütten kesilmiş

çocuk annesinin göğsünü itmekle nankör olmaz. Süt değildir ona gereken. Arkadaş, sen de yiyeceğine geleneğin bu süzülmüş imbikten geçirilmiş sütünde aramaya boyun eğmemelisin artık. Dişlerin var ya işte, çiğnersin, gerçekte bulmalısın seni besleyecek şeyi. Yiğitçe, çırılçıplak doğrulüver; çatlat kılıflarını; desteklerini, elinden tutanları uzaklaştır kendinden; dimdik büyümek için yalnızca kendi özsuyunun atılışı, bir de güneşin çağrısı gerek artık sana.

Her bitkinin tohumlarını uzağa attığını göreceksin; ya da tohumların tepeden tırnağa lezzete bürünüp kuşu iştaha getirdiğini, kuş olmadan gidemeyecekleri uzak yerlere götürüldüklerini; ya da uskurlarıyla, tüğlarıyla kendilerini yolcu yellere bıraktıklarını. Çünkü toprak uzun zaman aynı türden bitkileri besledi mi yoksullaşır, zehirlenir, yeni kuşak da önceki kuşağın beslendiği yerde besin bulamaz. Atalarının sindirdiğini sen de yemeye kalkma. Çınarın, firavun incirinin kanatlı tohumlarının, baba gölgesinde solmadan, cansızlaşmadan başka bir şey bulamadıklarını anlarcasına uçuşmalarına bak.

Ve özsuyun dalların en ucundaki tomurcukları, gövdeden en uzak tohumları daha çok şişirdiğini de göreceksin. Anla bunu, elden geldiğince geçmişten uzaklaşmasını bil.

Yunan masalını anlamaya çalış: Bu masal Achille'in yaralanmaz olduğunu, bedeninde yalnız bir yerden, ana parmaklarının dokunuşunun anısıyla yumuşayan yerden yaralanabildiğini öğretir bize.

❋

Keder, beni yenemeyeceksin! İniltiler, hıçkırıklar arasında çok hoş bir şarkı dinliyorum. Sözlerini gönlümce uydurduğum bir şarkı, yüreğimi tam boyun eğeceği sırada güçlendiren bir şarkı. Arkadaş, senin adınla doldurduyo-

rum bu şarkıyı, bir de bana yiğitçe yanıt vereceklere bir seslenişle:

Doğrulun, eğilmiş alınlar! Mezarlara dikilmiş bakışlar, kalkın! Oyuk göğe doğru değil, yeryüzünün çevresine doğru kalkın. Arkadaş, ölülerin pis kokulara büründüğü bu yerleri bırakmaya hazır, yeniden canlanmış, yiğit arkadaş, bırak da umudun adımlarının seni götüreceği yere doğru götürsün seni. Hiçbir geçmiş aşkının seni tutmasına izin verme. Geleceğe doğru atıl. Şiiri düşe aktarmayı bırak; onu gerçeğin içinde görmesini bil. Ve hâlâ gerçekte değilse, sen yerleştir oraya.

❋

Dindirilmemiş susuzluklar, doyurulmamış iştahlar, titreyişler, boşu boşuna bekleyişler, yorgunluklar, uykusuzluklar... Ah, arkadaş, bütün bunlardan uzak kalmanı ne kadar isterdim! Meyve veren bütün ağaçların dallarını ellerine, dudaklarına doğru eğmek isterdim. Önündeki duvarları, üzerlerine kıskanç tekelciliğin, 'Girmek yasak. Özel mülk' yazdığı tahta perdeleri yıkmak isterdim. Emeğinin tam karşılığını elde etmeni en sonunda sağlamak isterdim. Alnını yukarı kaldırmak isterdim, yüreğinin artık kinle, kıskançlıkla değil, aşkla dolmasını sağlamak isterdim en sonunda. Evet, en sonunda havanın bütün okşayışlarının, gün ışıklarının, bütün mutluluk çağrılarının sana ulaşmasını sağlamak isterdim.

❋

Kendimden geçmişçesine öne eğilmişim gemide, sayısız dalgaların, adaların, bilinmedik ülkenin serüvenlerinin bana gelişlerine bakıyorum, ben eskiden bu...

– Hayır, diyor; imgen aldatıcı. Bu dalgaları görüyorsun, bu adaları görüyorsun; geleceği göremeyiz. Yalnız,

şimdiki zaman. Ânın getirdiğini görüyorum; benden götürdüğü ve bir daha hiç göremeyeceğim şeyi düşünüyorum. Geminin baş tarafında duran kişi, ozanca konuşmak gerekirse, uçsuz bucaksız bir boşluktan başka bir şey görmez önünde...

– Olabilecek şeylerle dolu bir boşluk. Olmuş olan olmakta olandan daha az önemlidir benim için; olmakta olan da olabilecek olandan ve olacak olandan daha az önemlidir. 'Olur'la 'olacak'ı karıştırıyorum. Olabilirin varlığa gelmek için çabaladığına, olabilecek olan her şeyin de, insan azıcık yardım etti mi, olacağına inanıyorum.

– Sonra da gizemci olmaktan sakınıyorsun. Oysa çok iyi biliyorsun ki, bütün bu olabilecek şeylerden yalnız biri ulaşabilir varlığa, bütün ötekileri yokluğa, hiçliğe itmesi gerekir ve olabilecekken olmamış her şey yalnız pişmanlığa çağırır bizi.

– Ben ancak geçmişi arkamıza iterek ilerleyebileceğimizi biliyorum. Lut'un karısının, arkasına bakmak istedi diye tuzdan heykele, yani donmuş gözyaşına dönüştüğünü anlatılır. Lut öne dönüktür, kızlarıyla yatıp kalkar. Amin.

❋

Ey kendisi için yazdığım –bugün bana fazla iniltili gelen bir adla seslenirdim sana eskiden, Nathanaël derdim, bugün arkadaş diyorum– iniltili hiçbir şeyi yüreğine alma artık.

Kendinden iniltiyi, dert yanışı yararsız kılanı elde etmesini bil. Kendi başına elde edemeyeceğini yalvararak başkasından isteme artık.

Ben yaşadım; şimdi sıra sende. Bundan böyle sende sürecek gençliğim. Gücü sana geçiriyorum. Benim yerimi aldığını sezersem, ölmeyi daha kolay kabulleneceğim. Umudumu sana bağlıyorum.

Seni böyle yiğit bulmak yaşamı üzülmeden bırakmamı sağlar. Al sevincimi. Herkesin mutluluğunu çoğaltarak kur mutluluğunu. Çalış, çarpış, değiştiremeyeceğin hiçbir şeyini kabul etme acının. Şunu hiç durmadan yinele kendine: yalnız bana bağlı. İnsanlara bağlı olan bütün acılara korkmadıkça razı olmaz insan. Bilgeliğin boyun eğişte olduğuna inanmışsan, inanma artık; bilgelikten dem vurmayı bırak.

Arkadaş, insanların sana sundukları gibi benimseme yaşamı. Yaşamın daha güzel olabileceğine inandır kendini; yaşamın, hem senin, hem başkalarının yaşamının daha güzel olabileceğini inanmadığın an olmasın; ama başka bir yaşamdan, ilerdeki yaşamdan, buradaki yaşamımızda bizi avutacak, düşkünlüğümüzü kabullenmemize yardım edecek bir yaşamdan söz etmiyorum. Kabul etme. Yaşamın neredeyse bütün acılarından Tanrı'nın değil de insanların sorumlu olduklarını anladığın günden sonra, bu acılara bir daha razı olmayacaksın.

Hiçbir şeyi putlara kurban etme.

André Gide

DÜNYA NİMETLERİ
VE
YENİ NİMETLER

Dünya Nimetleri'nin daha ilk satırlarında ***André Gide***, '*Utanmadan, hiçbir yapmacığa kaçmadan kendimi koydum bu kitaba*' der. Böylece, bir yandan sınırsız içtenliğini kesinlerken, bir yandan da başlıca konusunun kendi benliği, kendi deneyimleri, kendi izlenimleri, kendi hayalleri, düşleri olduğunu belirtmiş olur. ***Dünya Nimetleri***'nden yaklaşık kırk yıl sonra yazdığı ***Yeni Nimetler*** adlı yapıtında da üç aşağı beş yukarı aynı temel eğilimleri, yönelimleri yansıtır. Ancak, ilk kitabındaki coşkusu azalmıştır. Üstelik, bu kez *doğa*'nın yanında *toplum*'a, *ben*'in yanında *başkası*'na daha ağırlıklı bir yer verdiği görülür. Bir tarihten sonra bu iki kitap hep bir arada yayınlanmıştır. Çünkü iki kitap arasında benzerlikler, karşıtlıklardan daha çoktur. ***Dünya Nimetleri*** de, ***Yeni Nimetler*** de bunca yıldan beri gençliğin başucu kitabı olmaözelliğini korumaktadır.

Kapaktaki resim: ANTONIO CANGEMI